

**Pokyny pro
správnou praxi**
*na základě Haagské
úmluvy ze dne
25. října 1980 o občansko-
právních aspektech
mezinárodních únosů dětí*

Mediace

Pokyny pro správnou praxi
na základě Haagské úmluvy ze dne
25. října 1980 o občanskoprávních
aspektech mezinárodních únosů dětí

Mediace

Publikoval

Stálý výbor Haagské konference o mezinárodním právu soukromém

6, Scheveningseweg

2517 KT Den Haag

Nizozemsko

Telefon: +31 703633303

Fax: +31 703604867

E-mail: secretariat@hcch.net

Internetové stránky: www.hcch.net

© Haagská konference o mezinárodním právu soukromém, 2012

Všechna práva vyhrazena. Bez písemného souhlasu držitele autorských práv nesmí být žádná část této publikace reprodukována, uložena v systému pro vyhledávání informací ani žádným způsobem a žádnými prostředky, včetně kopírování nebo nahrávání, šířena.

Grafická úprava publikace „Příručka o osvědčených postupech podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z 25. října 1980 – Mediací“, její překlad do všech úředních jazyků Evropské unie (s výjimkou angličtiny, francouzštiny a španělštiny) a do arabštiny a distribuce byly provedeny s přispěním Evropské komise / Generálního ředitelství pro spravedlnost.

Oficiální znění této publikace jsou k dispozici na internetových stránkách Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (<www.hcch.net>) v angličtině, francouzštině a španělštině. Překlady této publikace do jiných jazyků nebyly revidovány Stálým výborem Haagské konference o mezinárodním právu soukromém.

ISBN 978-92-79-32390-4

Vytištěno v Belgii

Osnova

Osnova 3

Terminologie 7

Cíle a oblast působnosti 12

Úvod 14

A Přípravná práce Haagské konference týkající se mezinárodní mediace v rodinných věcech a obdobných postupů k dosažení dohodnutých řešení 14

B Práce jiných subjektů 18

C Struktura pokynů 20

D Kontext – některé typické příklady 20

Pokyny 21

1 Obecný význam prosazování dohod v přeshraničních rodinných sporech týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním 21

2 Použití mediace v rámci Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 – přehled zvláštních problémů 26

3 Zvláštní odborná příprava na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí / zajištění kvality mediace 34

4 Přístup k mediaci 38

5 Rozsah mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí 50

6 Zásady/modely/metody mediace 52

7 Účast dítěte 61

8 Možná účast třetích osob 64

9 Zajištění kontaktu mezi opuštěným rodičem a dítětem během mediačního řízení 65

10 Mediace a obvinění z domácího násilí 67

11 Podmínky mediační dohody – ověření reálnosti 71

12 Zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti dohody 72

13 Otázky příslušnosti a pravidla týkající se použitelného práva 76

14 Použití mediace s cílem zabránit únosům dětí 79

15 Jiné postupy k dosažení dohodnutých řešení 80

16 Používání mediace a obdobných postupů k dosažení dohodnutého řešení v případech nespádajících do oblasti působnosti Haagské úmluvy 82

Přílohy 85

Obsah

Terminologie 7

Cíle a oblast působnosti 12

Úvod 14

- A Přípravná práce Haagské konference týkající se mezinárodní mediace v rodinných věcech a obdobných postupů k dosažení dohodnutých řešení 14**
- B Práce jiných subjektů 18**
- C Struktura pokynů 20**
- D Kontext – některé typické příklady 20**

Pokyny 21

- 1 Obecný význam prosazování dohod v přeshraničních rodinných sporech týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním 21**
 - 1.1 Výhody dohodnutých řešení 21
 - 1.2 Omezení, rizika a pojistky 23
 - 1.3 Obecný význam spojení s příslušnými soudními řízeními 25
- 2 Použití mediace v rámci Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 – přehled zvláštních problémů 26**
 - 2.1 Lhůty / zrychlené postupy 26
 - 2.2 Úzká spolupráce se správními/soudními orgány 29
 - 2.3 Zapojení více než jednoho právního systému; vykonatelnost dohody v obou (všech) dotčených jurisdikcích 29
 - 2.4 Různé kulturní a náboženské prostředí 30
 - 2.5 Jazykové problémy 30
 - 2.6 Vzdálenost 31
 - 2.7 Vízové a imigrační záležitosti 32
 - 2.8 Trestní řízení proti rodiči, který dítě odvezl 33
- 3 Zvláštní odborná příprava na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí / zajištění kvality mediace 34**
 - 3.1 Odborná příprava mediátorů – stávající pravidla a standardy 34
 - 3.2 Zvláštní odborná příprava na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí 36
 - 3.3 Vyhotovení seznamů mediátorů 37
 - 3.4 Zajištění kvality mediace 37
- 4 Přístup k mediaci 38**
 - 4.1 Dostupnost mediace – fáze řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy; předání / vlastní podnět k mediaci 39
 - 4.1.1 Úloha ústředního orgánu 40
 - 4.1.2 Úloha soudce nebo soudců / soudů 41
 - 4.1.3 Úloha právníků a jiných odborníků 44
 - 4.2 Posouzení vhodnosti pro mediaci 45
 - 4.3 Náklady mediace 46
 - 4.4 Místo konání mediace 48
 - 4.5 Smlouva o mediaci – informovaný souhlas s mediací 49

5	Rozsah mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí	50
5.1	Zaměření se na naléhavé záležitosti	50
5.2	Význam příslušnosti a použitelného práva s ohledem na rodičovskou zodpovědnost a jiné záležitosti, jimiž se zabývá mediační dohoda	51
6	Zásady/modely/metody mediace	52
6.1	Zásady mediace – mezinárodní standardy	52
6.1.1	Dobrovolná povaha mediace	52
6.1.2	Informovaný souhlas	53
6.1.3	Posouzení vhodnosti pro mediaci	53
6.1.4	Neutralita, nezávislost, nestrannost a spravedlnost	54
6.1.5	Důvěrnost	54
6.1.6	Uvážení zájmu a blaha dítěte	56
6.1.7	Informované rozhodování a náležitý přístup k právnímu poradenství	57
6.1.8	Mezikulturní kompetence	57
6.1.9	Kvalifikace mediátorů nebo subjektů zajišťujících mediaci – minimální vzdělávací standardy	57
6.2	Modely a metody mediace	58
6.2.1	Přímá nebo nepřímá mediace	58
6.2.2	Samostatná nebo společná mediace	58
6.2.3	Koncepce bikulturní, dvoujazyčné mediace	59
7	Účast dítěte	61
7.1	Účast dítěte v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy a v řízeních ve věcech rodinného práva	61
7.2	Hlas dítěte při mediaci	63
8	Možná účast třetích osob	64
9	Zajištění kontaktu mezi opuštěným rodičem a dítětem během mediačního řízení	65
9.1	Pojistky / zamezení opětovnému únosu	65
9.2	Úzká spolupráce s ústředními orgány a správními a soudními orgány	66
10	Mediace a obvinění z domácího násilí	67
10.1	Zabývání se domácím násilím v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy	68
10.2	Pojistky při mediaci / ochrana zranitelné strany	69
10.3	Informace o ochranných opatřeních	71
11	Podmínky mediační dohody – ověření reálnosti	71
12	Zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti dohody	72
13	Otázky příslušnosti a pravidla týkající se použitelného práva	76
14	Použití mediace s cílem zabránit únosům dětí	79
15	Jiné postupy k dosažení dohodnutých řešení	80
16	Používání mediace a obdobných postupů k dosažení dohodnutého řešení v případech nespádajících do oblasti působnosti Haagské úmluvy	82

Terminologie

Níže uvedené výrazy jsou uvedeny podle tematického obsahu, nikoli v abecedním pořadí.

Mediace

Pro účely těchto pokynů je důležité rozlišovat mezi „mediací“ a obdobnými způsoby usnadňování dohodnutého řešení sporů.

Definice „mediace“, které jsou uvedeny v právních textech a publikacích, se značně liší a často odrážejí určité minimální požadavky týkající se mediačního řízení a osoby mediátora, které platí v příslušných jurisdikcích. Spojením společných znaků v těchto různých definicích lze mediaci vymezit jako dobrovolné, formální řízení, ve kterém „mediátor“¹ usnadňuje komunikaci mezi stranami sporu a umožňuje jim převzít odpovědnost za nalezení řešení jejich sporu². Tyto pokyny se vztahují na „mediaci“ v tomto širokém smyslu, aniž by byl dotčen použitý model a metoda. Dalšími obecně požadovanými, nikoli však jednotně uplatňovanými zásadami, které jsou někdy začleněny do definice mediace, jako je důvěrnost, neutralita nebo nestrannost, se bude zabývat kapitola 6 těchto pokynů.

Mediátor

Mnoho definic pojmu „mediátor“ ve vnitrostátních nebo regionálních nástrojích zohledňuje nezbytné (právní) požadavky, které musí určitá osoba splňovat, aby byla „mediátorem“, a způsob vedení mediace. Pokud se opět zaměříme na společné znaky, „mediátorem“ se v těchto pokynech rozumí nestranná třetí osoba, která vede mediaci. Není-li uvedeno jinak, tento pojem se používá, aniž by bylo dotčeno profesní postavení mediátora a zvláštní požadavky, které musí dotyčná osoba splňovat, aby se mohla v daném právním systému nazývat „mediátorem“.

V těchto pokynech se pojem „mediátor“ používá bez ohledu na skutečnost, zda je mediace vedena jako společná mediace nebo samostatná mediace, tj. není-li uvedeno jinak, má se za to, že se použití pojmu „mediátor“ v jednotném čísle v těchto pokynech vztahuje i na mediaci vedenou více než jedním mediátorem.

1 Mediaci může vést i více mediátorů, viz rovněž definice pojmu „mediátor“ a bod 6.2.2 zabývající se společnou mediací.

2 Pokud jde o stručný srovnávací přehled definic mediace, které se používají v různých zemích, viz K. J. Hopt a F. Steffek, *Mediation – Rechtsstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2008, s. 12 a násl.

Konciliace

Mediace a konciliace se někdy používají jako synonyma³, což může být příčinou dezorientace. V současnosti se konciliace obvykle charakterizuje jako direktivnější proces než mediace. Pro účely těchto pokynů se proto konciliací rozumí mechanismus řešení sporů, v jehož rámci se nestranná třetí osoba ujímá aktivní a usměrňující úlohy při napomáhání tomu, aby strany dospěly k dohodnutému řešení. Mediace může být aktivní, nikoli však direktivní. V případě mediace je nutno klást důraz na skutečnost, že mediátor nemůže za strany rozhodovat, nýbrž pouze stranám pomáhá nalézt vlastní řešení. Naopak konciliátor může strany nasměrovat k určitému konkrétnímu řešení⁴. To dokládá následující příklad. Soudce, který absolvoval odbornou přípravu pro mediátory, může vést mediaci, avšak pouze v případě sporu, v němž není příslušným soudcem, a pokud se zdrží ovlivňování výsledku procesu řešení sporu dotyčných stran. Z podstaty věci nemůže příslušný soudce nikdy vystupovat jako „mediátor“ v řízení, které vede, tj. jestliže strany vědí, že soudce je osobou, která vynese rozhodnutí, pokud se jim nepodaří nalézt smírné řešení⁵. Proces, v jehož rámci je soudce, u něhož se řízení koná, stranám nápomocen při hledání dohodnutého řešení a dosažení soudního smíru, by spadl spíše pod pojem konciliace, jak se chápe v těchto pokynech⁶.

Poradenství

Mediaci je nutno odlišovat od poradenství, což je proces, který lze využít k poskytování pomoci párům nebo rodinám při řešení problémů ve vztazích. Na rozdíl od mediace se poradenství obvykle nezaměřuje na řešení určitého sporu.

Rozhodčí řízení

Mediaci a konciliaci lze odlišit od rozhodčího řízení, přičemž cílem v případě prvních dvou pojmů je dosažení dohodnutého řešení mezi stranami, zatímco v rozhodčím řízení nestranná třetí osoba (rozhodce) řeší spor vydáním rozhodnutí. Ačkoli strany musí s rozhodčím řízením souhlasit a řídit se jeho výsledkem, rozhodčí řízení neusiluje o dosažení dohodnutého výsledku⁷.

-
- 3 Viz například vzorový zákon o mezinárodní obchodní konciliaci z roku 2002, vypracovaný Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL), k dispozici na adrese < http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-conc/03-90953_Ebook.pdf > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012), čl. 1 odst. 3:
„Pro účely tohoto zákona se „konciliací“ rozumí proces (bez ohledu na to, zda se pro něj používá výraz konciliace, mediace nebo výraz s podobným významem), v jehož rámci strany požádají určitou třetí osobu nebo osoby („konciliátora“), aby jim byly nápomocny při pokusu o dosažení smírného urovnání jejich sporu vyplývajícího ze smluvního či jiného právního vztahu nebo sporu týkajícího se takového vztahu.“
 - 4 Pokud jde o rozdíly mezi mediací a konciliací, viz rovněž dokument s názvem „A fair say – A Guide to Managing Differences in Mediation and Conciliation“ (srpen 1999), který vypracoval **australský** Vnitrostátní poradní sbor pro alternativní řešení sporů (National Alternative Dispute Resolution Advisory Council (NADRAC)), s. 1, k dispozici na adrese < <http://www.nadrac.gov.au/publications/PublicationsByDate/Pages/AFairSay.aspx> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).
 - 5 To je obecně dodržovaná zásada; pokud jde o srovnávací přehled definic mediace používaných v různých zemích, viz K. J. Hopt a F. Steffek (citováno výše v pozn. pod čarou č. 2), s. 12; viz rovněž článek 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 136, 24.5.2008 (dále jen „evropská směrnice o mediaci“), k dispozici na adrese < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0052:CS:NOT> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).
 - 6 Definice konciliace se však liší, viz například vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní konciliaci (pozn. pod čarou č. 3), čl. 1 odst. 3.
 - 7 Pokud jde o další informace o rozdílech mezi mediací a rozhodčím řízením, viz mimo jiné N. Alexander, *International and Comparative Mediation*, Austin – Boston – Chicago – New York – the Netherlands, Wolters Kluwer, 2008, s. 26, 27.

Přípravné neutrální posouzení

V rámci „přípravného neutrálního posouzení“ obdrží strany nezávazné odborné posouzení právní situace, načež mají možnost vyjednat dohodnuté řešení⁸.

Právo spolupráce

V rámci modelu založeného na „právu spolupráce“ jsou stranám nápomocni „spolupracující právníci“, kteří používají vyjednávací techniky k vyřešení problémů na základě zájmu s cílem spor vyřešit, aniž by bylo nutné obrátit se na soud⁹. Není-li dosaženo dohody a záležitost je nutno vyřešit v soudním řízení, jsou spolupracující právníci z dalšího zastupování vyloučeni.

Právo součinnosti

Model založený na „právu součinnosti“ sleduje zásady modelu založeného na „právu spolupráce“ s výjimkou toho, že v případě, je-li daná věc postoupena soudu, nejsou právní zástupci vyloučeni¹⁰.

Přímá nebo nepřímá mediace

V případě použití pojmu „přímá mediace“ odkazují pokyny na mediaci, v jejímž rámci se obě strany účastní přímo a současně mediačních sezení s mediátorem, a to buď osobní schůzky s mediátorem, nebo sezení na dálku s využitím videokonferenčního/telekonferenčního zařízení nebo internetové komunikace¹¹.

Naopak pojem „nepřímá mediace“ odkazuje na mediaci, při níž se strany během mediace vzájemně neseťkají, nýbrž se scházejí s mediátorem každá zvlášť. Samostatné schůzky s mediátorem se mohou konat ve dvou různých státech nebo v témže státě, přičemž se mediace koná v různém čase, nebo ve stejném čase, avšak v různých místnostech¹².

Je samozřejmě rovněž možné, aby mediační řízení zahrnovalo jak nepřímou, tak přímou mediaci. Přímá mediace může být například spojena s tzv. „poradami“, kdy se mediátor sejde s každou stranou zvlášť, nebo tyto porady mohou předcházet mediaci.

Soudní mediace

V těchto pokynech se pojem „soudní mediace“ používá jako odkaz na mediační služby, které provozuje samotný soud. V těchto systémech nabízí mediaci mediátoři pracující pro soud nebo soudci, kteří absolvovali odbornou přípravu pro mediátory a kteří mohou vystupovat jako „mediátoři“ pouze v případech, které jim nebyly předloženy k řešení. Místo konání mediace se obvykle nachází v samotné soudní budově.

8 Pokud jde o další informace, viz mimo jiné N. ver Steegh, „Family Court Reform and ADR: Shifting Values and Expectations Transform the Divorce Process“, 42 *Fam. LQ* (2008–2009), 659, s. 663.

9 Tamtéž, s. 667.

10 Tamtéž, s. 668.

11 Viz dokument „Note on the development of mediation, conciliation and similar means to facilitate agreed solutions in transfrontier family disputes concerning children especially in the context of the Hague Convention of 1980“, který vypracovala S. Vigers, bývalá právní poradkyně Stálého výboru, předb. dok. č. 5 z října 2006 určený pro páté zasedání zvláštní komise pro přezkum uplatňování *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* (Haag, 30. října – 9. listopadu 2006) (dále jen „sdělení o vývoji mediace, konciliace a podobných prostředků“, k dispozici na internetových stránkách Haagské konference na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), 4.1, s. 14.

12 Viz tamtéž, 4.1, s. 15.

Mimosoudní mediace

Pojem „mimosoudní mediace“ se v těchto pokynech používá jako odkaz na mediaci vedenou subjektem, který není spojen přímo se soudem. Může zahrnovat státem řízené nebo státem schválené subjekty a mediační služby poskytované jednotlivci a rovněž soukromé organizace zajišťující mediaci¹³.

Mediační dohoda

V těchto pokynech se pojem „mediační dohoda“ používá v případě, že se odkazuje na výsledek mediace, tj. dohodnuté řešení, k němuž strany dospěly při mediaci. Je třeba podotknout, že v některých jurisdikcích se jako odkaz na bezprostřední výsledek mediace upřednostňuje pojem „memorandum o porozumění“, aby se zamezilo jakýmkoli předpokladům ohledně právní povahy výsledku dosaženého na základě mediace. (Podrobnosti viz kapitola 12.)

Abyste se zamezilo nedorozumění, je třeba uvést, že se v pokynech používá rovněž pojem „smlouva o mediaci“, který se týká smlouvy mezi mediátorem a stranami sporu uzavřené před mediací, v níž lze stanovit zvláštnosti mediačního řízení a rovněž náklady a jiné záležitosti¹⁴.

Rodičovská zodpovědnost

Jak je stanoveno v Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996, pojem „rodičovská zodpovědnost“ se vztahuje na „rodičovskou autoritu nebo jiný obdobný vzájemný vztah stanovující práva, pravomoci a povinnosti rodičů, opatrovníků nebo jiných zákonných zástupců ve vztahu k osobě nebo majetku dítěte“¹⁵. Jinými slovy, „rodičovská zodpovědnost“ zahrnuje veškerá zákonem stanovená práva a povinnosti rodiče, opatrovníka či jiného zákonného zástupce ve vztahu k dítěti za účelem výchovy dítěte a zajištění jeho vývoje. Pojem „rodičovská zodpovědnost“ zahrnuje „právo péče o dítě“ a rovněž „právo kontaktu s dítětem“, je však mnohem širší než tato dvě práva. Jestliže se odkazuje na práva a povinnosti rodičů jako celek, odkazuje v současnosti mnoho právních systémů a regionálních a mezinárodních nástrojů na pojem „rodičovská zodpovědnost“. Cílem je odstranit terminologické zaměření v této oblasti práva na práva rodičů a uznat stejný význam povinností rodičů a práv a blaha dětí.

Co se týká pojmu „právo styku s dítětem“, v pokynech se upřednostňuje pojem „právo kontaktu s dítětem“, který odráží přístup zaměřený na dítě v souladu s moderní koncepcí „rodičovské zodpovědnosti“¹⁶. Pojem „kontakt“ se používá v širokém smyslu a zahrnuje různé způsoby, jimiž rodič, jemuž dítě nebylo svěřeno do péče (a někdy jiný příbuzný či přítel dítěte), udržuje osobní vztahy s dítětem, ať už prostřednictvím pravidelných návštěv, nebo styku, komunikace na dálku, či jinými prostředky¹⁷. Pojem „právo péče o dítě“ se v pokynech používá v souladu s terminologií Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.

13 Pokud jde o další informace o soudní a mimosoudní mediaci, viz rovněž dokument „Feasibility Study on Cross-Border Mediation in Family Matters“ (studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech), vypracovaný Stálým výborem, předb. dok. č. 20 z března 2007 určený pro zasedání Rady pro obecné záležitosti a politiku Konference v dubnu 2007 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Work in Progress“ (Probíhající práce), pak „General Affairs“ (Obecné záležitosti), oddíl 2.4, s. 6.

14 Viz oddíl 3.5.

15 Čl. 1 odst. 2 Úmluvy z roku 1996.

16 To je v souladu s terminologií použitou v publikaci *General Principles and Guide to Good Practice on Transfrontier Contact Concerning Children* (Jordan Publishing, 2008), dále jen „pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt“ (k dispozici rovněž na internetových stránkách Haagské konference na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), pak „Guides to Good Practice“ (Pokyny pro správnou praxi)), viz s. xxvi.

17 To je v souladu s terminologií použitou v pokynech pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (tamtéž).

Opuštěný rodič a rodič, který dítě odvezl

Na rodiče, který tvrdí, že protiprávním přemístěním nebo zadržením dítěte bylo porušeno jeho právo péče o dítě, se v těchto pokynech odkazuje jako na „opuštěného rodiče“. V souladu s čl. 3 Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 se přemístění nebo zadržení dítěte považuje za protiprávní, jestliže bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením. V malém počtu případů spadajících do oblasti působnosti úmluvy z roku 1980 bylo protiprávním přemístěním nebo zadržením dítěte porušeno právo péče o dítě náležející jiné osobě než rodiči (prarodiči nebo nevlastnímu rodiči či jiné příbuzné či nepříbuzné osobě) nebo instituci či jinému orgánu. Aby se předešlo zdlouhavým popisům v těchto pokynech, rozumí se výrazem „opuštěný rodič“ jakákoli jiná osoba nebo orgán¹⁸, jehož právo péče o dítě bylo protiprávním přemístěním nebo zadržením dítěte údajně porušeno, není-li uvedeno jinak.

Na rodiče, který údajně protiprávně přemístil dítě z místa jeho obvyklého bydliště do jiného státu nebo protiprávně zadržuje dítě v jiném státě, se v těchto pokynech odkazuje jako na „rodiče, který dítě odvezl“. Stejně jako v případě pojmu „opuštěný rodič“ se odkazem na pojem „rodič, který dítě odvezl“, v těchto pokynech odkaz na jakoukoli osobu, instituci či jiný orgán¹⁹, který údajně dítě protiprávně přemístil nebo je zadržuje, není-li uvedeno jinak.

Domácí násilí a zneužívání dítěte

Pojem „domácí násilí“ může v závislosti na použité definici zahrnovat mnoho různých aspektů zneužívání v rodině. Zneužívání může být fyzické nebo psychické; může směřovat proti dítěti („zneužívání dítěte“) a/nebo partnerovi (na něž se někdy odkazuje jako na „manželské zneužívání“) a/nebo jiným rodinným příslušníkům.

V těchto pokynech se pojem „domácí násilí“ používá ve výše uvedeném širokém smyslu, není-li uvedeno jinak. Co se týká domácího násilí na dítěti, v pokynech se rozlišuje mezi nepřímým a přímým násilím. Prvním je násilí vůči rodiči nebo jinému členu domácnosti, které se dotýká dítěte, druhým je domácí násilí vůči dítěti. Pouze na toto posledně uvedené násilí se bude v těchto pokynech odkazovat jako na „zneužívání dítěte“²⁰.

18 V případě instituce či jiného orgánu nemusí samozřejmě otázka mediace vyvstat nebo se mediace může značně lišit od mediace mezi fyzickými osobami, pokud k ní dojde.

19 V případě instituce či jiného orgánu nemusí samozřejmě otázka mediace vyvstat nebo se mediace může značně lišit od mediace mezi fyzickými osobami, pokud k ní dojde.

20 Viz kapitola 10 o domácím násilí.

Cíle a oblast působnosti

Tyto pokyny prosazují osvědčené postupy při mediaci a jiných prostředcích k dosažení dohodnutého řešení mezinárodních rodinných sporů týkajících se dětí, které spadají do oblasti působnosti *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* (dále jen „Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980“ nebo „úmluva z roku 1980“). V souladu s ostatními moderními Haagskými úmluvami týkajícími se rodiny podporuje Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 smírné řešení rodinných sporů. V článku 7 úmluvy z roku 1980 se uvádí, že ústřední orgány „učiní všechna potřebná opatření, aby (...) zajistily dobrovolné vrácení dítěte nebo aby usnadnily smírné řešení“. Novější moderní Haagské úmluvy týkající se rodiny výslovně zmiňují používání mediace, konciliace a obdobných metod²¹.

Z různých způsobů smírného řešení sporů se tyto pokyny zabývají v první řadě „mediací“ jako jednou z nejvíce prosazovaných metod alternativního řešení sporů v oblasti rodinného práva. Tyto pokyny však odkazují rovněž na osvědčené postupy týkající se jiných prostředků, jež mají usnadnit dohodnutá řešení, jako je konciliace. Těmto jiným metodám je věnována zvláštní kapitola²², přičemž je náležitě zohledněna jejich zvláštní povaha. Některé z osvědčených postupů při mediaci, které jsou uvedeny v těchto pokynech, lze však použít u řady těchto jiných prostředků nebo je těmto prostředkům přizpůsobit.

Tyto pokyny vyzdvihují zvláštnosti smírného řešení sporů v případě únosů dětí a sporů v souvislosti s právem styku/kontaktu s dítětem podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a nastiňují zásady a osvědčené postupy, které budou (doufejme) cenné při používání mediace a obdobných prostředků v přeshraničních rodinných sporech obecně. Jako takové mají pokyny pomoci smluvním státům úmluvy z roku 1980, avšak rovněž smluvním státům ostatních Haagských úmluv, které prosazují používání mediace, konciliace nebo obdobných prostředků k usnadnění dohodnutých řešení v případě mezinárodních rodinných sporů. K těmto úmluvám patří *Haagská úmluva ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí* (dále jen „Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996“ nebo „úmluva z roku 1996“), *Haagská úmluva ze dne 13. ledna 2000 o mezinárodní ochraně dospělých osob* a *Haagská úmluva ze dne 23. listopadu 2007 o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů*. Tyto pokyny mají pomoci rovněž státům, které nejsou smluvními stranami těchto Haagských úmluv, avšak zvažují, jak co nejlépe rozvinout účinné struktury na podporu přeshraniční mediace v mezinárodních rodinných sporech. Tyto pokyny jsou určeny vládám a ústředním orgánům určeným podle úmluvy z roku 1980 a jiných příslušných Haagských úmluv a rovněž soudcům, právníkům, mediátorům, stranám přeshraničních rodinných sporů a jiným zúčastněným osobám.

21 Viz čl. 31 písm. b) *Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí*; článek 31 *Haagské úmluvy ze dne 13. ledna 2000 o mezinárodní ochraně dospělých osob* a čl. 6 odst. 2 písm. d), čl. 34 odst. 2 písm. i) *Haagské úmluvy ze dne 23. listopadu 2007 o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů*.

22 Kapitola 15.

Tyto pokyny představují páté pokyny pro správnou praxi vypracované na podporu praktického uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980. Čtyřmi dříve zveřejněnými pokyny jsou: *Část I – Postupy ústředních orgánů (Part I – Central Authority Practice)*; *Část II – Prováděcí opatření (Part II – Implementing Measures)*; *Část III – Preventivní opatření (Part III – Preventive Measures)* a *Část IV – Výkon rozhodnutí (Part IV – Enforcement)*²³.

Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 i Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 se mimoto týkají *Obecné zásady a pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt s dětmi (General Principles and Guide to Good Practice on Transfrontier Contact Concerning Children)*²⁴.

Nic v těchto pokynech nelze vykládat jako závazné pro smluvní státy Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 či jiné Haagské úmluvy týkající se rodiny. Obecné zásady stanovené v těchto pokynech mají pouze povahu doporučení.

Všechny smluvní státy, a zejména ústřední orgány určené podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, se vybízejí, aby přezkoumaly své vlastní postupy a aby je zlepšily, je-li to vhodné a proveditelné. V případě zavedených i rozvíjejících se ústředních orgánů by se mělo provádění úmluvy z roku 1980 považovat za pokračující, postupný nebo krokový proces trvale směřující k zlepšování.

♦♦♦♦

Stálý výbor chce poděkovat mnoha odborníkům, včetně odborníků z nevládních organizací, jejichž společné odborné znalosti a zkušenosti přispěly k těmto pokynům²⁵. Zvláštní poděkování patří paní Juliane Hirsch, bývalé hlavní právní poradkyni Stálého výboru, která odvedla nejdůležitější práci na těchto pokynech, a paní Sarah Vigers, bývalé právní poradkyni Stálého výboru, která v roce 2006 vyhotovila srovnávací studii o vývoji mediace, konciliace a obdobných prostředků v rámci Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, z níž bylo čerpáno při vypracovávání těchto pokynů.

23 *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part I – Central Authority Practice* (Jordan Publishing, 2003), dále jen „pokyny pro správnou praxi, pokud jde o postupy ústředních orgánů“; *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part II – Implementing Measures* (Jordan Publishing, 2003); *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part III – Preventive Measures* (Jordan Publishing, 2005), dále jen „pokyny pro správnou praxi, pokud jde o preventivní opatření“; *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part IV – Enforcement* (Jordan Publishing, 2010), dále jen „pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výkon rozhodnutí“. Pokyny pro správnou praxi jsou k dispozici rovněž na internetových stránkách Haagské konference na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), pak „Guides to Good Practice“ (Pokyny pro správnou praxi).

24 Citováno výše v pozn. pod čarou č. 16.

25 Členy skupiny odborníků, která byla nápomocna při přípravě těchto pokynů, byli: paní Gladys Alvarez (**Argentina**), ctihodný soudce Peter F. Boshier (**Nový Zéland**), paní Cilgia Caratsch (**Švýcarsko**), pan Eberhard Carl (**Německo**), paní Denise Carter (**Spojené království**), paní Sandra Fenn (**Spojené království**), paní Lorraine Fillion (**Kanada**), paní Danièle Ganancia (**Francie**), paní Barbara Gayse (**Belgie**), paní Ankeara Kaly (**Francie**), paní Robine G. de Lange-Tegelaar (**Nizozemsko**), soudce Wilney Magno de Azevedo Silva (**Brazílie**), paní Lisa Parkinson (**Spojené království**), pan Christoph C. Paul (**Německo**), paní Toni Pirani (**Austrálie**), paní Els Prins (**Nizozemsko**), paní Kathleen S. Ruckman (**USA**), pan Craig T. Schneider (**Jižní Afrika**), paní Andrea Schulz (**Německo**), pan Peretz Segal (**Izrael**), paní Sarah Vigers (**Spojené království**), paní Lisa Vogel (**USA**) a paní Jennifer H. Zawid (**USA**).

Úvod

A Přípravná práce Haagské konference týkající se mezinárodní mediace v rodinných věcech a obdobných postupů k dosažení dohodnutých řešení

- 1 Práce Haagské konference v posledních desetiletích odráží rostoucí význam mediace a jiných metod k dosažení dohodnutých řešení v oblasti mezinárodního rodinného práva. Většina moderních Haagských úmluv týkajících se rodiny výslovně podporuje mediaci a obdobné postupy k nalezení vhodných řešení v přeshraničních rodinných sporech. Řada pokynů pro správnou praxi, které byly vypracovány na podporu účinného provádění a uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, upozorňuje na význam prosazování dohodnutých řešení²⁶.
- 2 Mediace v přeshraničních rodinných sporech obecně byla současně řadu let projednávána jako jedno z témat budoucí práce Haagské konference. V dubnu 2006 byl Stálý výbor Haagské konference členskými státy pověřen:
„vypracováním studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech, včetně případného vypracování nástroje k tomuto tématu“²⁷.
- 3 Studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech²⁸, která zkoumala možné směry budoucí práce Haagské konference v oblasti přeshraniční mediace v rodinných věcech, byla Radě pro obecné záležitosti a politiku Konference (dále jen „Rada“) předložena v dubnu 2007. Rada se rozhodla vyzvat členy Haagské konference, aby:
„do konce roku 2007 podali připomínky k studii proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech (...) za účelem dalšího projednání tohoto tématu na zasedání Rady na jaře 2008“²⁹.
- 4 V dubnu 2008 Rada:
„vyzvala Stálý výbor, aby nadále sledoval vývoj v oblasti přeshraniční mediace v rodinných věcech a informoval členy o tomto vývoji“³⁰.
- 5 Stálý výbor byl mimoto požádán, aby jako první krok zahájil práci na:
„pokynech pro správnou praxi, pokud jde o používání mediace na základě *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* (...), jež budou předloženy ke zvážení na příští schůzi zvláštní komise pro přezkum praktického uplatňování této úmluvy (...) v roce 2011“³¹.

26 Viz například pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16), kapitola 2, s. 6 a násl.; pokyny pro správnou praxi, pokud jde o postupy ústředních orgánů (citováno v pozn. pod čarou č. 23), oddíl 4.12, Dobrovolný návrat, s. 49 a násl.; pokyny pro správnou praxi, pokud jde o preventivní opatření (citováno v pozn. pod čarou č. 23), bod 2.1.1, Dobrovolná dohoda a mediace, s. 15–16.

27 Závěry zvláštní komise ze zasedání ve dnech 3. – 5. dubna 2006 k obecným záležitostem a politice Konference (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Work in Progress“ (Probíhající práce), pak „General Affairs“ (Obecné záležitosti)), doporučení č. 3.

28 Citováno výše k pozn. pod čarou č. 13.

29 Doporučení a závěry přijaté Radou pro obecné záležitosti a politiku Konference (2. – 4. dubna 2007) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Work in Progress“ (Probíhající práce), pak „General Affairs“ (Obecné záležitosti)), doporučení č. 3.

30 Závěry a doporučení přijaté Radou pro obecné záležitosti a politiku Konference (1. – 3. dubna 2008) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Work in Progress“ (Probíhající práce), pak „General Affairs“ (Obecné záležitosti)), s. 1, odstavec 3. (Přeshraniční mediace v rodinných věcech).

31 Tamtéž.

- 6 Ve svých závěrech a doporučeních ze zasedání v roce 2009 Rada toto rozhodnutí potvrdila:
 „Rada znovu potvrzuje své rozhodnutí přijaté na zasedání v dubnu 2008 v souvislosti s přeshraniční mediací v rodinných věcech. Schválila návrh Stálého výboru, aby byly pokyny pro správnou praxi, pokud jde o mediaci v rámci *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*, předloženy počátkem roku 2010 členům ke konzultaci a poté zvláštní komisi pro přezkum praktického uplatňování úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a *Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí* za účelem schválení na jejím příštím zasedání v roce 2011.“³²
- 7 Je třeba uvést, že diskuse týkající se používání mediace a obdobných prostředků v rámci *Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980* rovněž probíhá mnoho let. Toto téma bylo zkoumáno na řadě zasedání zvláštní komise pro přezkum praktického uplatňování úmluvy z roku 1980. V říjnu 2006 zveřejnil Stálý výbor srovnávací studii³³, která se zaměřovala na mediační systémy v rámci úmluvy z roku 1980, za účelem diskuse na zasedání zvláštní komise pro přezkum praktického uplatňování *Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980* a provádění *Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996* (říjen/listopad 2006).
- 8 Na zasedání v roce 2006 zvláštní komise znovu potvrdila doporučení č. 1.10 a 1.11 ze zasedání zvláštní komise v roce 2001:
 „1.10 Smluvní státy by měly pokud možno podporovat dobrovolné navrácení. Navrhuje se, aby ústřední orgány v praxi usilovaly o dosažení dobrovolného vrácení, jak stanoví čl. 7 druhý odstavec písm. c) úmluvy (z roku 1980), a to vydáním pokynu za tímto účelem dotčeným právním zástupcům bez ohledu na to, zda se jedná o státní právní zástupce nebo soukromé odborníky, nebo odkázáním stran na specializované organizace, které poskytují mediační služby. V tomto ohledu se uznává rovněž úloha soudů.
 1.11 Opatření přijatá s cílem napomoci při zajištění dobrovolného navrácení dítěte nebo dosažení smírného řešení sporných záležitostí by neměla vést k nepřiměřeným průtahům v řízení o navrácení dítěte.“³⁴
- 9 Co se týká samotné mediace, zvláštní komise dospěla na zasedání v roce 2006 k těmto závěrům:
 „1.3.2 Zvláštní komise vítá iniciativy a projekty v oblasti mediace, které se ve smluvních státech uskutečňují v rámci *Haagské úmluvy z roku 1980*, z nichž jsou mnohé popsány v předběžném dokumentu č. 5 (Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků).
 1.3.3 Zvláštní komise vyzývá Stálý výbor, aby státy nadále informoval o vývoji mediace v přeshraničních sporech týkajících se kontaktu s dítětem a únosů dětí. Zvláštní komise bere na vědomí, že Stálý výbor pokračuje ve své práci na obecnější studii proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech, včetně případného vypracování nástroje k tomuto tématu, kterou zadala zvláštní komise pro obecné záležitosti a politiku na zasedání v dubnu 2006.“³⁵

32 Závěry a doporučení přijaté Radou pro obecné záležitosti a politiku Konference (31. března – 2. dubna 2009) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Work in Progress“ (Probíhající práce), pak „General Affairs“ (Obecné záležitosti)), s. 1–2 (Přeshraniční mediace v rodinných věcech).

33 S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11).

34 Viz závěry a doporučení ze čtvrtého zasedání zvláštní komise pro přezkum uplatňování *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* (22. – 28. března 2001), duben 2001, zopakováno v závěrech a doporučeních z pátého zasedání zvláštní komise pro přezkum uplatňování *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* a praktického provádění *Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí* (30. října – 9. listopadu 2006), listopad 2006, doporučení č. 1.3.1; oba texty jsou k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí).

35 Viz závěry a doporučení z pátého zasedání zvláštní komise (tamtéž).

- 10 Práce na pokynech pro správnou praxi, pokud jde o mediaci na základě Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, začala v roce 2009. Skupina nezávislých odborníků³⁶ z různých smluvních států byla vyzvána, aby byla nápomocna při přípravě pokynů. Předloha pokynů³⁷ byla rozeslána smluvním státům úmluvy z roku 1980 a členům Haagské konference před první částí šestého zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996. Zvláštní komise „uvítala předlohu pokynů pro správnou praxi, pokud jde o mediaci na základě úmluvy z roku 1980“, a požádala Stálý výbor, „aby pokyny revidoval na základě diskusí zvláštní komise s přihlédnutím rovněž k doporučením odborníků“ a aby revidovanou verzi rozeslal členům a smluvním státům za účelem závěrečných konzultací³⁸. Revidovaná verze pokynů pro správnou praxi byla členům Haagské konference a smluvním státům úmluvy z roku 1980 zaslána v květnu 2012 za účelem podání posledních připomínek, které byly poté začleněny do dokumentu.
- 11 Na základě doporučení ze šestého zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování úmluv z roku 1980 a 1996, které se do jisté míry zabývalo problémem přeshraniční vykonatelnosti mediačních dohod, pověřila Rada na zasedání v roce 2012 Haagskou konferenci, aby
 „zřídila skupinu odborníků, která provede další předběžný výzkum týkající se přeshraničního uznávání a výkonu dohod, jichž bylo dosaženo v průběhu mezinárodních sporů týkajících se dítěte, včetně dohod, jichž bylo dosaženo prostřednictvím mediace, s přihlédnutím k provádění a používání úmluvy z roku 1996“,
 a uvedla, že
 „tato práce zahrnuje určení povahy a rozsahu právních a praktických problémů, včetně otázek pravomoci, a vyhodnocení přínosů nového nástroje, ať už závazného, či nezávazného, v této oblasti“³⁹.
- 12 Dále je třeba věnovat pozornost činnosti Haagské konference při prosazování mediace a rozvoje struktur pro mediaci v přeshraničních rodinných sporech v rámci maltského procesu.
- 13 Maltský proces, dialog mezi soudci a vysoce postavenými vládními úředníky z některých „smluvních států Haagské úmluvy“ a některých „států, které smluvní stranou úmluvy nejsou“ a jejichž právní řád je založen na právu šaría nebo byl ovlivněn tímto právem, se zaměřuje na hledání řešení přeshraničních sporů týkajících se péče o dítě, kontaktu s dítětem a únosu, jež jsou kvůli nepoužitelnosti příslušných mezinárodních právních rámců obzvláště složité. K dosažení pokroku v této záležitosti se na Maltě uskutečnily tři konference, a to v roce 2004, 2006 a 2009.
- 14 Na základě doporučení třetí maltské konference⁴⁰ nařídila Rada v rámci maltského procesu zřízení
 „pracovní skupiny, která bude prosazovat rozvoj struktur pro mediaci s cílem pomoci vyřešit přeshraniční spory týkající se péče o dítě nebo kontaktu s dítětem. Pracovní skupina bude složena z odborníků z řady států zapojených do maltského procesu, včetně smluvních států úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a států, které smluvní stranou této úmluvy nejsou“⁴¹.

36 Pokud jde o seznam členů skupiny nezávislých odborníků, která byla nápomocna při přípravě pokynů, viz pozn. pod čarou č. 25.

37 „Draft Guide to Good Practice under the *Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction* – Part V – Mediation“ (předloha pokynů pro správnou praxi na základě *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* – část V – Mediace), vypracovaná Stálým výborem, předb. dok. č. 5 z května 2011 určený pro zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, které se konalo v červnu 2011 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí)).

38 Viz závěry a doporučení přijaté během první části šestého zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 (1. – 10. června 2011) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí)), doporučení č. 58.

39 Závěry a doporučení přijaté Radou pro obecné záležitosti a politiku Konference (17. – 20. dubna 2012) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Work in Progress“ (Probíhající práce), pak „General Affairs“ (Obecné záležitosti)), doporučení č. 7.

40 Další informace o maltském procesu a maltských konferencích viz maltská prohlášení (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí)); viz rovněž *The Judges' Newsletter on International Child Protection*, sv. XVI (jaro 2010) o třetí maltské konferenci soudců týkající se přeshraničních otázek rodinného práva (23. – 26. března 2009) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Publications“ (Publikace)).

41 Závěry a doporučení přijaté na zasedání Rady v roce 2009 (citováno v pozn. pod čarou č. 32), s. 2.

- 15 Pracovní skupina byla zřízena v červnu 2009 a skládala se z malého počtu nezávislých odborníků na mediaci a rovněž odborníků z Austrálie, Kanady, Egypta, Francie, Německa, Indie, Jordánska, Malajsie, Maroka, Pákistánu, Spojeného království a USA. Tento seznam zahrnuje smluvní státy Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 i státy, které smluvní stranou této úmluvy nejsou. Pracovní skupina uspořádala dvě zasedání formou telefonní konference, a to dne 30. července a 29. října 2009, a jedno zasedání za osobní účasti ve dnech od 11. do 13. května 2010 v Ottawě v Kanadě. Při přípravě telefonních konferencí pracovní skupiny byly rozeslány dva dotazníky, jeden týkající se stávajících struktur pro mediaci a jeden týkající se vykonatelnosti mediačních dohod, a odpovědi na ně byly zveřejněny na internetových stránkách Haagské konference⁴². Po druhé telefonní konferenci byla vypracována předloha zásad pro zřizování struktur pro mediaci, která byla poté pracovní skupinou projednána a dále rozpracována na zasedání za osobní účasti v Ottawě. Zásady byly dokončeny na podzim 2010 společně s důvodovou zprávou, oba dokumenty jsou na internetových stránkách Haagské konference k dispozici v angličtině, francouzštině a arabštině⁴³.
- 16 Počátkem roku 2011 začaly některé státy uplatňovat zásady ve svých jurisdikcích a určily ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci⁴⁴. V dubnu 2011 Rada „uvítala zásady pro zřizování struktur pro mediaci v rámci maltského procesu (...) a souhlasila s předložením zásad za účelem jejich projednání na šestém zasedání zvláštní komise“⁴⁵. Rada současně pracovní skupinu pověřila další prací na zavádění struktur pro mediaci v rámci maltského procesu⁴⁶.
- 17 Na svém zasedání v červnu 2011 zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagských úmluv z roku 1980 a 1996 vzala na vědomí „úsilí, které je již v některých členských státech vyvíjeno s cílem zřídit ústřední kontaktní místo v souladu se zásadami“, a vybídla státy, aby „uvážily zřízení takovéhoho ústředního kontaktního místa nebo určení svého ústředního orgánu jako ústředního kontaktního místa“⁴⁷.
- 18 Další kroky k zavedení zásad pro účinné zřizování struktur pro mediaci v přeshraničních rodinných sporech byly pracovní skupinou projednány na zasedání za osobní účasti v Haagu dne 16. dubna 2012 a oznámeny Radě na zasedání v roce 2012. Rada zprávu a „nastíněný směr budoucí práce“ uvítala a souhlasila s tím, aby pracovní skupina pokračovala v práci na zavádění struktur pro mediaci, přičemž se očekává další zpráva o pokroku, která bude předložena na zasedání Rady v roce 2013“⁴⁸.

42 Na adrese < www.hcch.net >, v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), pak „Cross-border family mediation“ (Přeshraniční rodinná mediace) („Questionnaire I“ a „Questionnaire II“ (dotazník I a dotazník II)).

43 „Principles for the Establishment of Mediation Structures in the context of the Malta Process“ (Zásady pro zřizování struktur pro mediaci v rámci maltského procesu), dokument vypracovaný pracovní skupinou pro mediaci v rámci maltského procesu s pomocí Stálého výboru, listopad 2010 (dále jen „zásady pro zřizování struktur pro mediaci“), reprodukováno v příloze I (k dispozici rovněž na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), pak „Cross-border family mediation“ (Přeshraniční rodinná mediace)).

44 K těmto státům patří **Austrálie, Francie, Německo, Pákistán a USA**. Další informace o ústředních kontaktních místech jsou k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), pak „Cross-border family mediation“ (Přeshraniční rodinná mediace).

45 Závěry a doporučení přijaté Radou pro obecné záležitosti a politiku Konference (5. – 7. dubna 2011) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Work in Progress“ (Probíhající práce), pak „General Affairs“ (Obecné záležitosti)), doporučení č. 8.

46 Tamtéž.

47 Viz závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 61.

48 Závěry a doporučení přijaté na zasedání Rady v roce 2012 (citováno v pozn. pod čarou č. 39), doporučení č. 9.

B Práce jiných subjektů

- 19 Mediaci a jiné způsoby alternativního řešení sporů prosazují rovněž jiné mnohostranné nástroje a iniciativy.
- 20 Příkladem regionálního nástroje podporujícího používání mediace a obdobných postupů je *Evropská úmluva o výkonu práv dítěte*, vypracovaná Radou Evropy, která byla přijata dne 25. ledna 1996⁴⁹.
- 21 Dalším příkladem je nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „nařízení Brusel IIa“)⁵⁰.
- 22 Stále větší využívání mediace ve vnitrostátním a mezinárodním obchodním a občanském právu vyvolalo řadu mezinárodních a regionálních iniciativ, jejichž cílem je vypracování pravidel a minimálních norem pro samotné mediační řízení⁵¹.
- 23 Dne 21. ledna 1998 přijala Rada Evropy doporučení č. R (98) 1 o rodinné mediaci⁵², v němž členským státům doporučila, aby zavedly a podporovaly rodinnou mediaci nebo posílily stávající rodinnou mediaci, a současně požadovala dodržování zásad s cílem zajistit kvalitu mediace a ochranu dotčených zranitelných osob. Zásady se zabývají vnitrostátní rodinnou mediací a rovněž mezinárodní rodinnou mediací.
- 24 Dne 18. září 2002 přijala Rada Evropy doporučení Rec (2002) 10 o mediaci v civilních věcech⁵³, jehož oblast působnosti je širší a které popisuje další zásady, jež jsou důležité pro odpovědné prosazování mediace.

49 Rada Evropy – ETS č. 160, k dispozici na adrese < <http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/160.htm> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012), článek 13 (Zprostředkování a jiné způsoby řešení sporů):

„S cílem předcházet sporům, řešit spory nebo předcházet soudním řízením týkajícím se dětí smluvní strany budou podporovat zprostředkování a další způsoby řešení sporů a jejich využití za účelem dosažení dohody, v případech, kde je to namístě a které smluvní strany vymezí.“

50 Viz nařízení Brusel IIa, preambule, 25. bod odůvodnění:

„Ústřední orgány by měly spolupracovat v obecných i konkrétních věcech, včetně spolupráce za účelem podpory smírného řešení rodinných sporů ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Proto by ústřední orgány měly být zapojeny do Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci, zřízené rozhodnutím Rady 2001/470/ES ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.“

Viz rovněž čl. 55 písm. e):

„Ústřední orgány na žádost ústředního orgánu jiného členského státu nebo nositele rodičovské zodpovědnosti spolupracují v jednotlivých věcech v zájmu dosažení cílů tohoto nařízení. Proto činí přímo nebo prostřednictvím orgánů veřejné moci nebo jiných subjektů veškeré potřebné kroky v souladu s právem tohoto členského státu ve věci ochrany osobních údajů, aby (...) e) usnadňovaly uzavírání dohod mezi nositeli rodičovské zodpovědnosti uchýlením se ke zprostředkování či k jiným prostředkům a usnadňovaly přeshraniční spolupráci v této věci.“

51 Mnoho těchto regionálních a mezinárodních nástrojů se zaměřuje na alternativní řešení sporů v obchodních věcech, viz například vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní conciliaci (citováno v pozn. pod čarou č. 3) a Smířčí pravidla UNCITRAL přijatá v roce 1980, k dispozici na adrese < <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/conc-rules/conc-rules-e.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

52 Doporučení č. R (98) 1 Výboru ministrů členským státům o rodinné mediaci, které Výbor ministrů přijal dne 21. ledna 1998, k dispozici na adrese < <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1153972&SecMode=1&DocId=450792&Usage=2> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

53 Doporučení Rec (2002)10 Výboru ministrů členským státům o mediaci v civilních věcech, které Výbor ministrů přijal dne 18. září 2002, k dispozici na adrese < <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=306401&Site=CM> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

- 25 V roce 2001 vypracovala národní konference komisařů pro jednotné právo Spojených států amerických (National Conference of Commissioners of Uniform State Laws of the United States of America) zákon o jednotné mediaci (Uniform Mediation Act)⁵⁴ jako vzorový zákon s cílem podporovat účinné používání mediace a zajistit ochranu důvěrnosti veškerých sdělení v rámci mediace. Několik států v USA mezitím tato pravidla zavedlo do své jurisdikce⁵⁵. V roce 2005 přijala Americká asociace rozhodců (American Arbitration Association), sekce Americké advokátní komory (American Bar Association) pro řešení sporů a Asociace pro řešení sporů (Association for Conflict Resolution) „vzorové standardy chování pro mediátory“ revidující starší verzi standardů z roku 1994⁵⁶. Vzorové standardy mají mediátorům poskytovat vodítko, mají však informovat rovněž účastníky mediace a podporovat důvěru veřejnosti v mediaci⁵⁷.
- 26 S pomocí Evropské komise vypracovala skupina zúčastněných stran „Evropský kodex chování pro zprostředkovatele“⁵⁸, který vstoupil v platnost dne 2. července 2004. Evropský kodex chování stanoví řadu zásad, k nimž se mohou jednotliví zprostředkovatelé podílející se na zprostředkování v občanských i obchodních záležitostech dobrovolně a na svou vlastní odpovědnost zavázat.
- 27 Dne 21. května 2008 schválily Evropský parlament a Rada Evropské unie evropskou směrnici o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech⁵⁹. Podle článku 12 směrnice musí členské státy EU „uvést v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 21. května 2011, s výjimkou článku 10, u kterého musí být souladu dosaženo do 21. listopadu 2010 (...)“⁶⁰. V této souvislosti je nutno zmínit další iniciativu Evropské unie: na základě ministerského semináře, který se konal dne 14. října 2010 za belgického předsednictví Evropské unie, byla v rámci Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci⁶¹ zřízena pracovní skupina pro rodinnou mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí s cílem spojit různé související iniciativy a práci a navrhnout způsoby prosazování a zlepšení používání mediace v této věci.
- 28 Smírné řešení těchto sporů mimoto prosazuje řada dvoustranných dohod, jež byly vypracovány v zájmu vyřešení přeshraničních rodinných sporů týkajících se dětí⁶².

54 Znění zákona o jednotné mediaci (dále jen „zákon USA o jednotné mediaci“) v platném znění ze srpna 2003 je k dispozici na internetových stránkách Komise pro jednotné právo (Uniform Law Commission) na adrese < <http://www.uniformlaws.org> >.

55 Viz informace o Komisi pro jednotné právo na adrese < <http://www.uniformlaws.org> >.

56 Znění vzorových standardů chování pro mediátory (dále jen „americké standardy chování“) je k dispozici na adrese < http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

57 Viz preambule amerických standardů chování, tamtéž.

58 K dispozici na adrese < http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.htm > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

59 Evropská směrnice o mediaci (pozn. pod čarou č. 5).

60 Co se týká opatření, která přijaly členské státy Evropské unie k dosažení souladu se směrnicí, viz Evropský soudní atlas na adrese < http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm > v části „Mediace (směrnice 2008/52/ES)“ (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

61 Další informace o Evropské soudní síti pro občanské a obchodní věci viz internetové stránky Evropské komise na adrese < http://ec.europa.eu/civiljustice/index_cs.htm >.

62 Viz například článek 6 „Agreement between the Government of Australia and the Government of the Arab Republic of Egypt regarding cooperation on protecting the welfare of children“, Káhira, 22. října 2000; článek 2 „Convention entre le gouvernement de la République française et le gouvernement de la République algérienne démocratique et populaire relative aux enfants issus de couples mixtes séparés franco-algériens“, Alžír, 21. června 1988; článek 2 „Protocole d'accord instituant une commission consultative belgo-marocaine en matière civile“, Rabat, 29. dubna 1981; znění všech těchto dvoustranných dohod je k dispozici na adrese < www.incatat.com >, v části „Legal Instruments“ (Právní nástroje), pak „Bilateral Arrangements“ (Dvoustranné dohody).

C Struktura pokynů

- 29 Zásady a osvědčené postupy uvedené v těchto pokynech jsou přezkoumány v tomto pořadí:
- Kapitola 1 podává obecný přehled o výhodách a rizicích používání mediace v mezinárodních rodinných sporech.
 - Kapitola 2 se zabývá zvláštními problémy, které vyvolává mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí v oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.
 - Kapitola 3 se zabývá otázkou zvláštní kvalifikace, která je zapotřebí pro mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí.
 - Kapitoly 4 až 13 sledují mediační řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí v chronologickém pořadí od otázek přístupu k mediaci po výsledek mediace a její právní účinky.
 - Poslední kapitoly jsou věnovány použití mediace s cílem zamezit únosům dětí (kapitola 14), používání jiných mechanismů alternativního řešení sporů k dosažení dohodnutých řešení ve věcech mezinárodních únosů dětí (kapitola 15) a zvláštním otázkám týkajícím se použití mediace v případech, na něž se nevztahuje úmluva (kapitola 16).

D Kontext – některé typické příklady

- 30 Užitečnost mediace v mezinárodních rodinných sporech týkajících se dětí na základě Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 mohou ukázat některé typické faktické situace.
- a V souvislosti s mezinárodními únosy dětí může mediace mezi opuštěným rodičem a rodičem, který dítě odvezl, usnadnit dobrovolné navrácení dítěte či jiný dohodnutý výsledek. Mediace může přispět rovněž k rozhodnutí o navrácení dítěte na základě souhlasu stran či k jinému urovnání soudní cestou.
 - b Mediace může být užitečná také tehdy, je-li v případě mezinárodního únosu dítěte opuštěný rodič v zásadě ochoten souhlasit s přemístěním dítěte za předpokladu, že je dostatečně zajištěno jeho právo kontaktu s dítětem. Dohodnuté řešení může zamezit navrácení dítěte do státu obvyklého bydliště před možným následným přemístěním.
 - c V průběhu řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy lze mediaci použít k vytvoření méně konfliktního rámce a k usnadnění kontaktů mezi opuštěným rodičem a dítětem během řízení⁶³.
 - d Na základě rozhodnutí o navrácení dítěte může mediace mezi rodiči usnadnit rychlý a bezpečný návrat dítěte⁶⁴.
 - e Ve velmi rané fázi rodinného sporu týkajícího se dětí může mediace pomoci zamezit únosu. Když se vztah rodičů rozpadne a jeden z rodičů chce opustit zemi společně s dítětem, může mediace rodičům pomoci při zvažování přemístění a jeho alternativ a hledání dohodnutého řešení⁶⁵.

63 Tímto tématem se zbývají rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16).

64 Tímto tématem se zbývají rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výkon rozhodnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 23).

65 Tímto tématem se zbývají rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o preventivní opatření (citováno v pozn. pod čarou č. 23).

Pokyny

1 Obecný význam prosazování dohod v přeshraničních rodinných sporech týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním

- 31 V mnoha zemích se stále více využívá mediace a obdobných postupů usnadňujících smírné řešení sporů v oblasti rodinného práva. Rostoucí počet států současně umožňuje větší autonomii stran při řešení rodinných sporů, přičemž jsou současně zaručena práva třetích osob, zejména dětí.

1.1 Výhody dohodnutých řešení

→ Je nutno přijmout veškerá vhodná opatření s cílem vybízet strany přeshraničního rodinného sporu týkajícího se dětí, aby našly dohodnuté řešení sporu.

- 32 Prosazování řešení sporů dohodou se ukázalo jako obzvláště užitečné v rodinných sporech týkajících se dětí, kdy strany sporu obvykle musí trvale spolupracovat. V případě sporu vyplývajícího z rozchodu rodičů může být dohodnuté řešení obzvláště užitečné při zajištění „práva dítěte udržovat pravidelné osobní kontakty a přímé styky s oběma rodiči“, které je zaručeno v Úmluvě Organizace spojených národů o právech dítěte (dále jen „Úmluva OSN o právech dítěte“)⁶⁶.
- 33 Dohodnutá řešení jsou udržitelnější, jelikož je budou strany s větší pravděpodobností dodržovat. Současně „vytvářejí méně konfliktní rámec pro výkon práva péče o dítě a kontaktu s ním, a jsou proto v zájmu dítěte“⁶⁷. Dohodnutá řešení jsou mimoto pro strany uspokojivější; každá z nich může ovlivnit výsledek a podílet se na hledání řešení, které se považuje za „spravedlivé“ pro obě strany. Řešení sporů dohodou zamezuje tomu, že s ohledem na výsledek je jedna strana vnímána jako „vítězná“ a druhá jako „prohrávající“. Soudní řízení ve věci péče o dítě a kontaktu s ním může naopak vztah mezi rodiči zhoršit, což dětem pravděpodobně způsobí duševní újmu⁶⁸.
- 34 Z různých metod dosažení dohodnutých řešení v rodinných sporech má mediace řízení obzvláštní výhody; usnadňuje komunikaci mezi stranami v neformálním ovzduší a umožňuje stranám vypracovat vlastní strategii, pokud jde o to, jak zvládnout konflikt. Mediace je formální, avšak flexibilní řízení, které lze snadno přizpůsobit potřebám jednotlivého případu. Mediace umožňuje současné projednání právních aspektů i aspektů neupravených zákonem, jakož i neformální zapojení (třetích) osob, které nemusí mít v dané věci právní postavení⁶⁹. Další velmi důležitou výhodou mediace je to, že stranám umožňuje čelit budoucím konfliktům konstruktivnějším způsobem⁷⁰. Jelikož práh pro zahájení mediace je obvykle nižší než v případě soudního řízení, může mediace pomoci v počáteční fázi konfliktu před jeho možnou eskalací. Mediace může stranám umožnit, aby se vyhnuly obtížnému soudnímu řízení.

66 Úmluva Organizace spojených národů ze dne 20. listopadu 1989 o právech dítěte, viz čl. 10 odst. 2), text k dispozici na adrese < <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

67 W. Duncan, „Transfrontier Access / Contact and the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Final Report“, předb. dok. č. 5 z června 2002 vypracovaný pro zasedání zvláštní komise v září/říjnu 2002 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí)), viz odstavec 89; viz rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16), oddíl 2.1, s. 6.

68 Viz například v případě **Německa** zjištění hodnotící zprávy, která porovnávala mediaci a soudní řízení ve vnitrostátních rodinných sporech týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním a kterou zadalo **německé** Spolkové ministerstvo spravedlnosti, autor R. Greger, „Mediation und Gerichtsverfahren in Sorge- und Umgangsrechtskonflikten“, leden 2010, s. 118, k dispozici na adrese < <http://www.reinhard-greger.de/ikv3.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

69 Viz N. Alexander (citováno v pozn. pod čarou č. 7), s. 48.

70 Viz rovněž K. J. Hopt a F. Steffek (citováno v pozn. pod čarou č. 2), s. 10.

Řešení založené na dohodě může být obzvláště výhodné v přeshraničních rodinných sporech týkajících se dětí, kdy po soudním řízení v jedné zemi může následovat soudní řízení v jiné zemi týkající se jiných aspektů téhož sporu, nebo obě řízení mohou probíhat současně.

- 35 To ukazuje další výhodu kterou může mediace přinést, a to efektivnost nákladů. Mediace umožňuje vyhnout se nákladnému soudnímu řízení – jak pro účastníky řízení, tak pro stát⁷¹. Jelikož se náklady na mediaci mezi jednotlivými jurisdikcemi značně liší a jelikož některé jurisdikce mohou nabízet právní pomoc při soudním řízení, nikoli však při mediaci, nelze říci, že mediace bude pro účastníky v každém případě méně nákladná než soudní řízení. Při porovnávání nákladů v každém jednotlivém případě je třeba vzít v úvahu možnost, že mediace s větší pravděpodobností povede k udržitelnému řešení, a proto pravděpodobně zamezí případnému soudnímu řízení mezi stranami v budoucnu. Na druhou stranu je třeba do výpočtu nákladů na mediaci zahrnout náklady nezbytné k zajištění toho, aby byla mediační dohoda závazná a vykonatelná v obou dotčených jurisdikcích, což může vyžadovat účast soudních orgánů⁷².
- 36 Některé výhody, které může mediace přinést v případě mezinárodního únosu dítěte, budou doloženy na příkladu:

- *V roce 2005 se O a M, kteří jsou sezdaní a oba státní příslušníci státu A, přestěhovali ze státu A do vzdáleného státu Z spolu se svou dvouletou dcerou, kterou měli podle zákonů státu A i státu Z ve společné péči. Důvodem přemístění je zaměstnání otce (O) v podniku ve státě Z. V následujících letech se rodina usadí ve státě Z, ačkoliv matka (M) považuje za obtížné přizpůsobit se novému prostředí kvůli jazykovým a kulturním rozdílům. Jelikož stát A je vzdálen několik tisíc kilometrů, rodinné návštěvy jsou ojedinělé: prarodiče z matčiny strany proto vyvíjejí na M tlak, aby se vrátila do státu A. Kvůli problémům ve vztahu se M nakonec v roce 2010 rozhodne přestěhovat se zpět do státu A. Tajně uskuteční přípravy a po vánočních prázdninách, které spolu s dítětem stráví v domě rodičů ve státě A, manželovi sdělí, že se ona ani dítě do státu Z nevrátí. O je šokován a poté, co se doví o Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980, která platí mezi státem A a státem Z, podá návrh na navrácení dítěte a ve státě A je zahájeno řízení o navrácení dítěte. O současně podá soudu ve státě Z návrh na předběžné svěřeni dcery do jeho výhradní péče.*

Kromě zjevných výhod dohodnutého řešení pro dítě v takovémto případě z hlediska udržování osobních kontaktů a přímých styků s oběma rodiči může smírné řešení stranám pomoci vyhnout se obtížnému a zdoluhavému řešení dané záležitosti soudní cestou u soudů ve dvou dotčených státech. Konkrétně: 1. řízení o navrácení dítěte ve státě A, které povede v případě, že se nepoužije žádná z omezených výjimek s ohledem na navrácení, k rychlému návratu dítěte do státu Z, 2. probíhající řízení o svěřeni do péče ve státě Z, po němž může případně následovat 3. řízení o přemístění ze státu Z do státu A, které zahájí matka. Zdlouhavé řešení sporu rodičů soudní cestou nejenže vyčerpá finanční prostředky stran, nýbrž s největší pravděpodobností rovněž prohloubí konflikt mezi rodiči. Pokud řízení o navrácení dítěte ve státě A skončí odmítnutím návratu, bude v případě, že spor rodičů nebude urovnán, pravděpodobně následovat další řízení (řízení o svěřeni do péče a úpravě kontaktu s dítětem). Pokud by rodiče byli s to najít dohodnuté řešení, mohli by se „hnout z místa“ a soustředit se na výkon své rodičovské zodpovědnosti smírnou cestou.

Mediace je flexibilní a lze ji přizpůsobit potřebám daného případu. Mediační řízení by mohlo například v případě, že s tím obě strany souhlasí a že se to považuje za vhodné a proveditelné, zahrnovat jednání s prarodiči z matčiny strany, kteří by v soudním řízení⁷³ k vyřešení sporu neměli právní postavení, mají však silný vliv na jednu ze stran. Zajištění jejich podpory při řešení sporu může zajistit, že řešení je udržitelnější. Mediace může být výhodná rovněž na organizační úrovni, jelikož ji lze uspořádat na přeshraničním základě, kdy se mediační sezení uskutečňují například prostřednictvím video spojení, není-li osobní účast stran na sezení možná. ■

71 Viz například v případě **Německa** zjištění hodnotící zprávy, která porovnávala mediaci a soudní řízení ve vnitrostátních rodinných sporech týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním, R. Greger (citováno v pozn. pod čarou č. 68), s. 115; v případě **Spojeného království (Anglie a Wales)** viz rovněž zpráva Národního kontrolního úřadu (National Audit Office), „Legal aid and mediation for people involved in family breakdown“, březen 2007, s. 8, 10, k dispozici na adrese < http://www.nao.org.uk/publications/0607/legal_aid_for_family_breakdown.aspx > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

72 Další informace ohledně nákladů mediace viz oddíl 4.3.

73 V některých státech mohou mít prarodiče právo kontaktu s dítětem, a mohli by být tudíž účastníkem soudního řízení o úpravě kontaktu s dítětem.

1.2 Omezení, rizika a pojistky

→ Je třeba zavést pojistky a záruky s cílem zabránit tomu, aby účast na mediaci některou ze stran znevýhodnila.

- 37 Omezení a rizika, která mohou být spojena s dohodnutými řešeními, jichž bylo dosaženo při mediaci či prostřednictvím obdobných mechanismů řešení sporů, by obvykle neměla být použita jako důvod, aby se zabránilo využití těchto prostředků jako celku, nýbrž měla by vést k uvědomění si toho, že může být nutné zavést potřebné pojistky.
- 38 Ne všechny rodinné spory lze urovnat smírnou cestou. To je zřejmé, nelze to však dostatečně zdůraznit. Některé případy vyžadují zásah soudního orgánu. To může souviset s povahou sporu, zvláštními potřebami stran či zvláštními okolnostmi daného případu a rovněž s určitými právními požadavky. Stranám, které potřebují soudní rozhodnutí, by neměl být odepřen přístup ke spravedlnosti. Při snaze o mediaci v případě, kdy jedna ze stran není zjevně ochotna se mediačního řízení zúčastnit, nebo v případech, které nejsou pro mediaci vhodné z jiného důvodu, může být ztracen drahocenný čas⁷⁴.
- 39 I v případě, že obě strany s mediací souhlasí, je třeba věnovat pozornost zvláštním okolnostem, jako jsou možné náznaky domácího násilí⁷⁵. Samotná skutečnost, že se strany sejdou v průběhu mediačního sezení, může ohrozit tělesnou nebo duševní integritu jedné ze stran a rovněž mediátora. Může být taktéž nutné uvážit možnost, že zneužívání drog nebo nadměrná konzumace alkoholu u jedné ze stran může mít za následek, že tato osoba není schopna chránit své zájmy.
- 40 Posouzení jednotlivých případů s ohledem na jejich vhodnost pro mediaci je nezbytným nástrojem k určení případů se zvláštním rizikem⁷⁶. Případy, u nichž by byla možná mediace, je třeba prověřit s ohledem na existenci domácího násilí, zneužívání drog a nadměrné konzumace alkoholu a jiných okolností, které mohou nepříznivě ovlivnit vhodnost dané věci pro mediaci. Jestliže se mediace v případě domácího násilí přesto považuje za možnou⁷⁷, je třeba přijmout potřebné pojistky k ochraně bezpečnosti všech dotčených osob. Pozornost je nutno věnovat rovněž rozdílům ve vyjednávací pozici, které jsou způsobeny domácím násilím či jinými okolnostmi nebo které vyplývají z osobnostních vlastností jednotlivých stran.
- 41 Mimoto může existovat riziko, že dohodnuté řešení nebude mít právní účinek, a v případě dalšího sporu nemusí tudíž zaručit práva stran. Důvodů je mnoho. Mediační dohoda nebo její část může být v rozporu s použitelným právem nebo není právně závazná a vykonatelná kvůli skutečnosti, že dohoda nebyla zaregistrována, schválena soudem a/nebo zahrnuta do soudního rozhodnutí, jestliže se to vyžaduje. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že řada jurisdikcí omezuje autonomii stran, pokud jde o určité aspekty rodinného práva⁷⁸. V některých systémech nemusí mít například dohody o rodičovské zodpovědnosti právní účinek, nejsou-li schváleny soudem. Mnoho právních systémů omezuje rovněž možnost, aby rodič stanovil vyšší výživného na dítě dohodou.
- 42 Zejména v případě přeshraničních rodinných sporů je právní situace složitá. Je třeba vzít v úvahu vzájemné působení dvou či více právních systémů. Je důležité, aby rodiče byli náležitě informováni o právu použitelném na záležitost, jež budou projednávány při mediaci, a rovněž o právu použitelném na samotné mediační řízení, včetně důvěrnosti, a o tom, jak zajistit právní účinek jejich dohod v obou (všech) dotčených právních systémech⁷⁹.

74 Otázka posouzení vhodnosti pro mediaci je podrobně projednána v oddíle 4.2.

75 Viz kapitola 10 o domácím násilí.

76 Podrobnosti viz oddíl 4.2.

77 Viz kapitola 10 o domácím násilí.

78 Další informace viz kapitola 12.

79 Viz bod 6.1.7 o informovaném rozhodování a kapitoly 12 a 13.

- 43 Některá rizika, která se mohou objevit, jestliže jsou dohody vypracovány bez přihlídnutí ke všem nezbytným aspektům právní situace, jsou uvedena v následujících variantách příkladu uvedeného v odstavci 36.

VARIANTA Č. 1

Po protiprávním přemístění dítěte ze státu Z do státu A matkou (M) se rodiče dohodnou, že se M vrátí i s dítětem do státu Z pod podmínkou, že otec (O) bude poskytovat až do skončení řízení o svěřeni do péče ve státě Z potřebné výživné, aby mohla vracející se matka zůstat s dítětem ve státě Z, včetně užívání rodinného domu, přičemž O přislíbí, že se přestěhuje jinam, aby předešel dalším sporům. M, která se spoléhá na dohodu, se poté s dítětem vrátí do státu Z, O však odmítne opustit rodinný dům a M finančně podporovat. Vzhledem ke skutečnosti, že dohoda rodičů nebyla před provedením učiněna vykonatelnou ve státě A ani ve státě Z, a jelikož žádný stát nemá za to, že takováto dohoda rodičů má právní účinek bez schválení soudem, může jeden z rodičů od dohody snadno odstoupit v neprospěch druhé strany.

VARIANTA Č. 2

Po protiprávním přemístění dítěte ze státu Z do státu A matkou (M) se rodiče dohodnou, že dítě zůstane s M ve státě A a každý rok stráví část školních prázdnin u otce (O) ve státě Z. Tři měsíce po protiprávním přemístění cestuje dítě do státu Z, aby s O strávilo velikonoční prázdniny. Na konci prázdnin O odmítne poslat dítě zpět do státu A. Tvrdí, že dítě nezadržuje protiprávně, jelikož se dítě nyní vrátilo do místa svého obvyklého bydliště, které opustilo kvůli protiprávnímu přemístění ze strany M. O odkazuje rovněž na předběžné rozhodnutí o svěřeni do péče, které vydal příslušný soud ve státě Z bezprostředně po protiprávním přemístění dítěte matkou. V případech, kdy není zajištěno, že řešení dosažené na základě mediace je před jeho uplatňováním v praxi učiněno právně závazným v příslušných jurisdikcích, může být dohoda jedním z rodičů snadno porušena.

VARIANTA Č. 3

Dítě je protiprávně přemístěno ze státu Z do třetího státu T, kam se chce matka (M) přestěhovat kvůli práci. Ačkoli opuštěný neženatý otec (O) má podle právních předpisů státu A i státu Z právo péče o dítě, podle právních předpisů státu T toto právo nemá. Mezi těmito státy neplatí Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996. Jelikož si O není této situace vědom, udělí souhlas s přestěhováním matky a dítěte do státu T pod podmínkou, že může mít pravidelné osobní kontakty s dítětem. Mediační dohoda, která byla vypracována bez přihlídnutí k právní situaci, není zaregistrována ani jinak zformalizována; nemá právní účinek podle práva státu Z ani státu T. O rok později M kontakt mezi otcem a dítětem přeruší. Podle práva státu T, které je v tomto případě kvůli změně obvyklého bydliště dítěte nyní použitelné na právo péče o dítě a právo kontaktu s ním, nemá neženatý otec s ohledem na dítě žádná rodičovská práva⁸⁰.

- 44 Další problematickou záležitostí při mediaci v mezinárodních rodinných sporech týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním je to, jak co nejlépe ochránit práva dotčených dětí. Soud v rozhodnutí o kontaktu s dítětem nebo o svěřeni do péče vezme (v souladu s právním řádem většiny zemí) v úvahu nejlepší zájem dítěte a v mnoha jurisdikcích bude v této souvislosti přímo či nepřímo zohledněn názor dítěte, dosáhlo-li dostatečného věku a stupně vyspělosti. Mediace se podstatně liší od soudního řízení, pokud jde o předložení názorů dítěte v řízení. Soudce může v závislosti na věku a stupni vyspělosti dítěte vyslechnout dítě osobně nebo je nechat vyslechnout odborníkem s odpovídajícími pojistkami, pokud jde o ochranu duševní integrity dítěte. Soudce proto může přímo zohlednit názory dítěte. Procesní pravomoci mediátora jsou naopak omezené. Mediátor nemá pravomoc provádět výslechy a nemůže (jako soudci v některých zemích) předvolat dítě k jednání nebo nařídít, aby bylo dítě vyslechnuto odborníkem⁸¹. Při mediaci je třeba přijmout pojistky k ochraně práv a blaha dětí⁸².

80 Pokud mezi státem T a státem Z platí Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996, má otec na základě zákona i nadále rodičovskou zodpovědnost; viz čl. 16 odst. 3 úmluvy. Viz rovněž P. Lagarde, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996, *Proceedings of the Eighteenth Session (1996)*, Tome II, *Protection of children*, The Hague, SDU, 1998, s. 535–605, na s. 579, 581 (k dispozici rovněž na adrese < www.hcch.net > v části „Publications“ (Publikace)).

81 Viz rovněž oddíl obsahující terminologii „mediace“.

82 Viz bod 6.1.6 o zvážení zájmu a blaha dítěte při mediaci a kapitola 7 o účasti dítěte.

1.3 Obecný význam spojení s příslušnými soudními řízeními

- **Mediace a ostatní postupy vedoucí k dohodnutým řešením v rodinných sporech by se měly obecně považovat za doplněk soudních řízení, nikoli jejich náhradu.**
- **Přístup k soudnímu řízení by neměl být omezen.**
- **Mediace v mezinárodních rodinných sporech musí vzít v úvahu příslušné vnitrostátní a mezinárodní právo, aby připravila půdu pro mediační dohodu, která je slučitelná s příslušnými právními předpisy.**
- **Mělo by být dostupné soudní řízení k zajištění právního účinku mediační dohody.**

- 45 Je důležité podotknout, že mediace a obdobné postupy usnadňující dohodnutá řešení by se neměly považovat za úplnou náhradu soudního řízení, nýbrž jeho doplněk⁸³. Úzká vazba mezi těmito postupy může být mnoha způsoby užitečná a současně pomáhá odstranit určité nedostatky, které existují jak v soudním řízení, tak i v mechanismech smírného řešení sporů, jako je mediace⁸⁴. Je třeba zdůraznit, že i v případě, že mediace a obdobné postupy mohou v počáteční fázi mezinárodního rodinného sporu zamezit soudnímu řízení, často budou zapotřebí doplňující „soudní procesy“ k zajištění toho, aby bylo dohodnuté řešení právně závazné a vykonatelné ve všech dotčených právních systémech⁸⁵.
- 46 Je-li stranám mezinárodního rodinného sporu nabídnuta mediace, musí být strany informovány o tom, že mediace není jediným prostředkem. Musí existovat přístup k soudnímu řízení⁸⁶.
- 47 Právní situace v mezinárodních rodinných sporech je často složitá. Je však důležité, aby strany měly přístup k příslušným právním informacím⁸⁷.
- 48 V mezinárodních rodinných sporech je obzvláště důležité zajistit, aby měla mediační dohoda právní účinek v příslušných jurisdikcích předtím, než se začne uplatňovat⁸⁸. Měly by být k dispozici vhodné postupy pro zajištění právního účinku mediačních dohod, ať už formou schválení soudem, registrace u soudu, či jinak⁸⁹. V tomto ohledu může být opět velmi užitečná úzká spolupráce mezi mediátory a právními zástupci stran stejně jako poskytování příslušných informací ústředními orgány nebo ústředními kontaktními místy pro mezinárodní rodinnou mediaci⁹⁰.

83 Viz rovněž doporučení Rady Evropy Rec (2002)10 o mediaci v civilních věcech (citováno v pozn. pod čarou č. 53), preambule:

„konstatuje, že ačkoli může mediace pomoci omezit spory a snížit vytížení soudů, nemůže být náhradou účinného, spravedlivého a snadno dostupného soudního systému“;

a zásada III, 5 (Organizace mediace):

„I když strany využijí mediaci, měl by existovat přístup k soudu, jelikož představuje nejvyšší záruku ochrany práv jednotlivých stran.“

84 Je třeba dodat, že mají-li být v případě mezinárodního únosu dítěte použity prostředky smírného řešení sporu, je úzká spojitost se soudním řízením nejen užitečná, nýbrž téměř nevyhnutelná, viz níže, zejména oddíl 2.2.

85 Postupy, které jsou zapotřebí k zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti mediační dohody, se mezi jednotlivými právními systémy liší. Další informace o tomto tématu viz kapitoly 12 a 13.

86 Viz rovněž doporučení Rady Evropy Rec (2002)10 o mediaci v civilních věcech (citováno v pozn. pod čarou č. 53), zásada III, 5 (Organizace mediace):

„I když strany využijí mediaci, měl by existovat přístup k soudu, jelikož představuje nejvyšší záruku ochrany práv stran.“

Viz rovněž S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, konciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 5.1, s. 17.

87 Viz bod 6.1.7 a kapitoly 12 a 13; pokud jde o úlohu ústředních orgánů a ostatních subjektů při usnadňování poskytování těchto informací a rovněž úlohu zástupců stran, viz oddíl 4.1.

88 Viz rovněž zásady pro zřizování struktur pro mediaci v příloze I; viz kapitoly 11, 12 a 13.

89 Viz rovněž evropskou směrnici o mediaci (pozn. pod čarou č. 5), článek 6 (Vykonatelnost dohod vyplývajících z mediace):

„1. Členské státy zajistí, aby strany, nebo jedna z nich s výslovným souhlasem ostatních, mohly žádat, aby byl obsah písemné dohody vyplývající z mediace učiněn vykonatelným. Obsah takové dohody nebude učiněn vykonatelným, pokud je v daném případě v rozporu s právem členského státu, v němž je žádost podávána, nebo pokud právo uvedeného členského státu neumožňuje jeho vykonatelnost.

2. Obsah dohody může učinit vykonatelným soud nebo jiný příslušný orgán rozsudkem nebo rozhodnutím nebo veřejnou listinou v souladu s právem členského státu, ve kterém je žádost podána.

3. Členské státy oznámí Komisi soudy nebo jiné orgány příslušné pro přijímání žádostí podle odstavců 1 a 2.

4. Tímto článkem nejsou dotčena pravidla použitelná na uznání a výkon dohody, jež byla učiněna vykonatelnou podle odstavce 1, v jiném členském státě.“

90 Pokud jde o úlohu ústředních orgánů a jiných subjektů při usnadňování poskytování těchto informací a rovněž úlohu zástupců stran, viz oddíl 4.1.

2 Použití mediace v rámci Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 – přehled zvláštních problémů

- 49 Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 podporuje snahy o smírná řešení. V čl. 7 se uvádí, že ústřední orgány „učiní všechna potřebná opatření, aby (...) c) zajistily dobrovolné vrácení dítěte nebo aby usnadnily smírné řešení“, což je částečně zopakováno v čl. 10: „Ústřední orgán státu, v němž dítě je, učiní nebo zařídí, aby byla učiněna všechna opatření potřebná k dosažení dobrovolného navrácení dítěte.“
- 50 Kapitola 2 těchto pokynů má upozornit na zvláštní problémy spojené s použitím mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.
- 51 Nelze dostatečně zdůraznit, že mezi vnitrostátní rodinnou mediací a mezinárodní rodinnou mediací existují rozdíly. Mediace v mezinárodních rodinných sporech je mnohem složitější a vyžaduje, aby měli mediátoři odpovídající dodatečnou odbornou přípravu. Mediaci v těchto případech velmi ztěžuje vzájemné působení dvou různých právních systémů, různých kultur a jazyků. Současně jsou rizika, kterým čelí strany spoléhající se na mediační dohody, které nepřihlížejí k právní situaci a nemají právní účinek v dotčených jurisdikcích, mnohem vyšší. Strany si nemusí být vědomy toho, že přeshraniční pohyb osob nebo zboží, s nímž souhlasily, povede ke změně jejich právní situace. Pokud jde například o právo péče o dítě nebo právo kontaktu s dítětem, v mezinárodním právu soukromém se obecně používá jako „vazba“ obvyklé bydliště. Změna obvyklého bydliště dítěte z jedné země do druhé po provedení dohody rodičů může proto ovlivnit příslušnost a použitelné právo, pokud jde o péči o dítě a kontakt s dítětem, a může tudíž ovlivnit právní hodnocení práv a povinností stran⁹¹.
- 52 Případy mezinárodních únosů dětí jsou obvykle spojeny s vysokou úrovní napětí mezi stranami. Opuštěný rodič, který je v důsledku náhlé ztráty často v šoku, může být poháněn obavou, že své dítě již nikdy neuvidí, zatímco rodič, který dítě odvezl, se může poté, co si plně uvědomí důsledky svého jednání, obávat soudního řízení, nuceného navrácení a možného negativního dopadu na řízení o svěřeni do péče. Kromě praktických problémů spojených se zapojením rodičů do konstruktivního mediačního řízení existuje všeobecná potřeba rychlého jednání. Další problémy mohou vyplývat z trestního řízení zahájeného proti rodiči, který dítě odvezl, v zemi obvyklého bydliště dítěte a rovněž z vízových a imigračních záležitostí.

2.1 Lhůty / zrychlené postupy

- Mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí musí probíhat rychle.
- Mediace by neměla vést k průtahům v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy.
- Strany by měly být o možnosti mediace informovány co nejdříve.
- V každém jednotlivém případě je třeba posoudit, zda je mediace vhodná.
- Mediační služby využívané ve věcech mezinárodních únosů dětí musí bezodkladně zajistit naplánování mediačních sezení.
- Je třeba uvážit zahájení řízení o navrácení dítěte před zahájením mediace.

- 53 V případě mezinárodních únosů dětí je rozhodující čas. Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 se snaží zajistit bezodkladný návrat dětí do státu jejich obvyklého bydliště⁹². Účelem úmluvy z roku 1980 je obnovit co nejrychleji stav před únosem s cílem zmírnit škodlivé účinky protiprávního přemístění nebo zadržování na dítě. Úmluva z roku 1980 chrání zájmy dítěte tím, že rodičům brání v získání výhody vytvořením „umělých procesních vazeb na mezinárodní úrovni za účelem dosažení (výhradní) péče o dítě“⁹³.
- 54 Je třeba zdůraznit, že v případech únosu hraje čas pro „rodiče, který dítě odvezl“; čím déle zůstane dítě v zemi, do níž bylo uneseno, aniž by se vyřešil příslušný rodinný spor, tím složitější je obnovení vztahu mezi dítětem a opuštěným rodičem. Průtahy mohou nepříznivě ovlivnit práva opuštěného rodiče, co je však důležitější, poškozují právo dotčeného dítěte na udržování styku s oběma rodiči, které je zakotveno v Úmluvě OSN o právech dítěte⁹⁴.

91 Viz kapitoly 12 a 13.

92 Viz preambule úmluvy z roku 1980.

93 Viz E. Pérez-Vera, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980, *Actes et documents de la Quatorzième session (1980)*, Tome II, *Child abduction*, The Hague, Imprimerie Nationale, 1998, s. 425–476, na s. 428, odstavec 11 (k dispozici rovněž na adrese < www.hcch.net > v části „Publications“ (Publikace)).

94 Viz čl. 10 odst. 2 Úmluvy OSN o právech dítěte.

- 55 Je-li soudní řízení o navrácení dítěte zahájeno později než jeden rok od únosu, Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 přiznává soudu právo rozhodnout podle vlastního uvážení o zamítnutí návrhu na navrácení dítěte, pokud se prokáže, že se dítě szilo se svým novým prostředím (čl. 12 druhý odstavec).
- 56 Mediace v případech únosů dětí se musí uskutečnit rychle bez ohledu na to, v jaké fázi je zahájena. Obcházení Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 v neprospěch dotčených dětí je jedním z hlavních problémů, s ohledem na něž je třeba při použití mediace přijmout pojistky⁹⁵. Jelikož snaha o smírné řešení mezinárodního rodinného sporu je v zájmu všech osob, je třeba zamezit zneužití mediace jedním z rodičů jako zdržovací taktiky.
- 57 Ústřední orgány podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, které jsou pověřeny vyřizováním návrhů na navrácení dítěte, se obvykle pokusí zajistit dobrovolné navrácení dítěte, jakmile je zjištěno místo pobytu dítěte (čl. 7 druhý odstavec písm. c) a čl. 10). Mediace by měla být navržena již v této velmi rané fázi, pokud jsou k dispozici odpovídající služby pro případy únosů dětí. Viz rovněž kapitola 4 („Přístup k mediaci“).
- 58 Před pokusem o mediaci je třeba posoudit vhodnost mediace v daném případě únosu dítěte, aby se zamezilo zbytečným průtahům⁹⁶.
- 59 Mediační služby nabízené v případě únosu podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 musí bezodkladně zajistit naplánování mediačních sezení. To od zúčastněných mediátorů vyžaduje značnou flexibilitu. Zátěž se však může snížit s pomocí skupiny kvalifikovaných mediátorů, kteří se zavážou přijmout systém, jenž zajišťuje okamžitou dostupnost.
- 60 V některých státech již takovéto služby úspěšně poskytují mediační systémy vyvinuté výslovně pro případy mezinárodních únosů dětí⁹⁷. Obvykle mohou nabídnout dvě až tři mediační sezení rozložená na minimálně dva (často po sobě jdoucí) dny, přičemž každé sezení trvá až tři hodiny⁹⁸.

95 Viz rovněž S. Vigers, „Mediating International Child Abduction Cases – The Hague Convention“, Hart Publishing, Oxford, 2011, s. 42 a násl.

96 Více informací o prvotním ověření, zejména s ohledem na záležitosti, které mohou ovlivnit vhodnost pro mediaci, a rovněž o tom, kdo může provést ověření, viz oddíl 4.2.

97 Například ve **Spojeném království (Anglie a Wales)** nabízí specializované mediační služby ve věcech mezinárodních únosů dětí po dobu více než 10 let nevládní organizace Reunite International Child Abduction Centre (dále jen „Reunite“), viz internetové stránky Reunite na adrese < www.reunite.org >; viz rovněž zpráva z října 2006 s názvem „Mediation In International Parental Child Abduction – The reunite Mediation Pilot Scheme“ (dále jen „zpráva z roku 2006 o pilotním programu mediace Reunite“), k dispozici na adrese < <http://www.reunite.org/edit/files/Library%20-%20reunite%20Publications/Mediation%20Report.pdf> >. V **Německu** pokračuje nezisková organizace MiKK e.V., která byla založena v roce 2008 **německými** sdruženími BAFM a BM, v práci těchto dvou sdružení v oblasti „mediace v mezinárodních sporech týkajících se rodičů a dětí“, včetně specializované mediace v případech únosů dětí podle Haagské úmluvy. Mediační služby jsou v současnosti dostupné na základě čtyř dvoustranných programů společné mediace: **německo-polský** projekt (zahájený v roce 2007), **německo-americký** projekt (zahájený v roce 2004), **německo-britský** projekt ve spolupráci s Reunite (zahájený v roce 2003/4) a **německo-francouzský** projekt navazující na práci **francouzsko-německého** programu mediace, který organizovalo a financovalo **francouzské** a **německé** ministerstvo spravedlnosti (2003–2006). Připravuje se pátý mediační program zahrnující **německé** a **španělské** mediátory, viz < www.mikk-ev.de >. V **Nizozemsku** nabízí specializované mediační služby v případech únosů dětí podle Haagské úmluvy nevládní organizace *Centrum Internationale Kinderontvoering* (IKO), jež ode dne 1. listopadu 2009 organizuje mediační úřad, viz < www.kinderontvoering.org > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012); viz rovněž R. G. de Lange-Tegelaar, „Regiezittingen en mediation in internationale kinderontvoeringszaken“, *Trema Special*, č. 33, 2010, s. 486, 487.

98 Viz například mediační služby poskytované ve **Spojeném království (Anglie a Wales)** organizací Reunite (< www.reunite.org >) a zpráva z roku 2006 o pilotním programu mediace Reunite (citováno v pozn. pod čarou č. 97), s. 11. Viz rovněž mediační služby poskytované v **Německu** sdružením MiKK e.V., a S. Kiesewetter a C. C. Paul, „Family Mediation in an International Context: Cross-Border Parental Child Abduction, Custody and Access Conflicts: Traits and Guidelines“, C. C. Paul a S. Kiesewetter (eds.), *Cross-Border Family Mediation – International Parental Child Abduction, Custody and Access Cases*, Wolfgang Metzner Verlag, 2011, s. 39 a násl. Viz rovněž v **Nizozemsku** **nizozemský** pilotní program mediace využívající 3 sezení v délce 3 hodin v průběhu dvou dnů, viz I. Bakker, R. Verwijs *et al.*, *Evaluatie Pilot Internationale Kinderontvoering*, červenec 2010, s. 77.

- 61 Je třeba uvážit zahájení řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy před zahájením mediace. Zkušenosti z řady zemí ukazují, že bezodkladné zahájení řízení o navrácení dítěte následované v případě potřeby⁹⁹ přerušением tohoto řízení za účelem mediace funguje dobře¹⁰⁰. Tento přístup má řadu výhod¹⁰¹:
- a Může pozitivně ovlivnit motivaci rodiče, který dítě odvezl, aby se zapojil do hledání smírného řešení, pokud by jinak byl konfrontován s konkrétní možností soudního řízení.
 - b Soud může stanovit jednoznačnou lhůtu, v níž se musí uskutečnit mediační sezení. Je tudíž zamezeno zneužití mediace jako zdržovací taktiky a rodič, který dítě odvezl, nemůže využít výhody plynoucí z použití čl. 12 druhého odstavce Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.
 - c Soud může přijmout potřebná ochranná opatření, aby rodiči, který dítě odvezl, zabránil v přemístění dítěte do třetí země nebo ve skrývání se.
 - d Možnou přítomnost opuštěného rodiče v zemi, do níž bylo dítě uneseno, za účelem účasti na soudním jednání podle Haagské úmluvy lze využít k zařazení krátkého sledu mediačních sezení za osobní účasti, aniž by opuštěnému rodiči vznikly dodatečné cestovní výdaje.
 - e Příslušný soud by mohl v závislosti na své pravomoci v dané věci rozhodnout o ujednáních o prozatímním kontaktu opuštěného rodiče s dítětem, který zabrání odcizení a může mít kladný dopad na samotné mediační řízení.
 - f Mohou být k dispozici finanční prostředky pro soudní mediaci.
 - g Skutečnost, že strany budou mít v této fázi se vši pravděpodobností specializované právní zastoupení, pomáhá zajistit, že v průběhu mediace mají přístup k příslušným právním informacím.
 - h Soud může sledovat výsledek mediace a zajistit, aby měla dohoda právní účinek v právním systému země, do níž bylo dítě uneseno, a to přeměnou dohody na soudní rozhodnutí či přijetím jiných opatření¹⁰². Soud může být rovněž nápomocen při zajištění právního účinku dohody v druhé příslušné jurisdikci.
- 62 Na otázku, kdy zahájit řízení o navrácení dítěte, je-li jednou z možností mediace, však lze odpovědět různě. V závislosti na tom, jak je v příslušném právním systému organizováno řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, a podle okolností daného případu může být možné zahájení mediace před zahájením soudního řízení. Například ve Švýcarsku stanoví právní předpisy, kterými se provádí Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980, výslovnou možnost, aby před zahájením řízení o navrácení dítěte ústřední orgán zahájil konciliaci nebo mediaci¹⁰³. Švýcarské prováděcí právní předpisy mimoto zdůrazňují význam pokusu o smírné řešení sporu tím, že od soudu vyžadují, aby poté, co je mu daný spor předložen k řešení v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, zahájil mediaci nebo konciliaci, pokud tak již neučinil ústřední orgán¹⁰⁴.
- 63 Nezávisle na tom, zda jsou mediace nebo obdobné postupy ve věcech mezinárodních únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 zahájeny před začátkem řízení o navrácení dítěte, nebo posléze, je nanejvýš důležité, aby smluvní státy přijaly pojistky s cílem zajistit, že se mediace a obdobné postupy uskuteční v jednoznačných a vymezených lhůtách.

99 K stáťům, v nichž není řízení o navrácení dítěte přerušeno za účelem mediace, patří například **Francie, Německo a Nizozemsko**. V **Německu a Nizozemsku** je mediace ve věcech mezinárodních únosů začleněna do časového rozvrhu soudního řízení, tj. mediace se uskuteční do 2–3 týdnů před zahájením (dalšího) soudního jednání. V těchto státech není proto nutné řízení přerušit. Ve **Francii** se mediace uskuteční souběžně s řízením o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy a nezávisle na tomto řízení; tj. při řízení o navrácení dítěte je dodržena obvyklá lhůta bez ohledu na to, zda probíhá mediace, či nikoli. Smírný výsledek, jehož bylo dosaženo v souběžném mediačním řízení, může být kdykoli zahrnut do řízení o navrácení dítěte.

100 Například **Německo a Spojené království**; viz rovněž S. Vigers, *Mediating International Child Abduction Cases – The Hague Convention* (citováno v pozn. pod čarou č. 95), s. 45 a násl.

101 Viz rovněž S. Vigers, *Sdělení o vývoji mediace, konciliace a obdobných prostředků* (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 2.4, s. 10.

102 Pokud jde o zajištění vykonatelnosti dohody a otázku příslušnosti, viz kapitoly 12 a 13.

103 Viz § 4 **švýcarského** federálního zákona ze dne 21. prosince 2007 o mezinárodních únosech dětí a Haagských úmluvách o ochraně dětí a dospělých osob, který vstoupil v platnost dne 1. července 2009 (*Bundesgesetz über internationale Kindesentführung und die Haager Übereinkommen zum Schutz von Kindern und Erwachsenen (BG-KKE) vom 21. Dezember 2007*), k dispozici na adrese < <http://www.admin.ch/ch/d/sr/2/211.222.32.de.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012), neoficiální anglický překlad je k dispozici na adrese < <http://www.admin.ch/ch/e/rs/2/211.222.32.en.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012); viz rovněž A. Bucher, „The new Swiss Federal Act on International Child Abduction“, *Journal of PIL*, 2008, s. 139 a násl., na s. 147.

104 § 8 **švýcarského** federálního zákona ze dne 21. prosince 2007.

- 64 Co se týká rozsahu mediace, je nutno usilovat o rovnováhu mezi ponecháním dostatečného času na komunikaci mezi stranami a neodkládáním možného řízení o navrácení dítěte¹⁰⁵.

2.2 Úzká spolupráce se správními/soudními orgány

→ **Mediátoři a subjekty nabízející mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí by měli úzce spolupracovat s ústředními orgány a soudy.**

- 65 Mediátoři a organizace nabízející mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí by měli na organizační úrovni úzce spolupracovat s ústředními orgány a soudy v zájmu zajištění rychlého a účinného vyřešení dané záležitosti. Mediátoři by se měli snažit o zajištění toho, aby byly organizační aspekty mediačního řízení co nejtransparentnější, a současně zajistit důvěrnost mediace. Ústřední orgán a příslušný soud by měly být například informovány o tom, zda se v daném případě uskuteční mediace, či nikoli. Totéž platí v případě, je-li mediace ukončena nebo přerušena. Tyto informace by měly být urychleně sděleny ústřednímu orgánu a příslušnému soudu. Ve věcech mezinárodních únosů dětí se proto doporučuje, aby ústřední orgán a/nebo příslušný soud udržoval na administrativní úrovni úzké vztahy se specializovanými mediačními službami¹⁰⁶.

2.3 Zapojení více než jednoho právního systému; vykonatelnost dohody v obou (všech) dotčených jurisdikcích

→ **Mediátoři si musí být vědomi toho, že se mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí musí uskutečnit na základě vzájemného působení dvou či více právních systémů a použitelného mezinárodního právního rámce.**

→ **Strany musí mít přístup k příslušným právním informacím.**

- 66 Zvláštní problémy v souvislosti se samotným mediačním řízením mohou vyplývat ze skutečnosti, že je zapojen více než jeden právní systém. V zájmu nalezení udržitelného řešení pro strany, které může mít právní účinek, je proto důležité vzít v úvahu právní předpisy obou (všech) dotčených právních systémů a rovněž regionální nebo mezinárodní právo použitelné v daném případě.
- 67 V oddíle 1.2 již bylo zdůrazněno, jak nebezpečné může být, pokud se strany spoléhají na mediační dohody, jež v příslušných jurisdikcích nemají právní účinek. Mediátoři vedoucí mediaci v mezinárodních rodinných sporech týkajících se dětí mají povinnost upozornit strany na význam obdržení příslušných právních informací a specializovaných právních rad. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že mediátoři (i ti, kteří mají příslušné odborné právní vzdělání) nemohou stranám poskytovat právní rady.
- 68 Právní informace jsou obzvláště důležité s ohledem na dva aspekty: za prvé, obsah mediační dohody, který musí být v souladu s právními požadavky, a za druhé, otázka, jak zajistit právní účinek mediační dohody ve dvou či více dotčených právních systémech. Tyto aspekty spolu úzce souvisí.
- 69 Strany by si měly být vědomy skutečnosti, že může být zapotřebí specializované právní poradenství ohledně přístupů příslušných právních systémů k právu, které je použitelné na záležitosti projednávané při mediaci. Autonomie rodičů s ohledem na dohody o péči o dítě a kontaktu s dítětem může být omezena tím, že právní řád může vyžadovat povinné schválení této dohody soudem, aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte¹⁰⁷. Současně by rodiče měli vzít na vědomí, že jakmile má mediační dohoda právní účinek v jedné jurisdikci, mohou být v daném případě zapotřebí další kroky k zajištění právního účinku v ostatních dotčených právních systémech¹⁰⁸.

105 Viz kapitola 5; viz rovněž závěry a doporučení ze čtvrtého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 34), doporučení č. 1.11, „Opatření přijatá s cílem napomoci při zajištění dobrovolného navrácení dítěte nebo dosažení smírného řešení sporů by neměla vést k nepřiměřeným průtahům v řízení o navrácení dítěte“, znovu zopakované v závěrech a doporučeních z pátého zasedání zvláštní komise (tamtéž), doporučení č. 1.3.1.

106 Například v Německu uzavřel ústřední orgán se specializovanou organizací zajišťující mediaci MiKK e.V. smlouvu o spolupráci, která obsahuje mimo jiné ustanovení o rychlé výměně informací na organizační úrovni.

107 Viz kapitola 12.

108 Viz kapitoly 12 a 13.

- 70 V ideálním případě by strany měly mít přístup k příslušným právním informacím během celého mediačního řízení. Mnoho mediátorů působících v oblasti mezinárodních únosů dětí proto strany vybízí, aby během celého mediačního řízení měly specializované právní zástupce. Příslušné informace mohou poskytovat rovněž ústřední orgány nebo ústřední kontaktní místa pro mezinárodní rodinnou mediaci¹⁰⁹.

2.4 Různé kulturní a náboženské prostředí

→ **Mediace v mezinárodních rodinných sporech by měla náležitě přihlížet k možnému různému kulturnímu a náboženskému prostředí stran.**

- 71 Jedním z obzvláštních problémů v případě mezinárodní rodinné mediaci obecně je to, že strany často pocházejí z různého kulturního a náboženského prostředí. Jejich hodnoty a očekávání ohledně mnoha aspektů výkonu rodičovské zodpovědnosti, jako je výchova dětí, se mohou značně lišit¹¹⁰. Kulturní a náboženské prostředí, z něhož strany pocházejí, může ovlivnit rovněž způsob, jakým komunikují mezi sebou navzájem a s mediátorem¹¹¹. Mediátor si musí být vědom toho, že část rodinného sporu může být způsobena nepochopením kvůli nedostatečnému poznání kulturních rozdílů druhé strany¹¹².
- 72 Mediátoři, kteří vedou v těchto případech mediaci, by měli mít náležitě znalosti kulturního a náboženského prostředí stran¹¹³. V tomto ohledu je zapotřebí zvláštní odborná příprava¹¹⁴. Je-li pro strany dostupná a možná volba specializovaných mediátorů, může být užitečné najmout mediátory, kteří znají kulturní a náboženské prostředí stran nebo mají společné prostředí s jednou ze stran a jsou obeznámeni s kulturou a náboženstvím druhé strany.
- 73 Modelem, který se úspěšně používá v některých mediačních systémech a který byl vyvinut výslovně pro přeshraniční únosy dětí za účasti rodičů z různých států původu, je model založený na „dvoustranné“ mediaci¹¹⁵. Požadavek, aby mediátoři měli náležitě znalosti kulturního prostředí stran, je splněn najmutím dvou mediátorů z obou dotčených států v rámci společné mediaci, přičemž každý z nich dobře zná kulturu druhé strany. V tomto kontextu by mohl být pojem „dvoustranný“ nahrazen pojmem „bikulturní“. Je důležité zdůraznit, že mediátoři jsou neutrální a nestranní a nezastupují žádnou ze stran¹¹⁶.

2.5 Jazykové problémy

→ **Při mediaci by měla mít každá strana pokud možno příležitost hovořit jazykem, který jí vyhovuje.**

- 74 Další problém při mediaci v mezinárodních rodinných sporech vzniká, pokud strany sporu hovoří různými mateřskými jazyky. Jestliže mají strany různé rodné jazyky, mohou při mediaci (přínejmenším dočasně) chtít mluvit svým jazykem. Tak tomu může být i v případech, že jedna ze stran ovládá jazyk druhé strany nebo jí v každodenním vzájemném vztahu vyhovuje používat jiný jazyk, než je její mateřský jazyk. V emocionálně stresujících situacích při projednávání sporu mohou strany jednoduše upřednostňovat svůj mateřský jazyk, což jim také dává pocit rovných podmínek.

109 Pokud jde o úlohu ústředních orgánů a jiných subjektů při usnadňování poskytování těchto informací a úlohu zástupců stran, viz oddíl 4.1.

110 Viz např. K. K. Kovach, *Mediation in a nutshell*, St. Paul, 2003, s. 55, 56; D. Ganancia, „La médiation familiale internationale“, *Èrès*, Ramonville Saint-Agne 2007, s. 132 a násl.; R. Chouchani Hatem, „La différence culturelle vécue au quotidien dans les couples mixtes franco-libanais“, *Revue Scientifique de LAIFI*, sv. 1, č. 2, *Automne* 2007, s. 43–71; K. Kriegel, „Interkulturelle Aspekte und ihre Bedeutung in der Mediation“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.), *Mediation bei internationalen Kindschaftskonflikten – Rechtliche Grundlagen, Interkulturelle Aspekte, Handwerkszeug für Mediatoren, Einbindung ins gerichtliche Verfahren, Muster und Arbeitshilfen*, Verlag C.H. Beck, 2009, s. 91–104; M. A. Kucinski, „Culture in International Parental Kidnapping Mediations“, *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*, 2009, s. 555–582, na s. 558 a násl.

111 Viz např. K. K. Kovach (citováno v pozn. pod čarou č. 110) uvádějící, že v některých kulturách může být oční kontakt považován za urážlivý nebo za projev nedostatečné úcty, zatímco ve většině západních kultur je naopak známkou aktivního naslouchání. D. Ganancia, „La médiation familiale internationale“ (tamtéž), s. 132 a násl.

112 Viz K. K. Kovach (citováno v pozn. pod čarou č. 110), na s. 56.

113 Viz rovněž bod 6.1.8.

114 Viz kapitola 3 o odborné přípravě mediátorů.

115 **Francouzsko-německý** projekt dvoustranné profesionální mediaci (2003–2006); **německo-americký** projekt dvoustranné mediaci; **polsko-německý** projekt dvoustranné mediaci; viz rovněž bod 6.2.3.

116 Bližší informace viz kapitola 6 bod 6.2.3.

- 75 Na druhou stranu může stranám s různými mateřskými jazyky při mediaci vyhovovat i používání třetího jazyka, tj. jazyka, který není mateřským jazykem ani jedné strany, nebo jedna strana může být ochotna hovořit jazykem druhé strany. Mediátor si musí být každopádně vědom dodatečného rizika nepochopení v důsledku jazykových problémů.
- 76 Přání stran ohledně jazyka či jazyků používaných při mediaci by měla být pokud možno respektována. V ideálním případě by měli být samotní moderátoři schopni rozumět těmto jazykům a hovořit jimi¹¹⁷. Společná mediace umožňuje účast mediátorů, kteří mají stejný mateřský jazyk jako strany a kteří hovoří plynule druhým příslušným jazykem nebo mají dobrou znalost tohoto jazyka (tzv. „dvoujazyčná“ mediace)¹¹⁸. Společná mediace může zahrnovat rovněž jednoho mediátora, který hovoří pouze mateřským jazykem jedné strany, a druhého mediátora, který hovoří plynule oběma příslušnými jazyky. Mediátor hovořící plynule oběma jazyky však bude hrát částečně úlohu tlumočnicka.
- 77 To, že je stranám nabídnuta možnost komunikovat při mediaci přímo v upřednostňovaném jazyce, představuje jednoznačně první volbu; mohou se však vyskytnout případy, kdy to není možné. Komunikace v upřednostňovaném jazyce může být usnadněna využitím tlumočení. Pokud se tlumočení považuje za možné, je třeba pečlivě vybrat tlumočnicka, který musí být náležitě připraven a musí si být vědom velmi citlivé povahy rozhovoru a emoční atmosféry mediace, aby nevyvolal další riziko nepochopení a neohrozil smírné řešení. Mimoto je třeba rozšířit pojistky týkající se důvěrnosti sdělení v rámci mediace i na tlumočnicka nebo tlumočnický¹¹⁹.

2.6 Vzdálenost

→ Při přípravě mediačního sezení a rovněž s ohledem na podmínky dohodnuté v mediační dohodě je třeba vzít v úvahu geografickou vzdálenost mezi stranami sporu.

- 78 Dalším problémem mediace v případech únosu dítěte z jedné země do druhé je geografická vzdálenost mezi stranami. Vzdálenost mezi státem obvyklého bydliště dítěte, v němž má bydliště opuštěný rodič, a státem, do něhož bylo dítě přemístěno, může být velmi velká.
- 79 Vzdálenost může na straně jedné ovlivnit praktická opatření v souvislosti s mediačními sezeními. Vzdálenost může na druhou stranu hrát roli s ohledem na obsah samotného řešení dosaženého na základě mediace, které musí případně přihlídnout k možnosti, že mezi rodiči zůstane v budoucnu velká geografická vzdálenost. Tak tomu může být například tehdy, pokud opuštěný rodič souhlasí s přemístěním dítěte společně s rodičem, který dítě odvezl, nebo v případech, kdy je dítě vráceno do státu obvyklého bydliště, avšak rodič, který dítě odvezl, se rozhodne zůstat v zahraničí.
- 80 Pokud jde o uspořádání mediačního sezení, vzdálenost mezi stranami a potenciálně vysoké cestovní výdaje ovlivní otázku vhodného místa konání mediace a otázku, zda by se měla použít přímá, či nepřímá mediace. Obě témata jsou podrobněji projednána níže (místo konání mediace v oddíle 4.4 a otázka přímé nebo nepřímé mediace v oddíle 6.2). Při mediaci mohou samozřejmě pomoci moderní komunikační prostředky jako videospojení nebo internetová komunikace¹²⁰.
- 81 Co se týká obsahu případné dohody umožňující přeshraniční výkon práva péče o dítě a/nebo práva kontaktu s ním, tj. v případě, že se rodiče rozhodnou usadit se v různých zemích, je třeba náležitě uvážit geografickou vzdálenost i související cestovní výdaje. Dohodnutá opatření musí být reálná a proveditelná, pokud jde o čas a výdaje. Toto téma bude blíže projednáno v kapitole 11 („Ověření reálnosti“).

117 Co se týká seznamů mediátorů, viz rovněž oddíl 3.3.

118 Všechny programy dvoustranné mediace uvedené v pozn. pod čarou č. 115 jsou programy dvoujazyčné mediace.

119 Co se týká důvěrnosti, viz bod 6.1.5.

120 Další informace viz oddíl 4.4.

2.7 Vízové a imigrační záležitosti

- Je třeba přijmout veškerá vhodná opatření s cílem usnadnit poskytnutí potřebných cestovních dokladů, jako je vízum, rodiči, který se chce osobně zúčastnit mediačního sezení v jiném státě.
- Je třeba přijmout veškerá vhodná opatření s cílem usnadnit poskytnutí potřebných cestovních dokladů, jako je vízum, rodiči, který musí přicestovat do jiné země, aby mohl uplatnit právo péče o dítě nebo právo kontaktu s dítětem.
- Ústřední orgán by měl podniknout veškeré vhodné kroky s cílem pomoci rodičům při získávání potřebných dokladů, a to poskytováním informací a rad nebo usnadněním zvláštních služeb.

- 82 V případě mezinárodních rodinných sporů vyvolávají často další problémy vízové a imigrační záležitosti. Na podporu smírného řešení mezinárodních rodinných sporů by státy měly přijmout opatření, která zajišťují, že opuštěný rodič je schopen získat potřebné cestovní doklady, aby se mohl zúčastnit mediačního sezení v zemi, do níž bylo dítě uneseno, nebo se zúčastnit soudního řízení.¹²¹ Státy by měly současně přijmout opatření s cílem usnadnit poskytnutí potřebných cestovních dokladů rodiči, který dítě odvezl, aby se mohl vrátit do státu obvyklého bydliště dítěte za účelem mediačního sezení a/nebo soudního řízení¹²².
- 83 Poskytnutí cestovních dokladů může hrát důležitou úlohu rovněž ve výsledku soudního řízení nebo mediace v mezinárodním rodičovském sporu. Je-li například v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy nařízen návrat dítěte, může rodič, který dítě odvezl, potřebovat cestovní doklady, aby se mohl vrátit do státu obvyklého bydliště dítěte spolu s dítětem. V těchto případech by státy měly usnadňovat poskytnutí potřebných cestovních dokladů. Totéž platí v případě, že se rodič, který dítě odvezl, rozhodne vrátit dítě dobrovolně, včetně případu, kdy byl návrat dítěte a rodiče dohodnut při mediaci. Vízové a imigrační záležitosti by neměly představovat překážku pro přeshraniční výkon práva na kontakt s dítětem; je nutno zaručit právo dítěte na styky s oběma rodiči, jak vyžaduje Úmluva OSN o právech dítěte¹²³.
- 84 Ústřední orgán by měl být rodičům nápomocen při bezodkladném získání potřebných cestovních dokladů, a to poskytováním informací a rad nebo pomoci při podávání žádosti o potřebné vízum¹²⁴.

121 Pokud jde o informace o možné pomoci při řešení vízových a imigračních záležitostí, viz profily zemí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, které vypracoval Stálý výbor a které byly dokončeny v roce 2011 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), bod 10.3 písm. j) a bod 10.7 písm. l)).

122 Viz rovněž závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 31.

123 Viz rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16), oddíl 4.4, s. 21, 22.

124 Tamtéž. Viz rovněž závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 31:

„Pokud existují náznaky imigračních problémů, které mohou ovlivnit návrat dítěte (které není občanem) nebo rodiče, který dítě odvezl, do dožadujícího státu nebo možnost, aby určitá osoba vykonávala právo kontaktu nebo styku s dítětem, měl by ústřední orgán reagovat na žádosti o informace rychle, aby dotyčné osobě pomohl získat neprodleně od příslušných orgánů spadajících do jeho pravomoci potřebná povolení (víza). Státy by měly při vydávání povolení nebo víz za tímto účelem jednat co nejrychleji a měly by působit na vnitrostátní imigrační orgány, pokud jde o zásadní úlohu, kterou hrají při plnění cílů úmluvy z roku 1980.“

2.8 Trestní řízení proti rodiči, který dítě odvezl

- **Mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí musí vzít v úvahu možné trestní řízení, jež bylo zahájeno proti rodiči, který dítě odvezl, v zemi, z níž bylo dítě uneseno.**
- **Jestliže bylo zahájeno soudní řízení, je nutno se touto záležitostí zabývat při mediaci. Mezi příslušnými soudními a správními orgány může být zapotřebí úzká spolupráce, aby bylo zajištěno, že případná dohoda, již bylo dosaženo při mediaci, nebude zmařena probíhajícím trestním řízením.**

- 85 Ačkoli se Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 zabývá pouze občanskoprávními aspekty mezinárodních únosů dětí, může trestní řízení proti rodiči, který dítě odvezl, v zemi obvyklého bydliště dítěte ovlivnit řízení o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980¹²⁵. Trestní obvinění se může týkat únosu dítěte, neuposlechnutí soudu a trestného činu falšování úředních listin. Probíhající trestní řízení ve státě, v němž mělo dítě bydliště před únosem, může za určitých okolností vést k tomu, že soud, kterému je předložen návrh na navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, odmítne nařídit návrat dítěte. Tak tomu může být zejména tehdy, bylo-li dítě uneseno osobou, která o ně skutečně pečuje, a rozhodnutí o navrácení dítěte by vedlo k odloučení dítěte od této osoby¹²⁶ a toto odloučení by vzhledem k věku dítěte či jiným okolnostem představovalo vážné nebezpečí fyzické nebo duševní újmy ve smyslu čl. 13 prvního odstavce písm. b) úmluvy z roku 1980¹²⁷.
- 86 Způsob, jakým lze vznést proti rodiči, který dítě odvezl, trestní obvinění a to, zda a nakolik může opuštěný rodič ovlivnit zahájení trestního řízení v souvislosti s únosem dítěte, bude záviset na příslušném právním systému a okolnostech daného případu. Je třeba zmínit, že i v případech, kdy bylo trestní řízení zahájeno z podnětu nebo se souhlasem opuštěného rodiče, může být ponecháno na státním zástupci nebo soudu, aby rozhodl, zda může být trestní řízení ukončeno. To znamená, že pokud by se ukázalo, že trestní řízení proti rodiči, který dítě odvezl, představuje možnou překážku návratu dítěte, může mít opuštěný rodič malý vliv na odstranění této překážky, bez ohledu na skutečnost, zda bylo trestní obvinění vzneseno z jeho podnětu či s jeho souhlasem.
- 87 V rámci mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí je důležité vzít v úvahu skutečnost, že mohlo být zahájeno trestní řízení, zejména v případě, kdy rodiči, který dítě odvezl, hrozí trest odnětí svobody nebo existuje nebezpečí, že by toto řízení mohlo být zahájeno v budoucnu, a to i po dohodnutém návratu dítěte a rodiče, který dítě odvezl. Vzhledem k možným důsledkům tohoto řízení je zásadní zabývat se touto záležitostí při mediaci.
- 88 Dotčené ústřední orgány a soudy by měly pokud možno strany podpořit při získávání potřebných obecných informací o příslušných právních předpisech, které upravují zahájení a ukončení trestního řízení, a rovněž o zvláštním postavení trestního řízení. Mezi příslušnými soudními a správními orgány může být nezbytná úzká spolupráce, aby bylo zajištěno, že soudní řízení neproběhne před provedením mediační dohody, jež rodiči, který dítě odvezl, nebo dítěti umožňuje přicestovat do státu, v němž mělo dítě bydliště před únosem, nebo že toto řízení nelze zahájit po návratu dítěte a rodiče, který dítě odvezl. Co se týká spolupráce mezi příslušnými soudními orgány, využít lze zejména mezinárodní haagskou síť soudců¹²⁸.

125 Odpovědi na dotazník z roku 2006 ukázaly, že se běžně, nikoli však nutně má za to, že trestní řízení má negativní dopad, viz otázka č. 19 v „dotazníku o praktickém uplatňování Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (včetně otázek týkajících se uplatňování Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí)“, vypracovaném Stálým výborem, předb. dok. č. 1 z dubna 2006 určený pro páté zasedání zvláštní komise pro občanskoprávní aspekty mezinárodních únosů dětí, které se konalo v říjnu/ listopadu 2006; viz rovněž „zpráva o pátém zasedání zvláštní komise pro přezkum uplatňování Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a praktického provádění Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí“ (30. října – 9. listopadu 2006)“, vyhotovená Stálým výborem, březen 2007, na s. 56; oba dokumenty jsou k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí).

126 Jelikož jedinou volbou rodiče by byla možnost nevrátit se i s dítětem, nebo uvěznění po návratu.

127 „Tento problém se někdy řeší pozastavením (výkonu) rozhodnutí o navrácení dítěte, dokud není staženo obvinění vznesené proti rodiči, který dítě unesl“, viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citovaný v pozn. pod čarou č. 16), oddíl 4.4, s. 21, 22 a pozn. pod čarou č. 118.

128 Více informací o mezinárodní haagské síti soudců a fungování přímé komunikace mezi soudy viz dokument „Emerging rules regarding the development of the International Hague Network of Judges and draft General Principles for judicial communications, including commonly accepted safeguards for direct judicial communications in specific cases, within the context of the International Hague Network of Judges“, vypracovaný Stálým výborem, předb. dok. č. 3 A z března 2011, a P. Lortie, „Report on Judicial Communications in relation to international child abduction“, předb. dok. č. 3 B z dubna 2011, oba dokumenty byly určeny pro zasedání zvláštní komise v červnu 2011, k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí).

- 89 Obecné informace o trestněprávních aspektech mezinárodních únosů dětí v různých smluvních státech, včetně informací o tom, kdo může trestní řízení v souvislosti s protiprávním přemístěním nebo protiprávním zadržením dítěte zahájit, ukončit nebo pozastavit, jsou k dispozici v profilech zemí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980¹²⁹.

3 Zvláštní odborná příprava na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí / zajištění kvality mediace

3.1 Odborná příprava mediátorů – stávající pravidla a standardy

- 90 Aby byla zaručena kvalita mediace, je nezbytné, aby osoby, které mediaci vedou, absolvovaly odpovídající odbornou přípravu. Některé státy přijaly právní předpisy, které upravují odbornou přípravu mediátorů nebo kvalifikaci či zkušenosti¹³⁰, které musí dotyčná osoba mít, aby mohla získat určitý titul, být zaregistrována jako mediátor nebo získat povolení pro provádění mediace či určitých forem mediace (např. mediace financovaná státem).
- 91 Rakousko například v roce 2004 zřídilo státní registr mediátorů. Registrace vyžaduje, aby mediátoři splnili požadavky na regulovanou odbornou přípravu¹³¹. Registrace je platná pouze po dobu pěti let; obnovení vyžaduje doklad o dalším vzdělávání, jak je stanoveno v zákoně¹³².
- 92 Rovněž Francie zavedla právní předpisy týkající se odborné přípravy na rodinnou mediaci a mediaci v rámci trestního řízení¹³³. V roce 2004 byl zaveden státní diplom pro rodinnou mediaci¹³⁴. Přípuštění jsou pouze uchazeči s odbornou praxí a/nebo vnitrostátním diplomem v sociální nebo zdravotní oblasti¹³⁵, kteří musí úspěšně projít výběrovým řízením¹³⁶. Učební osnovy jsou podrobně upraveny a zahrnují 560 hodin vzdělávání mimo jiné v oblasti práva, psychologie a sociologie, přičemž 70 hodin musí být věnováno praxi¹³⁷. Jiným způsobem získání diplomu je uznání odborné praxe¹³⁸.
- 93 V mnoha právních systémech, v nichž není odborná příprava mediátorů upravena právními předpisy, zavedly organizace a sdružení zajišťující mediaci v zájmu zaručení kvality mediace minimální požadavky na odbornou přípravu, jejichž splnění vyžadují od mediátorů, kteří se chtějí připojit k síti. Kvůli neexistenci ústředního referenčního bodu, pokud jde o požadavky na odbornou přípravu pro příslušnou jurisdikci, však často neexistuje jednotný přístup k vzdělávacím standardům.
- 94 Příkladem jurisdikce, v níž se požadavky na odbornou přípravu na ústřední úrovni vyvinuly nepřímo prostřednictvím samoregulace, je Anglie a Wales, kde mohou veřejně financovanou mediaci provádět

129 Viz bod 11.3 v profilech zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

130 Níže uvedené státy v profilech zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121) uvedly, že se právní předpisy o mediaci (a v případě některých států zvláštní právní předpisy o rodinné mediaci) zabývají otázkou potřebné kvalifikace a praxe mediátorů: **Argentina, Belgie, Finsko, Francie, Řecko, Maďarsko, Norsko, Panama, Paraguay, Polsko, Rumunsko, Slovinsko, Španělsko, Švýcarsko a USA.**

131 Viz *Bundesgesetz über die Mediation in Zivilrechtssachen (ZivMediatG)* ze dne 6. června 2003, k dispozici na adrese < http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/2003_29_1/2003_29_1.pdf > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012) a *Zivilrechts-Mediations-Ausbildungsverordnung (ZivMediatAV)* ze dne 22. ledna 2004, k dispozici na adrese < http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2004_II_47/BGBLA_2004_II_47.html > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

132 Viz § 13 a § 20 *Bundesgesetz über die Mediation in Zivilrechtssachen (ZivMediatG)* ze dne 6. června 2003 (pozn. pod čarou č. 131).

133 Viz K. Deckert, „Mediation in Frankreich – Rechtlicher Rahmen und praktische Erfahrungen“, K. J. Hopt a F. Steffek (citováno v pozn. pod čarou č. 2), s. 183–258, na s. 242, 243.

134 Viz *Décret No 2003-1166 du 2 décembre 2003 portant création du diplôme d'État de médiateur familial* and *Arrêté du 12 février 2004 relatif au diplôme d'État de médiateur familial – Version consolidée au 28 juillet 2007*, k dispozici na adrese < <http://www.legifrance.gouv.fr> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012); viz rovněž S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, koncilie a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 7, s. 22.

135 Podrobnosti viz *Arrêté du 12 février 2004 relatif au diplôme d'État de médiateur familial – Version consolidée au 28 juillet 2007* (pozn. pod čarou č. 134), § 2.

136 Tamtéž, § 3.

137 Tamtéž, § 4 a násl.

138 Pro uznání odborné praxe jsou nezbytné dvě fáze: orgány veřejné moci nejprve posoudí přijatelnost žadatele a poté panel zkoušejících posoudí rozvoj dovedností získaných prostřednictvím praxe, viz rovněž S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, koncilie a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 7, s. 22.

- pouze mediátoři, kteří absolvovali odbornou přípravu uznávanou Komisí pro právní služby (Legal Services Commission (LSC)) a úspěšně prošli posouzením způsobilosti pro rodinnou mediaci ze strany LSC¹³⁹.
- 95 Otázkou odborné přípravy mediátorů se zabývá řada vnitrostátních¹⁴⁰ a regionálních nezávazných nástrojů, jako jsou standardy a kodexy chování¹⁴¹ nebo doporučení¹⁴² pro mediaci. Ohledně vzdělávacích standardů však mezi různými subjekty podporujícími odbornou přípravu mediátorů neexistuje nutně shoda. Mnoho pravidel a standardů se zabývá odbornou přípravou mediátorů obecně a nezaměřuje se výslovně na odbornou přípravu pro rodinnou mediaci, natož mezinárodní rodinnou mediaci.
- 96 K iniciativám týkajícím se regionálního prosazování standardů pro odbornou přípravu mediátorů na rodinnou mediaci patří iniciativa AIFI¹⁴³, mezioborová nevládní organizace s členy v Evropě a Kanadě. Pokyny AIFI pro správnou praxi v případě rodinné mediace, které byly vypracovány v roce 2008, se zabývají otázkou zvláštní odborné přípravy a akreditace pro mezinárodní rodinnou mediaci¹⁴⁴. Další organizací, která působí v oblasti mediace, je Evropská asociace soudců pro mediaci (*Groupement Européen des Magistrats pour la Médiation* (GEMME))¹⁴⁵, která se skládá z řady vnitrostátních sekcí. Organizace spojuje soudce z různých evropských států s cílem prosazovat metody smírného řešení sporů, zejména mediaci. V roce 2006 zveřejnila GEMME Francie praktické pokyny k používání soudní mediace, které se zabývají také otázkami odborné přípravy a profesní etiky mediátorů¹⁴⁶.
- 97 Některé nezávazné regionální nástroje mediace státy vybízejí, aby zřídily příslušné struktury k zajištění kvalitní mediace. Například doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci státy vybízí, aby zaručily existenci „procedur sloužících k výběru, proškolení a ověření způsobilosti mediátorů“, a zdůrazňuje, že „s ohledem na specifickou povahu mezinárodní mediace mají mít mezinárodní mediátoři povinnost absolvovat zvláštní odbornou přípravu“¹⁴⁷. V doporučení Rady Evropy Rec (2002)10 o mediaci v civilních věcech se mimoto požaduje, aby státy „uvážily opatření na podporu přijetí vhodných standardů pro výběr, povinnosti, odbornou přípravu a kvalifikaci mediátorů, včetně mediátorů zabývajících se mezinárodními záležitostmi“¹⁴⁸. Rovněž evropská směrnice o mediaci, závazný regionální nástroj, požaduje, aby členské státy Evropské unie „podporovaly úvodní i další odborné vzdělávání mediátorů s cílem zabezpečit pro strany účinné, nestranné a kvalifikované vedení mediací“¹⁴⁹.

139 Viz Legal Services Commission – Mediation – Quality Mark Standard, 2. vydání, září 2009, k dispozici na internetu na adrese < <http://www.justice.gov.uk/downloads/legal-aid/quality/mediation-quality-mark-standard.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

140 Co se týká například modelu odborné přípravy, který vypracovalo Národní centrum pro mediaci a řešení sporů při ministerstvu spravedlnosti v **Izraeli**, viz E. Liebermann, Y. Foux-Levy a P. Segal, „Beyond Basic Training – A Model for Developing Mediator Competence“, *Conflict Resolution Quarterly* 23 (2005), s. 237–257.

141 Například Evropský kodex chování pro zprostředkovatele (pozn. pod čarou č. 58), který stanoví řadu zásad, k nimž se mohou jednotliví zprostředkovatelé dobrovolně zavázat, uvádí, že „zprostředkovatelé musí být způsobilí a mít znalosti ohledně procesu zprostředkování“, a zdůrazňuje, že „relevantními faktory jsou patřičná odborná příprava a neustálé doplňování jejich vzdělávání a procvičování dovedností v oblasti zprostředkování (...)“, viz bod 1.1.

142 Viz rovněž dokument „Legislating for Alternative Dispute Resolution – A Guide for Government Policy-Makers and Legal Drafters“, listopad 2006, s. 49 a násl., který vypracoval **australský** Vnitrostátní poradní sbor pro alternativní řešení sporů (National Alternative Dispute Resolution Advisory Council (NADRAC)), k dispozici na adrese < <http://www.nadrac.gov.au/publications/PublicationsByDate/Pages/LegislatingforAlternativeDisputeResolution.aspx> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

143 *Association Internationale Francophone des intervenants auprès des familles séparées*.

144 Původní název: „Guide de bonnes pratiques en médiation familiale à distance et internationale“, viz článek 5.

145 Internetové stránky GEMME lze nalézt na adrese < www.gemme.eu/en >.

146 Pokyny jsou k dispozici na internetových stránkách GEMME na adrese < <http://www.gemme.eu/nation/france/article/le-guide> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

147 Pozn. pod čarou č. 52, viz část II písm. c) a část VIII písm. e).

148 Pozn. pod čarou č. 53, viz zásada V.

149 Viz článek 4 evropské směrnice o mediaci (pozn. pod čarou č. 5).

3.2 Zvláštní odborná příprava na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí

- Mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí by měli vést pouze zkušení rodinní mediátoři, kteří pokud možno absolvovali zvláštní odbornou přípravu na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí.
- Mediátoři působící v této oblasti potřebují k zachování své odborné způsobilosti další odborné vzdělávání.
- Státy by měly podporovat vytváření vzdělávacích programů a standardů pro přeshraniční rodinnou mediaci a mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí.

- 98 Vzhledem k zvláštní povaze mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí by měli mediaci v těchto případech vést pouze zkušení rodinní moderátoři, kteří pokud možno absolvovali zvláštní odbornou přípravu pro mezinárodní rodinnou mediaci, a konkrétně mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí¹⁵⁰. Méně zkušení mediátoři by v ideálním případě měli vystupovat jako mediátoři pouze v případě společné mediace se zkušenějšími kolegy.
- 99 Odborná příprava na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí by měla mediátora připravit na zvládnutí zvláštních problémů spojených s případy přeshraničních únosů dětí, jak je uvedeno výše, a současně vytvořit základ pro pravidelné vzdělávání mediátorů¹⁵¹.
- 100 Mediátor musí mít obecně sociálněpsychologické a právní znalosti potřebné pro vedení mediace ve velmi konfliktních rodinných věcech. Mediátor musí mít odpovídající vzdělání pro posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci. Mediátor musí být schopen posoudit schopnost stran zúčastnit se mediace, například rozpoznat mentální postižení a jazykové problémy, a musí být schopen identifikovat formy domácího násilí a zneužívání dítěte a vyvodit potřebné závěry.
- 101 Odborná příprava na mezinárodní rodinnou mediaci by měla mimoto zahrnovat rozvoj nebo upevnění potřebných mezikulturních kompetencí a rovněž nezbytných jazykových dovedností.
- 102 Odborná příprava musí současně zajistit znalost a pochopení příslušných regionálních a mezinárodních právních nástrojů a použitelného vnitrostátního práva. Ačkoli úlohou mediátora není poskytovat právní rady, základní právní znalosti jsou v přeshraničních rodinných věcech zásadní. Umožňují mediátorovi pochopit širší souvislosti a vést mediaci odpovědným způsobem.
- 103 Odpovědná mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí zahrnuje vybízení rodičů, aby se soustředili na potřeby dětí, a připomínání jejich prvořadné odpovědnosti za blaho jejich dětí. Zdůrazňuje, že je nutné, aby své děti informovali a radili se s nimi, a upozorňuje strany na skutečnost, že jejich dohodnuté řešení může být udržitelné pouze tehdy, je-li v souladu s oběma (všemi) dotčenými právními systémy a je-li v těchto právních systémech právně závazné, což bude vyžadovat specializované právní poradenství. Zvláštní odborná příprava je zapotřebí v případě mediace za účasti dítěte, která v případech únosů dětí přihlíží k názorům dítěte.
- 104 Mediátoři působící v oblasti mezinárodních únosů dětí potřebují k zachování své odborné způsobilosti další odbornou přípravu.
- 105 Státy by měly podporovat vytváření vzdělávacích programů pro mediaci a další rozvoj standardů pro přeshraniční rodinnou mediaci a mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí.

150 Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), VIII. (Mezinárodní záležitosti): „e. S ohledem na specifickou povahu mezinárodní mediace mají mít mezinárodní mediátoři povinnost absolvovat zvláštní odbornou přípravu.“

151 Příkladem zvláštního vzdělávacího programu je projekt TIM (Training in international family mediation – odborná příprava na mezinárodní rodinnou mediaci), spolufinancovaný EU, jehož cílem je vytvořit v Evropě síť mediátorů pro mezinárodní rodinnou mediaci, viz internetové stránky sítě < <http://www.crossbordermediator.eu> >. Další informace o projektu TIM, který provádí **belgická** nevládní organizace Child Focus ve spolupráci s Katholieke Universiteit van Leuven a **německou** organizací specializující se na mediaci MiKK e.V. s podporou **Nizozemského** centra pro mezinárodní únosy dětí (Dutch Centre for International Child Abduction), jsou k dispozici na internetových stránkách **německé** organizace MiKK e.V. na adrese < <http://www.mikk-ev.de/english/eu-training-project-tim/> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

3.3 Vyhotovení seznamů mediátorů

→ Státy by měly zvážit podporu pro vyhotovení veřejně přístupných seznamů rodinných mediátorů, jejichž prostřednictvím lze určit specializovaného mediátora.

- 106 S cílem prosazovat zřizování struktur pro mediaci v přeshraničních rodinných sporech by státy měly zvážit podporu pro vyhotovení veřejně přístupných seznamů rodinných mediátorů (na vnitrostátní nebo nadnárodní úrovni), jejichž prostřednictvím lze určit specializované mediátory a mediační služby¹⁵². Tyto seznamy by v ideálním případě měly obsahovat kontaktní údaje mediátorů, informace o jejich oblastech specializace, odborné přípravě, jazykových dovednostech, mezikulturní kompetenci a praxi.
- 107 Prostřednictvím ústředního kontaktního místa pro mezinárodní rodinnou mediaci mohou státy usnadňovat poskytování informací o specializovaných službách zajišťujících mezinárodní rodinnou mediaci, které jsou dostupné v jejich jurisdikci¹⁵³.

3.4 Zajištění kvality mediace

→ Mediační služby používané v přeshraničních rodinných sporech je třeba sledovat a vyhodnocovat, což by měl provádět pokud možno neutrální subjekt.

→ Státy se vybízejí, aby podpořily vypracování společných standardů pro hodnocení mediačních služeb.

- 108 K zajištění kvalitní mediace v mezinárodních rodinných sporech je třeba mediační služby sledovat a vyhodnocovat, což by měl v ideálním případě provádět neutrální subjekt. Pokud však takovýto subjekt neexistuje, měli by samotní mediátoři a organizace zajišťující mediaci vypracovat transparentní pravidla pro sledování a hodnocení jejich služeb. Strany by měly mít zejména možnost poskytnout zpětnou vazbu ohledně mediace a měl by existovat postup pro podávání stížností.
- 109 Mediátoři a organizace zajišťující mediaci, jež působí v oblasti mezinárodních únosů dětí, by měli mít strukturovaný a profesionální přístup k administrativě, uchování záznamů a hodnocení služeb a měli by mít k dispozici potřebnou administrativní a odbornou podporu¹⁵⁴.
- 110 Státy by měly usilovat o vypracování společných standardů pro hodnocení mediačních služeb.

152 Například **Francie**, jeden z prvních států, které zřídily ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci, připravuje centrální seznam specializovaných mediátorů; **Rakousko** zřídilo v roce 2004 centrální registr mediátorů (bližší informace viz odstavec 91), který je přístupný na internetu na adrese < <http://www.mediatoren.justiz.gv.at/mediatoren/mediatorenliste.nsf/contentByKey/VSTR-7DXPU8-DE-p> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012). Profily zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121) uvádějí dostupnost seznamů mediátorů (ačkoli se nutně nejedná o jeden centrální seznam) pro níže uvedené právní systémy a udávají, u kterých subjektů lze tyto seznamy získat: **Argentina, Belgie, Čína (Zvláštní administrativní oblast Hongkong), Česká republika, Dánsko, Estonsko, Francie, Řecko, Maďarsko, Irsko, Norsko, Panama, Paraguay, Polsko, Rumunsko, Slovinsko, Španělsko, Švýcarsko, Spojené království (Anglie a Wales, Severní Irsko) a USA.**

153 Co se týká ústředního kontaktního místa pro mezinárodní rodinnou mediaci, viz oddíl 4.1.

154 Viz zásady pro zřizování struktur pro mediaci v příloze I.

4 Přístup k mediaci

- Ústřední orgán nebo ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci by měly poskytovat informace o dostupných mediačních službách pro případy mezinárodních únosů dětí a rovněž jiné související informace, například o nákladech mediace.
- Smluvní státy Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a ostatních příslušných Haagských úmluv¹⁵⁵ se vybízejí, aby zřídily ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci s cílem usnadnit přístup k informacím o dostupných mediačních službách a souvisejících záležitostech v případě přeshraničních rodinných sporů týkajících se dětí nebo aby tímto úkolem pověřily své ústřední orgány.

- 111 Je důležité usnadnit přístup k mediaci. To začíná tím, že stranám, které chtějí zvážit mediaci, jsou poskytnuty informace o mediačních službách, jež jsou dostupné v příslušné jurisdikci, spolu s ostatními souvisejícími informacemi.
- 112 Je třeba uvést, že zásady pro zřizování struktur pro mediaci¹⁵⁶ vypracované pracovní skupinou pro mediaci v rámci maltského procesu, jejichž cílem je vytvoření struktur pro přeshraniční rodinnou mediaci, požadují, aby státy, které souhlasí se zavedením těchto zásad, vytvořily „ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci“, jež by mělo mimo jiné „poskytovat informace o službách v oblasti rodinné mediace, které jsou dostupné v dané zemi“, jako je seznam mediátorů a organizací poskytujících mediační služby v mezinárodních rodinných sporech, informace o nákladech mediace a další údaje. Zásady rovněž požadují, aby ústřední kontaktní místo „poskytovalo informace o tom, kde je možné získat rady ohledně rodinného práva a právních postupů, (...) o tom, jak zajistit, aby byla mediační dohoda závazná (rovněž) při výkonu této dohody“.
- 113 Podle těchto zásad by „informace měly být poskytovány v úředním jazyce daného státu a rovněž v angličtině nebo francouzštině“. Zásady dále požadují, aby byl „Stálý výbor Haagské konference informován o příslušných kontaktních údajích ústředního kontaktního místa, včetně poštovní adresy, telefonního čísla, e-mailové adresy a jmen odpovědných osob a rovněž informací o jazycích, kterými tyto osoby hovoří“, a aby „žádosti o informace nebo pomoc zasláné ústřednímu kontaktnímu místu byly vyřízeny rychle“.
- 114 Ačkoliv tyto zásady byly vypracovány s cílem vytvořit struktury pro přeshraniční mediaci pro případy, na něž se nevztahuje Haagská úmluva, jsou důležité rovněž pro případy spadající do oblasti působnosti Haagské úmluvy. Při rychlém a rozmanitém rozvoji služeb v oblasti rodinné mediace v minulých letech je obtížné získat přehled o nabízených službách nebo posoudit, které služby mohou být vhodné pro mediaci ve věcech přeshraničních únosů dětí. Bylo by proto mimořádně užitečné, kdyby smluvní státy Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a/nebo ostatních příslušných Haagských úmluv shromažďovaly a poskytovaly informace o mediačních službách, jež jsou v jejich jurisdikci dostupné pro mezinárodní rodinné spory, a rovněž další související informace, které se mohou týkat mediace v přeshraničních rodinných sporech, a zejména ve věcech mezinárodních únosů dětí.
- 115 Ve smluvních státech Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 může mít ideální pozici pro převzetí této úlohy ústřední orgán podle úmluvy¹⁵⁷. Některé smluvní státy úmluvy z roku 1980 však mohou upřednostňovat zřízení nezávislého ústředního kontaktního místa pro mezinárodní rodinnou mediaci, jež bude poskytovat příslušné informace. V tomto případě může ústřední orgán zúčastněné strany odkázat na ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci, je-li spolupráce mezi ústředním orgánem a ústředním kontaktním místem na organizační úrovni regulována tak, aby odkázání stran na toto kontaktní místo nevedlo k průtahům při vyřizování návrhu na navrácení dítěte.

155 Co se týká podpory mediace v ostatních Haagských úmluvách týkajících se dětí, viz oddíl „Cíle a oblast působnosti“.

156 Zásady pro zřizování struktur pro mediaci (viz příloha I). Viz rovněž dokument „Důvodová zpráva k zásadám pro zřizování struktur pro mediaci v rámci maltského procesu“, reprodukováný v příloze II (k dispozici rovněž na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí), pak „Cross-border family mediation“ (Přeshraniční rodinná mediace)).

157 Na svém zasedání v červnu 2011 zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 státy vybídla, aby „uvážily zřízení takového ústředního kontaktního místa nebo určení svého ústředního orgánu jako ústředního kontaktního místa“, viz závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 61.

- 116 Je-li určen externí subjekt, aby fungoval jako ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci, je nutno přijmout opatření, aby se zamezilo střetu zájmů, zejména v případě, že tento subjekt sám nabízí mediační služby.
- 117 Je třeba zmínit, že užitečným zdrojem informací o mediačních službách dostupných v těchto státech jsou mimoto profily zemí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, které vypracoval Stálý výbor a které byly dokončeny v roce 2011 a následně byly smluvními státy vyplněny¹⁵⁸.

4.1 Dostupnost mediace – fáze řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy; předání / vlastní podnět k mediaci

- Možnost využití mediace či jiných postupů k dosažení dohodnutých řešení by měla být stranám mezinárodního rodinného sporu týkajícího se dětí představena co nejdříve.
- Přístup k mediaci a jiným postupům k dosažení dohodnutých řešení by neměl být omezen na fázi před zahájením soudního řízení, nýbrž měl by existovat po celou dobu řízení, včetně fáze výkonu rozhodnutí.

- 118 Možnost využití mediace či jiných prostředků smírného řešení sporů by měla být představena co nejdříve. Mediaci lze nabídnout jako preventivní opatření již v počáteční fázi rodinného sporu, aby se zamezilo následnému únosu¹⁵⁹. To je obzvláště důležité v případech, kdy po rozvodu manželů jeden z rodičů zvažuje přemístění do jiné země. Zatímco je třeba zvyšovat informovanost o tom, že rodič obvykle nemůže opustit zemi bez souhlasu druhého nositele (skutečně vykonávaného) práva péče o dítě nebo povolení vydaného příslušným orgánem¹⁶⁰, může mediace poskytnout cennou podporu při hledání smírného řešení.
- 119 Je třeba zdůraznit, že velmi důležitý je způsob, jakým jsou „rodiče osloveni, aby uvážili mediaci“¹⁶¹, a může být „kritický pro vyhlídky na úspěch“¹⁶². Jelikož mediace je v mnoha jurisdikcích dosud poměrně nová, „rodiče potřebují úplné a otevřené vysvětlení, co mediace je a co mediace není, aby mohli přistoupit k mediaci s přiměřenými očekáváními“¹⁶³.
- 120 Jakmile došlo k únosu dítěte, rodiče by měli být co nejdříve informováni o možnosti mediace, pokud jsou pro dané případy k dispozici zvláštní mediační služby. Je však třeba zdůraznit, že mediace „není jediným prostředkem, který rodiče mají k dispozici, a že dostupnost mediace nemá vliv na právo rodičů soudit se, jestliže dávají přednost soudnímu řízení“¹⁶⁴.
- 121 Vzhledem k větším vyhlídkám na smírné řešení sporu by měla být mediace nebo obdobné prostředky dostupné nejen ve fázi před zahájením soudního řízení, nýbrž rovněž během celého soudního řízení, včetně fáze výkonu rozhodnutí¹⁶⁵. Nejvhodnější z dostupných postupů usnadňujících dohodnutá řešení v konkrétní fázi řízení bude záviset na okolnostech daného případu.
- 122 Jak bylo projednáno podrobně v oddíle 2.1 (Lhůty / zrychlené postupy), je nanejvýš důležité, aby byly přijaty pojistky, které zajistí, že rodič, který dítě odvezl, nemůže mediaci využít jako zdržovací taktiku. Užitečným opatřením v tomto ohledu může být zahájení řízení o navrácení dítěte a v případě potřeby jeho přerušování po dobu trvání mediace¹⁶⁶.

158 Viz část V profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

159 Viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o preventivní opatření (citováno v pozn. pod čarou č. 23), oddíl 2.1, s. 15–16; viz rovněž kapitola 14 těchto pokynů.

160 Viz „Washingtonské prohlášení o mezinárodním stěhování rodin“, mezinárodní konference soudců týkající se přeshraničního stěhování rodin, Washington, D.C., USA, 23. – 25. března 2010, kterou spoluorganizovala Haagská konference o mezinárodním právu soukromém a International Centre for Missing and Exploited Children (ICMEC) s podporou Ministerstva zahraničí USA:

„Státy by měly zajistit, aby existovaly právní postupy, které umožňují požádat příslušný orgán o právo přestěhovat se i s dítětem. Stranám je nutno důrazně doporučovat, aby využily právní postupy a nejednaly jednostranně.“

Washingtonské prohlášení je k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí).

161 Viz S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 5.1, s. 17.

162 Zpráva o pilotním programu mediace Reunite z roku 2006 (citováno v pozn. pod čarou č. 97), s. 8.

163 S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 5.1, s. 18.

164 Viz S. Vigers, (tamtéž), (5.1), s. 17.

165 Viz rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výkon rozhodnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 23), oddíly 5.1, 5.2, s. 25.

166 Viz oddíl 2.1.

4.1.1 ÚLOHA ÚSTŘEDNÍHO ORGÁNU

- Ústřední orgány přijmou přímo nebo prostřednictvím zprostředkovatele veškerá vhodná opatření k dosažení smírného řešení sporu.
- Po obdržení návrhu na navrácení dítěte by ústřední orgán v dožádaném státě měl usnadnit poskytnutí informací o mediačních službách, které jsou vhodné pro případy přeshraničních únosů dětí spadajících do oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, jsou-li tyto služby v dané jurisdikci dostupné.
- Státy by měly do odborné přípravy zaměstnanců ústředního orgánu začlenit informace o mediaci a obdobných postupech a o jejich možné kombinaci.

- 123 Ústřední orgány podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 hrají klíčovou úlohu při podpoře smírného řešení mezinárodních rodinných sporů týkajících se dětí. Úmluva z roku 1980 i úmluva z roku 1996 uznává potřebu prosazovat dohodnutá řešení a požaduje, aby ústřední orgány hrály aktivní úlohu při dosahování tohoto cíle. Ustanovení čl. 7 druhého odstavce písm. c) úmluvy z roku 1980 vyžaduje, aby ústřední orgány učinily všechna potřebná opatření, aby „zajistily dobrovolné vrácení dítěte nebo aby usnadnily smírné řešení“. Obdobně ustanovení čl. 31 písm. b) úmluvy z roku 1996 požaduje, aby ústřední orgány přijaly vhodná opatření k „usnadnění smírných řešení na ochranu osoby a majetku dítěte v situacích, na které se úmluva vztahuje, a to zprostředkováním, smírní iniciativou nebo obdobnými prostředky“.
- 124 Ústřední orgány podle těchto úmluv by proto měly co nejdříve usnadnit poskytování informací o mediačních službách nebo obdobných prostředcích, které jsou dostupné při hledání dohodnutého řešení, pokud strany požádají ústřední orgán o podporu v přeshraničním rodinném sporu¹⁶⁷. Tyto informace by však neměly být poskytnuty namísto informací o řízení podle Haagských úmluv a ostatních souvisejících informací, nýbrž navíc k těmto informacím.
- 125 V případě mezinárodního únosu dítěte by měl například ústřední orgán v dožádaném státě poté, co se na něj obrátí opuštěný rodič (buď přímo, nebo prostřednictvím ústředního orgánu v dožadujícím státě), poskytnout tomuto rodiči informace o mediaci a obdobných službách, které jsou dostupné v dané jurisdikci, spolu s informacemi o řízení podle Haagské úmluvy. Ústřední orgán může současně s vyzváním rodiče, který dítě odvezl, k dobrovolnému navrácení¹⁶⁸ dítěte tohoto rodiče informovat o možnosti mediace a obdobných postupů usnadňujících dohodnutá řešení. Rovněž ústřední orgán v dožadujícím státě může opuštěnému rodiči poskytnout informace o způsobech smírného řešení sporů spolu s informacemi o řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy. Úkolem spočívajícím v poskytování informací o příslušných mediačních službách může být pověřen také jiný subjekt¹⁶⁹.
- 126 Nesmí však být narušena povinnost ústředního orgánu vyřizovat urychleně návrhy na navrácení dítěte. Ústřední orgány mají zvláštní povinnost zdůrazňovat, že případy únosů jsou citlivé na čas. Pokud ústřední orgán pověří poskytováním informací o příslušných mediačních službách jiný subjekt, musí zajistit, aby odkázání stran na tento subjekt nevedlo k průtahům. Jestliže se strany rozhodnou, že se pokusí o mediaci, měly by být informovány o tom, že mediační řízení a řízení o navrácení dítěte může probíhat současně¹⁷⁰.

167 Ústřední orgán může v tomto ohledu fungovat jako ústřední kontaktní místo ve smyslu popsáném v zásadách pro zřizování struktur pro mediaci (viz příloha I); další informace o zásadách viz úvod ke kapitole 4. Viz rovněž bod 4.1.4.

168 Čl. 7 druhý odstavec písm. c) a čl. 10 Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.

169 Dožádaný stát mohl například jako ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci určit jiný subjekt než ústřední orgán (viz odstavec 111 a násl.) a pověřit ústřední kontaktní místo nejen poskytováním informací o mediaci v případech, na něž se nevztahuje Haagská úmluva, nýbrž rovněž poskytováním informací o specializovaných mediačních službách pro případy mezinárodních únosů dětí spadajících do oblasti působnosti úmluvy z roku 1980.

170 Co se týká výhod plynoucích ze zahájení řízení podle Haagské úmluvy před zahájením mediace, viz oddíl 2.1.

- 127 V roce 2006 byly ve srovnávací studii o systémech mediace v rámci Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980¹⁷¹ určeny některé ústřední orgány, které aktivně podporují mediaci, a to buď tím, že v určitých případech samy nabízejí mediaci, nebo využívají služeb místního poskytovatele mediálních služeb. Jak je uvedeno rovněž v profilech zemí podle úmluvy z roku 1980¹⁷², v současnosti je stále více ústředních orgánů aktivních při vybízení stran k tomu, aby zkusily mediaci nebo obdobné postupy k dosažení dohodnutého řešení jejich sporu¹⁷³.
- 128 Státy se vybízejí, aby do vzdělávání zaměstnanců ústředního orgánu začlenily obecné informace o mediaci a obdobných postupech a rovněž konkrétní údaje o dostupných mediálních a obdobných službách v případech mezinárodních únosů dětí.

4.1.2 ÚLOHA SOUDCE NEBO SOUDCŮ / SOUDŮ

- 129 Úloha, kterou v rodinných sporech hrají soudy, se v posledních desetiletích v mnoha právních systémech značně změnila. V občanskoprávním řízení obecně, avšak zejména v řízení ve věcech rodinného práva, byla v mnohých státech uzákoněna podpora dohodnutých řešení¹⁷⁴. V současnosti mají často soudci povinnost pokusit se o smírné řešení sporu. V některých právních systémech mohou mít strany v rodinných sporech týkajících se dětí za určitých okolností dokonce povinnost zúčastnit se informační schůzky o mediaci nebo se pokusit o mediaci či obdobné postupy k dosažení dohodnutých řešení¹⁷⁵.

171 Viz S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 2.4, s. 10.

172 Pozn. pod čarou č. 121.

173 Příklad: Ve **Francii** převzal v dubnu 2007 ústřední orgán úkoly, které dříve vykonávala Mise pro poskytování pomoci při mezinárodní mediaci pro rodiny (*Mission d'aide à la médiation internationale pour les familles*, MAMIF), úřad, který byl zřízen za účelem podpory mediace v přeshraničních rodinných sporech a který se podílel na úspěšném **francouzsko-německém** programu dvoustranné mediace; další informace o pomoci při mezinárodní rodinné mediaci (*aide à la médiation familiale internationale*, AMIF), kterou nyní poskytuje **francouzský** ústřední orgán, viz < <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/enlèvement-parental-12063/la-médiation-21106.html> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012). Ve **Švýcarsku** uložil federální zákon ze dne 21. prosince 2007 o mezinárodních únosech dětí a Haagských úmluvách o ochraně dětí a dospělých osob, který vstoupil v platnost dne 1. července 2009, **švýcarskému** ústřednímu orgánu konkrétní povinnosti, pokud jde o prosazování conciliace a mediace, viz § 3, § 4 (*Bundesgesetz über internationale Kindesentführung und die Haager Übereinkommen zum Schutz von Kindern und Erwachsenen (BG-KKE) vom 21. Dezember 2007*) (pozn. pod čarou č. 103). V **Německu** informuje rodiče o možnosti mediace ústřední orgán. Ostatní níže uvedené státy v profilech zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121) uvedly, že informace o mediaci poskytují jejich ústřední orgány: **Belgie, Čína (Zvláštní administrativní oblast Hongkong), Česká republika, Estonsko, Řecko, Maďarsko, Paraguay, Polsko** (pouze navrhovatel), **Rumunsko, Slovinsko, Španělsko, Spojené království (Anglie a Wales, Severní Irsko), USA a Venezuela**. V **Argentíně** a v **České republice** nabízí ústřední orgán i mediaci, viz bod 19.3 profilů zemí (tamtéž).

174 Například v **Izraeli** mohou státní soudy předsedající v občanských věcech v kterékoli fázi řízení stranám navrhnout, aby byla určitá záležitost nebo její část postoupena k mediaci, § 3 nařízení Státu **Izrael** č. 5539 ze dne 10. srpna 1993. V případě **Austrálie** viz rovněž § 13 C a násl. zákona o rodinném právu z roku 1975 (ve znění zákona č. 147 z roku 2010), podle něhož „a) soud příslušný v řízení podle tohoto zákona může v kterékoli fázi řízení vydat jeden či více těchto příkazů: (...) b) aby se účastníci řízení dostavili k řešení rodinného sporu“, které zahrnuje mediaci; celé znění zákona je k dispozici na adrese < <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2010C00870> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012). Pokud jde obecně o prosazování alternativního řešení sporů v **Austrálii**, viz internetové stránky Vnitrostátního poradního sboru pro alternativní řešení sporů (National Alternative Dispute Resolution Advisory Council (NADRAC)) na adrese < <http://www.nadrac.gov.au/> >; NADRAC je nezávislý subjekt, který byl zřízen v roce 1995 za účelem vydávání politických doporučení **australskému** generálnímu prokurátorovi ohledně rozvoje ADR. V **Jižní Africe** zákon č. 38 o dětech z roku 2005 (ve znění z roku 2008), k dispozici na adrese < <http://www.justice.gov.za/legislation/acts/2005-038%20childrensact.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012) rovněž podporuje smírné řešení rodinných sporů a umožňuje soudcům postoupit určité věci k mediaci nebo obdobným postupům.

175 Viz například ve **Spojeném království (Anglie a Wales)** dokument Practice Direction 3A – Pre-Application Protocol for Mediation Information and Assessment – Guidance for HMCS, který vstoupil v platnost dne 6. dubna 2011, k dispozici na adrese < http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/family/practice_directions/pd_part_03a > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012), a který v případě, že se nepoužije jedna z výjimek uvedených v Protokolu, pro řízení ve věcech rodinného práva stanoví:

„Než navrhovatel předloží soudu návrh na vydání rozhodnutí v příslušném řízení ve věcech rodinného práva, měl by se navrhovatel (nebo jeho právní zástupce) obrátit na rodinného mediátora, aby zařídil účast navrhovatele na informační schůzce o rodinné mediaci a jiných formách alternativního řešení sporů (na níž se v tomto protokolu odkazuje jako na „schůzku za účelem poskytnutí informací o mediaci a posouzení“).“

- Příslušný soudce nebo soudci by v případě mezinárodního únosu dítěte měli uvážit, zda je ve věci, kterou projednávají, možné předat daný případ k mediaci, jsou-li v této jurisdikci dostupné mediační služby vhodné pro případy přeshraničních únosů dětí spadající do oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980. Totéž platí pro ostatní dostupné postupy k dosažení dohodnutých řešení.
- Státy se vybízejí, aby do vzdělávání soudců začlenily informace o mediaci a obdobných postupech a o jejich možné kombinaci se soudním řízením.

- 130 Ve věcech mezinárodních únosů dětí hrají soudy při prosazování dohodnutých řešení důležitou úlohu. Bez ohledu na to, zda mediaci navrhl již příslušný ústřední orgán, by měl soud příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy uvážit, zda strany odkáže na mediaci nebo obdobné služby, pokud jsou k dispozici a považují se za vhodné. K řadě faktorů, které mohou mít vliv na tuto úvahu, patří záležitosti ovlivňující obecnou vhodnost daného případu pro mediaci¹⁷⁶ a rovněž otázka, zda jsou k dispozici vhodné mediační služby, tj. služby, které jsou slučitelné s napjatými harmonogramy a ostatními zvláštními požadavky na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí. Jestliže se před zahájením řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy již bezúspěšně uskutečnil pokus o mediaci, nemusí být vhodné postoupit danou věc k mediaci podruhé.
- 131 Pokud soudce postoupí věc k mediaci, musí nadále kontrolovat časový rámec. V závislosti na použitelném procesním právu může soudce rozhodnout o krátkém přerušení řízení¹⁷⁷ za účelem mediace, nebo v případě, že přerušení řízení není nutné, stanovit datum konání dalšího soudního jednání, před nímž je nutno mediaci dokončit, a to v přiměřeně krátké lhůtě, například v rozmezí od dvou do čtyř týdnů¹⁷⁸.
- 132 Jestliže soudce postoupí věc k mediaci, upřednostňuje se, aby si v zájmu zachování kontinuity tento soudce ponechal výhradní kontrolu nad řízením v dané věci.
- 133 Dojde-li k mediaci ve fázi soudního řízení, lze rozlišovat dva druhy mediace: „soudní mediaci“ a „mimosoudní mediaci“¹⁷⁹.

176 Viz oddíl 4.2.

177 Například ve **Spojeném království (Anglie a Wales)** může soud příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy odkázat strany na mediaci, která se uskuteční během přerušení řízení, viz S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, konciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 5.2, s. 18, odkazující na **Spojené království** a pilotní program mediace Reunite (pozn. pod čarou č. 97). Co se týká výhod plynoucích ze zahájení řízení podle Haagské úmluvy před zahájením mediace, viz oddíl 2.1. Pokud jde o povinná mediační sezení, viz bod 6.1.1.

178 Například pro rodinný soud **Nového Zélandu** viz dokument Practice Note „Hague Convention Cases: Mediation Process – Removal, Retention And Access“, k dispozici na adrese < <http://www.justice.govt.nz/courts/family-court/practice-and-procedure/practice-notes/> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012), v němž je stanovena 7denní až 14denní lhůta, v níž by se měla v případech únosů dětí spadajících do oblasti působnosti Haagské úmluvy uskutečnit mediace.

179 Viz výše oddíl obsahující terminologii; viz rovněž doporučení Rady Evropy Rec (2002)10 o mediaci v civilních věcech (pozn. pod čarou č. 53), zásada III (Organizace mediace): „4. Mediace se může uskutečnit v rámci soudního řízení či mimo ně.“

- 134 K řešení sporů v občanských věcech, včetně rodinných záležitostí, byla vyvinuta řada „systémů soudní mediace“¹⁸⁰. V těchto systémech je nabídnuta buď mediace vedená mediátorem pracujícím pro soud, nebo soudcem, který absolvoval odbornou přípravu pro mediátory a který není příslušným soudcem v dané věci¹⁸¹. Ve většině států však byly tyto „soudní mediační služby“ zřízeny s jednoznačným zaměřením na čistě vnitrostátní spory, tj. spory bez mezinárodních vazeb. Je proto nutné pečlivě posoudit přizpůsobitelnost „systémů soudní mediace“ zvláštním potřebám v případě mezinárodních rodinných sporů, a zejména sporů spadajících do oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980. Pouze v případě, že stávající „soudní mediační služba“ splňuje hlavní kritéria, která jsou v těchto pokynech stanovena jako nezbytná pro systémy mediace při únosech dětí, by mělo být v rámci řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy zváženo postoupení dané věci této službě.
- 135 Ve fázi soudního řízení je možné postoupit danou věc rovněž „mimosoudním“ mediačním službám, tj. mediačním službám, které poskytují mediátoři či organizace zajišťující mediaci, jež nejsou přímo spojené se soudem¹⁸². Stejně jako u „soudních mediačních služeb“ je nutno pečlivě posoudit přizpůsobitelnost stávajících „mimosoudních“ mediačních služeb zvláštním potřebám v případech mezinárodních rodinných sporů.
- 136 Mnoho mediačních systémů vyvinutých výslovně pro případy únosů dětí spadající do oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 je v současnosti provozováno jako „mimosoudní mediace“¹⁸³.
- 137 Jakmile strany prostřednictvím mediace či obdobných prostředků dospějí k dohodě, může být soud příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy v závislosti na obsahu dohody a pravomoci soudu¹⁸⁴ v tomto ohledu požádán, aby dohodu přeměnil na soudní rozhodnutí.
- 138 Je velmi důležité, aby soudci zabývající se mezinárodními rodinnými spory byli náležitě informováni o fungování mediace a obdobných postupů usnadňujících smírné řešení sporů a o jejich možné kombinaci se soudním řízením. Státy se proto vybízejí, aby do vzdělávání soudců začlenily obecné informace o těchto záležitostech.
- 139 Podrobné údaje o mediačních systémech a obdobných postupech, které jsou vhodné pro použití ve věcech mezinárodních únosů dětí, by mělo obsahovat zejména vzdělávání soudců, kteří projednávají věci v řízeních o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy.

180 K mnoha státům, v nichž v současnosti existují systémy soudní mediace, patří: **Argentina** (*Ley 26.589 – Mediación y Conciliación of 03.05.2010, Boletín Oficial de 06.05.2010* nahrazující dřívější právní předpis pocházející z roku 1995; účast na mediaci je povinná ve většině občanských věcí vyjma určité mimořádné záležitosti, jako je péče o dítě, viz § 1 a § 5 zákona); **Německo** (v řadě spolkových zemí fungují systémy soudní mediace v občanských věcech, viz mimo jiné zpráva o pilotním projektu mediace v **Dolním Sasku**, kterou zadalo Ministerstvo spravedlnosti, hospodářství a kultury Dolního Saska, autor G. Spindler, „Gerichtsnahe Mediation in Niedersachsen“, Göttingen, 2006); a **Mexiko** (viz *Ley de Justicia Alternativa del Tribunal Superior de Justicia para el Distrito Federal* ze dne 8. ledna 2008, naposledy revidovaný dne 8. února 2011, zveřejněný v *Gaceta Oficial del Distrito Federal el 08 de enero de 2008*, č. 248 a *Gaceta Oficial del Distrito Federal el 08 de febrero de 2011*, č. 1028; mediaci usnadňuje *Centro de Justicia Alternativa* (Centrum pro alternativní řešení sporů) v rámci *Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal* (Vrchní soud federálního distriktu); centrum spravuje mediační řízení, včetně ustanovení mediátora ze seznamu zapsaných mediátorů).

181 Co se týká rozdílu mezi mediací vedenou soudcem a konciliací vedenou soudcem, viz oddíl obsahující terminologii.

182 Viz oddíl obsahující terminologii; viz rovněž studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech (citováno v pozn. pod čarou č. 13), oddíl 2.4, s. 6.

183 Například v **Německu**, **Nizozemsku** a **Spojeném království (Anglie a Wales)**, podrobnosti viz pozn. pod čarou č. 97.

184 Viz kapitoly 12 a 13.

4.1.3 ÚLOHA PRÁVNÍKŮ A JINÝCH ODBORNÍKŮ

- 140 V minulých letech se v mnoha jurisdikcích společně s úlohou soudů změnila i úloha právníků v rodinných sporech, přičemž je větší důraz kladen na nalezení dohodnutých řešení. Jelikož se uznává význam stálého a pokojného základu rodinných vztahů, prosazují právníci v současnosti spíše dohodnuté řešení, místo aby jménem svých klientů přijímali zaujatý přístup¹⁸⁵. Tuto tendenci odráží vývoj práva spolupráce a práva součinnosti¹⁸⁶ a rostoucí počet právníků, kteří absolvovali odbornou přípravu pro mediátory.
- Do vzdělávání právníků by měly být začleněny informace o mediaci a obdobných postupech.
 - Právníci a ostatní odborníci jednající se stranami mezinárodního rodinného sporu by měli pokud možno podporovat smírné řešení sporu.
 - Jestliže se strany mezinárodního rodinného sporu rozhodnou, že se pokusí o mediaci, měli by právní zástupci strany podpořit a poskytnout jim právní informace, které potřebují pro přijetí informovaného rozhodnutí. Právní zástupci musí dále strany podpořit při zajišťování právního účinku mediační dohody v obou (všech) dotčených právních systémech v daném případě.
- 141 Jak bylo zdůrazněno výše ve vztahu k vzdělávání soudců, je důležité, aby státy zvyšovaly informovanost právníků o smírném řešení sporů. Do vzdělávání právníků by měly být začleněny informace o mediaci a obdobných postupech.
- 142 Při zastupování určité strany mezinárodního rodinného sporu týkajícího se dětí by si právníci měli být vědomi toho, že jejich odpovědnost vůči klientovi zahrnuje určitou odpovědnost za zájem a blaho dotčeného dítěte. Jelikož dohodnuté řešení bude obvykle v nejlepším zájmu dítěte, měl by právní zástupce v případě, že jsou rodiče ochotni pokusit se o mediaci, rodiče podpořit, a pokud mu to umožňuje jeho pověření, úzce spolupracovat s právním zástupcem druhé strany.
- 143 Jakmile se strany rozhodnou zahájit mediaci, hrají právní zástupci důležitou úlohu při poskytování právních informací, které jsou nezbytné k tomu, aby mohly strany přijmout informované rozhodnutí, a při zajišťování právního účinku mediační dohody v obou (všech) dotčených právních systémech. Je třeba zdůraznit, že vzhledem k složitosti právní situace v mezinárodních rodinných sporech by právníci měli souhlasit se zastupováním strany takového sporu pouze tehdy, mají-li potřebné odborné znalosti. Účast nespécializovaného právníka ve věcech mezinárodních únosů dětí může mít negativní dopady a může vytvořit dodatečné překážky pro nalezení smírného řešení dané záležitosti. Při mediaci může rovněž zvětšit nerovnováhu sil mezi stranami.
- 144 V závislosti na způsobu organizace mediačního řízení a na tom, jak chce mediátor či mediátoři a strany postupovat, mohou být právní zástupci přítomni během celého mediačního sezení či jeho části. Je však důležité, aby právníci, kteří se mediačního sezení zúčastní společně se svými klienty, chápali svou velmi odlišnou úlohu během mediačního sezení, která je pouze vedlejší.
- 145 Úzká spolupráce se specializovanými právními zástupci je obzvláště důležitá při posuzování, zda řešení, které strany upřednostňují, splňuje právní požadavky v obou dotčených jurisdikcích, a při určování dodatečných kroků, které mohou být nezbytné k zajištění toho, aby bylo dohodnuté řešení právně závazné a vykonatelné.
- 146 Právník může samozřejmě vést mediaci rovněž sám, pokud splňuje případné stávající požadavky na činnost mediátora platné v jeho jurisdikci. Právník však nesmí vystupovat jako mediátor ve věci, v níž zastupuje jednu ze stran, a to kvůli střetu zájmů¹⁸⁷.
- 147 Právník se může zapojit do smírného řešení rodinného sporu rovněž jinými způsoby. Viz kapitola 15 o ostatních mechanismech podporujících dohodnutá řešení, jako je právo součinnosti.

185 Viz N. ver Steegh (citováno v pozn. pod čarou č. 8), s. 666 a násl., s dalšími odkazy.

186 Viz kapitola 15 o přezkumu ostatních prostředků k smírnému řešení sporů a jejich vhodnosti pro případy mezinárodních únosů dětí.

187 Právník nemůže být neutrální a nestrannou třetí osobou a současně dodržet svou služební povinnost chránit zájmy svého klienta.

4.2 Posouzení vhodnosti pro mediaci

→ Je nutné provést prvotní ověření za účelem posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci.

- 148 Před zahájením mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí je nutné provést prvotní ověření za účelem posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci¹⁸⁸. To pomáhá zamezit průtahům, jež by mohly být způsobeny snahami o mediaci v případech, které pro ni nejsou vhodné. Prvotní ověření současně pomáhá určit případy představující zvláštní rizika, jako jsou případy zahrnující domácí násilí nebo nadměrnou konzumaci alkoholu či zneužívání drog, kdy musí být přijata zvláštní preventivní opatření nebo v nichž nemusí být mediace vůbec vhodná¹⁸⁹.
- 149 V této souvislosti vyvstávají dvě důležité otázky: 1. jakým záležitostí by měla být věnována pozornost při posuzování vhodnosti pro mediaci a 2. kdo může / měl by provést toto posouzení.
- 150 O tom, zda je daná věc vhodná pro mediaci, je třeba rozhodnout v každém jednotlivém případě. Je třeba uvést, že ohledně této otázky neexistují žádná všeobecná pravidla. Vhodnost dané věci pro mediaci bude záviset na okolnostech jednotlivého případu a do jisté míry i na možnostech a charakteristice dostupných mediačních služeb a standardů uplatňovaných mediátorem / organizací zajišťující mediaci v těchto věcech.
- 151 K mnoha záležitostem, jež mohou ovlivnit vhodnost případu mezinárodního únosu dítěte pro mediaci, patří:
- ochota stran zúčastnit se mediace¹⁹⁰,
 - skutečnost, zda jsou názory jedné či obou stran pro mediaci příliš vyhraněné,
 - známky domácího násilí a jeho míra¹⁹¹,
 - nezpůsobilost kvůli nadměrné konzumaci alkoholu nebo zneužívání drog¹⁹²,
 - jiné známky významné nerovnováhy ve vyjednávací pozici,
 - náznaky zneužívání dítěte.
- 152 Posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci by mělo zahrnovat důvěrnou výměnu informací s každou stranou zvlášť, aby obě strany mohly svobodně vyjádřit své případné obavy v souvislosti s mediací.
- 153 První výměnu informací se stranami za účelem posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci lze využít k vyřešení různých logistických záležitostí, které vyplývají například ze zdravotního postižení jedné ze stran a které může být nutné vzít v úvahu při přijímání praktických opatření za účelem mediačního sezení. Při první výměně informací může být projednána rovněž otázka jazyka či jazyků, v nichž by měla být mediace vedena. Současně lze posoudit, zda by měl být zařízen prozatímní kontakt s dítětem a zda dotyčné dítě dosáhlo věku nebo stupně vyspělosti, v němž by mělo být přihlédnuto k jeho stanoviskům. Pokud jde o vyloučení dítěte při mediaci, viz kapitola 7.
- 154 Pohovor v rámci prvotního ověření představuje rovněž ideální příležitost k informování stran o mediačním řízení a o tom, jak se vzájemně ovlivňuje mediace a řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy¹⁹³.

188 Viz bod 19.4 písm. c) a d) profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121), pokud jde o informace o posuzování vhodnosti pro mediaci v jednotlivých smluvních státech úmluvy z roku 1980.

189 Viz rovněž kapitola 10 o mediaci a obvinění z domácího násilí.

190 Pokud je strana, která nemá žádné povědomí o mediačním řízení, proti myšlence mediace, může poskytnutí podrobnějších informací o fungování mediace pozitivně ovlivnit ochotu této strany pokusit se o mediaci. Viz však oddíl 6.1 zabývající se zásadou dobrovolnosti mediace.

191 V případech zahrnujících údajné domácí násilí někteří mediátoři obvykle mediaci odmítají. Jiní mohou považovat případ s údajným domácím násilím za vhodný pro mediaci, a to v závislosti na údajné míře násilí a ochranných opatřeních, která jsou dostupná, aby se zamezilo případným rizikům spojeným s mediačním řízením, viz kapitola 10.

192 Pokud se daný případ přesto považuje za vhodný pro mediaci, může být nezbytné přijmout pojistky, aby se zabránilo znevýhodnění dotyčné strany.

193 Viz rovněž bod 6.1.2 o informovaném souhlasu.

- 155 Posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci by mělo být svěřeno mediátorovi nebo jinému zkušenému odborníkovi se znalostmi fungování mezinárodní rodinné mediace. K rozpoznání případů představujících zvláštní riziko a náznaků rozdílů ve vyjednávací pozici je zapotřebí odpovídající odborná příprava. To, zda by posouzení měla provést osoba spojená s příslušnou mediační službou, nebo osoba pracující pro ústřední orgán, jiný ústřední subjekt nebo soud, bude velmi záviset na způsobu organizace mediace v příslušné jurisdikci. Někteří mediátoři zdůrazňují význam toho, aby posouzení provedl mediátor či mediátoři, kteří mají vést mediaci v daném případě¹⁹⁴. Jiní mediátoři upřednostňují posouzení provedené kolegou, který je obeznámen s mediační službou, jež je stranám navrhována.
- 156 Pokud by posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci provedla osoba, která není obeznámena s dotýcnými mediačními službami, hrozí nebezpečí, že by mohlo být nezbytné druhé posouzení, které provede osoba obeznámená s mediačními službami nebo mediátor či mediátoři, kteří mají vést mediaci v daném případě, což může mít za následek zbytečné průtahy a případně dodatečné náklady.
- 157 Prvotní ověření úspěšně používá mnoho mediačních služeb zřízených pro případy mezinárodních únosů dětí¹⁹⁵. V některých programech se vhodnost daného případu pro mediaci posuzuje pomocí písemného dotazníku ve spojení s telefonickým pohovorem.

4.3 Náklady mediace

- Je třeba vynaložit veškeré možné úsilí, aby se zamezilo situaci, kdy jsou náklady mediace překážkou pro její použití či odrazují od jejího použití.
 - Státy by měly uvážit zajištění dostupnosti právní pomoci pro mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí.
 - Informace o nákladech na mediační služby a případných dalších nákladech a rovněž o souvislosti s náklady řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy by měly být zpřístupněny transparentním způsobem.
- 158 Ochota stran pokusit se o mediaci bude pravděpodobně ovlivněna celkovými náklady spojenými s mediací. Tyto náklady mohou zahrnovat náklady na první posouzení vhodnosti daného případu pro mediaci, odměnu mediátora, cestovní výdaje, náklady na pronájem místností, v nichž se má mediace uskutečnit, případnou odměnu tlumočníka nebo jiných znalců a možné náklady na právní zastupování. Odměna mediátorů, která může být účtována za hodinu nebo den, se může mezi jednotlivými jurisdikcemi a mezi jednotlivými mediačními službami značně lišit.
- 159 Některé pilotní projekty určené výslovně pro mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí nabízely stranám bezplatnou mediaci¹⁹⁶. V mnoha jurisdikcích se však ukázalo jako obtížné zajistit dlouhodobě financování pro bezplatné poskytování těchto služeb stranám.

194 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že otázku, zda je mediátor v daném případě ochoten převzít mediaci, je třeba odlišit od otázky vhodnosti daného případu pro mediaci. Jakmile je zjištěna vhodnost daného případu pro mediaci, může se mediátor, kterého strany osloví, obvykle dle svého uvážení rozhodnout, zda převezme mediaci v tomto případě.

195 Například ve **Spojeném království (Anglie a Wales)** program Reunite, viz „Mediation Leaflet“, k dispozici na adrese < <http://www.reunite.org/edit/files/Downloadable%20forms/Mediation%20Leaflet.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012); viz rovněž zpráva o pilotním programu mediace Reunite z roku 2006 (citováno v pozn. pod čarou č. 97), s. 10, 13, v níž se za náznak nevhodnosti pro mediaci v případech únosů dětí považuje toto: 1. jeden z rodičů není ochoten se mediace zúčastnit; 2. názory rodičů jsou příliš vyhraněné; 3. existují obavy ohledně domácího násilí nebo jeho údajné míry; 4. existují tvrzení o zneužívání dítěte.

196 Například **francouzsko-německý** projekt dvoustranné mediace a viz zpráva o pilotním programu mediace Reunite z roku 2006 (citováno v pozn. pod čarou č. 97). Viz rovněž S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11); pokud jde o pilotní program mediace Reunite, viz 5.3, s. 19:

„Na provedení pilotního projektu Reunite poskytla výzkumný grant Nuffieldova nadace. Veškeré náklady spojené s mediací, včetně cesty do/ze **Spojeného království**, byly rodiči podávajícímu návrh uhrazeny v maximální výši. Plně financovány byly rovněž náklady na ubytování v hotelu a dodatečné cestovní výdaje a diety. Z grantu byly hrazeny rovněž odměny mediátorů, správní poplatky a odměny tlumočnicků. Rodiči majícímu bydliště ve **Spojeném království** byly taktéž uhrazeny veškeré cestovní výdaje a diety a v případě potřeby mu bylo zajištěno ubytování.“

- 160 V mnoha jurisdikcích se na odměny mediátorů nevztahují žádná právní omezení; tato záležitost je ponechána samoregulaci „trhu“¹⁹⁷. Mnoho mediátorů se však při vstupu do asociace mediátorů přihlašuje k systému odměn nebo ke kodexům chování, které vyžadují, aby „účtovali přiměřené odměny s přihlédnutím k druhu a složitosti dané věci, předpokládané době trvání mediace a příslušné odbornosti mediátora“¹⁹⁸. Řada kodexů chování současně zdůrazňuje, že „odměna účtovaná mediátorem by neměla být podmíněna výsledkem“¹⁹⁹. V jiných státech jsou odměny mediátorů upraveny zákonem nebo mohou být stanoveny soudem a rozděleny mezi strany²⁰⁰.
- 161 Je třeba vynaložit veškeré úsilí o zajištění toho, aby náklady mediace nebyly překážkou pro její použití či neodrazovaly od jejího použití. Některé státy uznaly výhody prosazování mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí a nabízejí bezplatnou mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí nebo otevřely svůj systém právní pomoci i mediaci²⁰¹. Státy, které tak dosud neučinily, by měly uvážit vhodnost zpřístupnění právní pomoci pro mediaci či jinak zajistit, aby byly pro strany s omezenými prostředky mediální služby přístupné buď bezplatně, nebo za přiměřenou cenu²⁰².
- 162 Je třeba zmínit, že velkým úspěchem Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 je, že řízení o navrácení dítěte je v některých státech pro rodiče, který podává návrh, zcela bezplatné²⁰³; v ostatních státech lze v případě řízení podle Haagské úmluvy využít vnitrostátní systémy právní pomoci²⁰⁴. Bylo by povzbudivé, kdyby mohla být podobná podpora poskytována i pro mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí podle úmluvy z roku 1980.
- 163 Podstatným aspektem přístupu k mediaci v praxi jsou náklady spojené s mediací. Při rozhodování, zda se pokusit o mediaci, či nikoli, jsou pro strany důležité informace o poplatcích za mediaci a ostatních možných souvisejících nákladech, jako jsou poplatky spojené se zajištěním závaznosti mediální dohody v obou (všech) dotčených právních systémech.
- 164 Rodičům by proto měly být poskytnuty podrobné a srozumitelné informace o všech možných výdajích spojených s mediací, aby mohli náležitě odhadnout pravděpodobnou finanční zátěž²⁰⁵.
- 165 „Často se doporučuje, aby byly tyto informace před mediací sepsány“²⁰⁶; mohou být součástí smlouvy o mediaci, která je před zahájením mediace často uzavírána mezi mediátorem a stranami²⁰⁷.

197 Viz K. J. Hopt a F. Steffek (citováno v pozn. pod čarou č. 2), s. 33.

198 Viz studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech (citováno v pozn. pod čarou č. 13), bod 2.7.3, s. 12.

199 Tamtéž, bod 2.7.3, s. 12, 13, s dalšími odkazy.

200 Viz S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 5.3, s. 19, odkazující mimo jiné na **Francii**, kde byla zavedena soudní kontrola poplatků spojených se soudní mediací; viz rovněž K. J. Hopt a F. Steffek (citováno v pozn. pod čarou č. 2), s. 34, pokud jde o další příklady.

201 Bezplatná mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 je dostupná například v **Dánsku**, **Francii** (mediace zajišťovaná ústředním orgánem), **Izraeli** (v případě mediace zajišťované útvarem soudní pomoci), **Norsku** a **Švédsku** (pokud mediátora ustanoví soud), viz rovněž profily zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121) v bodě 19.3 písm. d). Právní pomoc pro mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí je za určitých podmínek dostupná například ve **Spojeném království (Anglie a Wales)**, kde mohou mediátoři nebo organizace zajišťující mediaci, jež jsou držiteli oprávnění k veřejnému financování vydávaného Komisí pro právní služby, nabízet veřejně financovanou mediaci klientům, kteří jsou způsobilí pro právní pomoc, viz < <http://www.legalservices.gov.uk> >. Stejně tak v **Nizozemsku** je pro uhrazení nákladů mediace dostupná právní pomoc, je-li mediace vedena mediátory, kteří jsou registrováni u **nizozemského** úřadu pro právní pomoc (oficiální internetové stránky < www.rvr.org >), viz **nizozemský** zákon o právní pomoci (*Wet op de rechtsbijstand*). Podle profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (tamtéž) lze z právní pomoci uhradit náklady na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí například v těchto jurisdikcích: **Argentina**, **Izrael**, **Slovinsko**, **Švýcarsko** a **Spojené království (Severní Irsko)**.

202 Viz rovněž doporučení Rady Evropy Rec (2002)10 o mediaci v civilních věcech (pozn. pod čarou č. 53), zásada III (Organizace mediace):

„9. Státy by měly zvážit možnost zřízení a poskytování mediace zcela nebo částečně bezplatně nebo poskytování právní pomoci pro mediaci, zejména v případě, vyžadují-li zájmy jedné ze stran zvláštní ochranu. 10. Vzniknou-li v souvislosti s mediací náklady, měly by být přiměřené a úměrné významu dotyčné záležitosti a množství práce odvedené mediátorem.“

203 Ustanovení čl. 26 druhého odstavce úmluvy z roku 1980 vyžaduje, aby smluvní strany „nepožadovaly žádné platby od navrhovatele za náklady řízení (podle úmluvy)“, mnoho smluvních států však využilo možnost uvést výhradu vůči čl. 26, a v jejich jurisdikcích proto podléhá řízení podle Haagské úmluvy běžným pravidlům týkajícím se právní pomoci; podrobnosti viz rovněž profily zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

204 Viz rovněž studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech (citováno v pozn. pod čarou č. 13), bod 2.7.3, s. 12; podrobnosti viz rovněž profily zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

205 Viz rovněž Evropský kodex chování pro zprostředkovatele (pozn. pod čarou č. 58), 1.3 (Poplatky):

„Zprostředkovatelé musí vždy poskytnout stranám úplné informace o způsobu odměňování, který mají v úmyslu uplatnit, pokud tyto informace nebyly již poskytnuty. Nesmí souhlasit se svou účastí na zprostředkování dříve, než všechny zúčastněné strany akceptují zásady jejich odměňování.“

206 Viz studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech (citováno v pozn. pod čarou č. 13), oddíl 2.7, s. 12.

207 Viz oddíl 4.5 o smlouvě o mediaci.

4.4 Místo konání mediace

- 166 Jak je uvedeno v oddíle 2.6, zvláštní problémy při mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí vyvolává geografická vzdálenost. Zorganizování osobní schůzky za účelem jednoho či více mediačních sezení může být nákladné a časově náročné. Mnoho zkušených mediátorů však osobní schůzky doporučuje, je-li to možné.
- Při rozhodování, ve kterém státě by mělo být svoláno mediační sezení za osobní účasti, je nutno vzít v úvahu názory a obavy obou rodičů.
 - Zvolené místo konání mediačních sezení za osobní účasti musí být neutrální a vhodné pro mediaci v daném případě.
 - Není-li fyzická přítomnost obou stran na mediačních sezeních vhodná nebo možná, je nutno uvážit mediaci na dálku a nepřímou mediaci.
- 167 Mediátoři, jimž je zaslána žádost o mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí, budou muset se stranami projednat reálnost mediačních sezení za osobní účasti a rovněž vhodné místo konání takovýchto mediačních sezení za osobní účasti, přičemž obojí bude záviset na okolnostech daného případu.
- 168 Velmi často se mediační sezení v případech únosů dětí konají v zemi, do níž bylo dítě uneseno. Výhodou tohoto opatření je možnost zařídit prozatímní kontakt mezi opuštěným rodičem a dítětem během pobytu opuštěného rodiče v této zemi; to může mít kladný dopad na mediaci²⁰⁸. Další výhodou je, že to zjednodušuje spojení mediačního řízení se soudním řízením podle Haagské úmluvy. Volba státu, do něž bylo dítě odvezeno, jako místa konání mediace však může být opuštěným rodičem, který již mohl jako ústupek uvážit souhlas s pokusem o mediaci (místo zahájení řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy), považována za další příkoří. Kromě praktických překážek, jako jsou cestovní výdaje, se může opuštěný rodič potýkat rovněž s právními problémy při vstupu do státu, do něhož bylo dítě uneseno, kvůli vízovým a imigračním záležitostem (viz výše oddíl 2.7). Na druhou stranu lze možnou přítomnost opuštěného rodiče ve státě, do něhož bylo dítě odvezeno, kvůli účasti na řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy (za jehož účelem by mělo být rovněž uděleno vízum – viz oddíl 2.7) využít jako příležitost k pokusu o mediaci v tomto státě. V takovémto případě nemusí opuštěný rodič hradit přinejmenším dodatečné cestovní výdaje.
- 169 Konání mediačního sezení za osobní účasti v zemi, z níž bylo dítě protiprávně přemístěno, může naopak vyvolávat některé dodatečné praktické problémy. Rodič, který dítě odvezl, může v této zemi čelit trestnímu stíhání (viz oddíl 2.8) nebo se může zdráhat ponechat dítě během své nepřítomnosti v péči třetí osoby.
- 170 Ve výjimečných případech lze uvážit konání mediačního sezení za osobní účasti ve třetí, „neutrální“ zemi. Překážkou však mohou být cestovní výdaje a vízové záležitosti.
- 171 Co se týká skutečného místa konání mediačního sezení za osobní účasti, je zřejmé, že se schůzka musí uskutečnit v neutrálních prostorách, například v místnostech v soudní budově nebo v prostorách nezávislého subjektu poskytujícího mediační služby. Strany mohou za neutrální místo považovat rovněž církevní nebo obecní budovu. Místo konání mediačního sezení musí být vhodné pro daný případ, v případě potřeby musí například zajišťovat přiměřenou bezpečnost zúčastněných osob²⁰⁹.
- 172 Ačkoli se mediátoři obvykle domnívají, že ovzduší osobní schůzky napomáhá dosažení smírného řešení, okolnosti daného případu rozhodnou o tom, která možnost je schůdná a nejvhodnější. Není-li mediační sezení za osobní účasti vhodné nebo možné, může být možností mediace na dálku. S pomocí moderních technologií může být poměrně snadné zařídit virtuální setkání²¹⁰. V některých státech, například v Austrálii, byly vzhledem k jejich velké zeměpisné rozloze v minulých letech rozvinuty mediační služby na dálku, po telefonu, prostřednictvím videospojení nebo internetu (na něž se odkazuje rovněž jako na on-line řešení sporů – ODR)²¹¹.

208 S. Kiesewetter a C. C. Paul, „Family Mediation in an International Context: Cross-Border Parental Child Abduction, Custody and Access Conflicts: Traits and Guidelines“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.) (citováno v pozn. pod čarou č. 98), s. 46, 47.

209 Co se týká například zvláštních potřeb v případech domácího násilí, viz kapitola 10.

210 Co se týká využívání technologie při mezinárodní rodinné mediaci, viz například M. Kucinski, „The Pitfalls and Possibilities of Using Technology in Mediating Cross-Border Child Custody Cases“, *Journal of Dispute Resolution*, 2010, s. 297 a násl., na s. 312 a násl.

211 Pokud jde o rozvoj služby pro on-line řešení rodinných sporů v Austrálii, viz např. T. Casey, E. Wilson-Evered a S. Aldridge, „The Proof is in the Pudding: The Value of Research in the Establishment of a National Online Family Dispute Resolution Service“, podklady pro 11. konferenci Australian Institute of Family Studies, k dispozici na adrese < <http://www.aifs.gov.au/conferences/aifs11/> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

- 173 Při mediaci na dálku však vzniká řada zvláštních problémů²¹², přičemž jedním z nich je způsob zajištění důvěrnosti mediačního sezení. Současně je třeba pečlivě uvážit praktická opatření za účelem mediačního sezení. Aby se například zamezilo pochybnostem ohledně spravedlnosti a neutrality mediace, může být v případě samostatné mediace užitečné zamezit tomu, aby se mediátor připojil k videospojení spolu s jednou ze stran (např. ve stejné místnosti jako strana).
- 174 Mediace na dálku může mít význam rovněž v případech údajného domácího násilí, kdy jedna ze stran uvede, že ačkoli si přeje mediaci, představa pobytu ve stejné místnosti s druhou stranou je pro ni velmi složitá²¹³.

4.5 Smlouva o mediaci – informovaný souhlas s mediací

- **Aby bylo zajištěno, že strany jsou náležitě informovány o podmínkách mediační služby, může být vhodné vyhotovit smlouvu mezi mediátorem a stranami (smlouvu o mediaci).**
 - **Smlouva o mediaci by měla být jednoznačná a musí poskytovat potřebné informace o mediačním řízení, včetně podrobných údajů o možných nákladech.**
 - **Není-li takováto smlouva o mediaci vyhotovena, musí být zajištěno, aby byly strany před zahájením mediace náležitě informovány o podmínkách mediační služby jiným způsobem.**
- 175 V zájmu zajištění informovaného souhlasu stran s mediací by se mělo uvážit vypracování písemné smlouvy mezi mediátorem a stranami ohledně podmínek mediační služby, není-li v příslušném právním systému stanoveno jinak²¹⁴. Tato smlouva o mediaci by měla být jednoznačná a musí obsahovat potřebné informace o mediačním řízení.
- 176 Smlouva by měla objasňovat úlohu mediátora jako neutrální a nestranné třetí osoby. Je třeba zdůraznit, že mediátor pouze napomáhá při komunikaci mezi stranami a nezastupuje žádnou ze stran. To má obzvláštní význam v případě, je-li mediace vedena jako dvoustranná, dvoujazyčná společná mediace v přeshraničním rodinném sporu, kdy strany mohou pociťovat bližší vztah k mediátorovi, který hovoří stejným jazykem a pochází ze stejného kulturního prostředí²¹⁵.
- 177 Smlouva o mediaci vypracovaná v případě mezinárodního rodinného sporu by měla upozorňovat na význam získání příslušných právních informací/rad ohledně dohod rodičů a jejich uplatňování v různých dotčených právních systémech a odkazovat na to, že samotný mediátor právní rady neposkytuje, i když odkazuje na právní informace²¹⁶. V tomto případě může být užitečná úzká spolupráce se specializovanými právními zástupci stran a/nebo mohou být strany odkázány na zdroje nezávislého specializovaného právního poradenství.
- 178 Smlouva o mediaci by měla vyzdvihovat význam důvěrnosti mediačního řízení a upozorňovat na použitelné právní předpisy²¹⁷. Smlouva může mimoto obsahovat podmínky, které stranám ukládají povinnost nepředvolat mediátora k soudu²¹⁸.

212 Co se týká zvláštních problémů spojených s mediací na dálku, viz dokument Draft Principles for Good Practice on „Dispute Resolution and Information Technology“, který vypracoval Vnitrostátní poradní sbor pro alternativní řešení sporů (National Alternative Dispute Resolution Advisory Council (NADRAC)), 2002, k dispozici na adrese < <http://www.nadrac.gov.au/publications/PublicationsByDate/Pages/PrinciplesonTechnologyandADR.aspx> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

213 Viz kapitola 10 o mediaci a obvinění z domácího násilí.

214 Viz rovněž bod 6.1.2.

215 Viz rovněž bod 6.2.3 o koncepci bikulturní, dvoujazyčné společné mediace.

216 Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace): „Státy zajistí, aby byly k dispozici náležité mechanismy, jež umožní, aby byl proces mediace prováděn v souladu s následujícími zásadami: (...) x. mediátor smí poskytovat právní informace, ale nemá poskytovat právní poradenství. Mediátor v odpovídajících případech informuje strany o možnosti poradit se s právníkem nebo libovolným jiným relevantním odborníkem.“

217 Další informace o důvěrnosti viz bod 6.1.5.

218 Například vložení odrážejícího ustanovení, „že strana musí uhradit odměnu právního zástupce mediátora, jestliže mediátora předvolá k soudu a svědectví není vynuceno“, pokud zákon nechrání důvěrnost mediace, viz K. K. Kovach (citováno v pozn. pod čarou č. 110), na s. 197, 198.

- 179 Ve smlouvě by měl být uveden odkaz na používané metody/modely mediace a rozsah mediace²¹⁹.
- 180 Smlouva by měla poskytovat rovněž podrobné údaje o možných nákladech mediace²²⁰.
- 181 Není-li vyhotovena smlouva o mediaci, musí být výše uvedené informace stranám přesto poskytnuty písemně, například prostřednictvím informačních letáků, osobního dopisu nebo všeobecných podmínek, které jsou dostupné na internetových stránkách, na něž je odkázáno před zahájením mediace.

5 Rozsah mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí

- 182 Záležitostí, která je vždy zdůrazňována, když se poukazuje na výhody mediace v porovnání se soudním řízením, je rozsah mediace. Uvádí se, že se mediace může lépe zabývat všemi aspekty sporu, jelikož může zahrnovat rovněž témata, která nejsou z právního hlediska důležitá, a která by proto neměla při soudním jednání místo. V rodinném sporu může mediace pomoci při rozmatování starých, dlouhotrvajících rodinných svárů, přičemž současný spor může být pouze jejich příznakem. To však znamená časově náročný proces.

5.1 Zaměření se na naléhavé záležitosti

- **Mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 musí splňovat velmi přísné časové požadavky, a její rozsah může být proto omezen.**
- **Je třeba usilovat o náležitou rovnováhu mezi zahrnutím témat, která jsou nezbytná k dosažení udržitelného dohodnutého řešení, a splněním velmi přísných časových požadavků.**

- 183 Mediace ve zvláštní situaci mezinárodního únosu dítěte musí být vedena na základě použitelného mezinárodního právního rámce. Aby byla mediace slučitelná s Haagskou úmluvou o únosech dětí z roku 1980, musí splňovat velmi přísné časové požadavky, a její rozsah musí být proto případně omezen. Úmluva z roku 1980 může naznačit, jakými záležitostmi se má mediace zabývat.
- 184 Prvořadou záležitostí je zjevně návrat dítěte. Jak v této souvislosti zdůraznila srovnávací studie vypracovaná pro zasedání zvláštní komise v roce 2006:
- „Návrh podle úmluvy (z roku 1980) se týká především zajištění návratu dítěte, které má obvyklé bydliště v jednom smluvním státě a které bylo protiprávně přemístěno nebo je zadržováno v jiném smluvním státě (...). Základním předpokladem úmluvy je, že si stát obvyklého bydliště dítěte ponechává pravomoc rozhodnout o otázkách péče o dítě / kontaktu s dítětem a že bezodkladný návrat dítěte do tohoto státu umožní, aby byla takováto rozhodnutí v zájmu dítěte přijata urychleně, aniž by dítě mělo čas sžít se s prostředím v jiném státě“²²¹.
- 185 Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 usiluje o urychlené obnovení situace před únosem a ponechává dlouhodobá rozhodnutí o péči o dítě a kontaktu s ním, včetně otázky možného přemístění dítěte, na příslušnému soudu, kterým je v souladu s Haagskou úmluvou o ochraně dětí z roku 1996 a ostatními příslušnými nástroji podporujícími tuto zásadu soud ve státě obvyklého bydliště dítěte. Pokud se nepoužije žádná z výjimek, musí soudce, jemuž je předložen návrh na navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, nařídít navrácení dítěte.
- 186 Lze proto nadést otázku, zda by mediace v případech únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 měla být omezena na projednání podmínek bezodkladného návratu dítěte do příslušné jurisdikce. Jednoznačná odpověď zní „ne“. Mediace v rámci úmluvy z roku 1980 se může zabývat rovněž možnostmi nenavrácení, jeho podmínkami, postupy a souvisejícími záležitostmi, tj. dlouhodobým rozhodnutím o přemístění dítěte. Zabývání se těmito záležitostmi při mediaci není

219 Pokud jde o rozsah mediace, viz kapitola 5.

220 Viz rovněž standard VIII amerických standardů chování, které v roce 1994 vypracovala Americká advokátní komora (American Bar Association), Americká asociace rozhodců (American Arbitration Association) a Asociace pro řešení sporů (Association for Conflict Resolution), revidovaných v roce 2005 (pozn. pod čarou č. 56).

221 Viz S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 3.1, s. 10, 11.

v zásadě v rozporu s úmluvou z roku 1980 a ostatními příslušnými nástroji, ačkoli právní rámec samozřejmě ovlivňuje to, co může být konkrétně dohodnuto²²².

- 187 Je třeba zmínit, že se na mediaci nevztahují stejná omezení příslušnosti jako na soudní řízení. Zatímco se soudní řízení může zabývat pouze záležitostmi, pro něž má soud (mezinárodní) příslušnost, není mediace omezena stejným způsobem, i když otázky příslušnosti budou hrát určitou úlohu, pokud jde o zajištění právní závaznosti mediační dohody v různých dotčených právních systémech. Obecně se proto uznává, že se mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí může zabývat nejen podmínkami a postupy navrácení nebo nenavrácení, nýbrž rovněž jinými dlouhodobými záležitostmi, které ovlivňují rodičovskou zodpovědnost stran, včetně péče o dítě, kontaktu s ním, nebo dokonce ujednání o výživném na dítě.
- 188 Naopak řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy se nemůže věcně zabývat právem péče o dítě. V čl. 16 Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 je stanoveno, že „po obdržení oznámení o protiprávním přemístění nebo zadržení dítěte (...) soudní nebo správní orgány smluvního státu, do něhož bylo dítě přemístěno nebo v němž bylo zadrženo, nemohou věcně rozhodovat o právu péče o dítě, dohod nebude rozhodnuto, že dítě nemá být podle této úmluvy vráceno (...)“. V tomto ohledu se společně s úmluvou z roku 1980 uplatňuje Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996: dlouhodobá rozhodnutí o péči o dítě jsou ponechána v pravomoci příslušného soudu ve státě obvyklého bydliště dítěte bezprostředně před únosem. Podle čl. 16 úmluvy z roku 1980 existuje možnost přenesení příslušnosti ve věcech péče o dítě na soudy dožádaného státu obvykle pouze tehdy, pokud skončilo probíhající řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy²²³.
- 189 Co se týká přesného rozhodnutí, kterými záležitostmi se lze zabývat při mediačních sezeních v daném případě mezinárodního únosu dítěte, je třeba usilovat o náležitou rovnováhu mezi zabýváním se tématy, která jsou nezbytná pro dosažení udržitelného dohodnutého řešení, a splněním přísných časových požadavků. Při rozhodování o rozsahu mediace je rovněž nutné pečlivě uvážit možné (dodatečné) kroky k zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti dohody o určité záležitosti v obou dotčených právních systémech. Je například možné, že v daném případě může začlenění otázek výživného do dohody o navrácení dítěte značně zpozdí postup pro zajištění vykonatelnosti mediační dohody v obou právních systémech kvůli složitým otázkám příslušnosti²²⁴. Zde může být vhodné oddělit otázku výživného od prvořadých záležitostí v případě mezinárodního únosu dítěte, tj. otázky navrácení či nenavrácení dítěte a případných souvisejících otázek týkajících se rodičovské zodpovědnosti. Strany by si měly být vědomy toho, že vyloučení určitých záležitostí z rozsahu mediace v této fázi nepředstavuje překážku pro to, aby se těmito záležitostmi zabývala zvláštní mediační sezení v pozdější fázi.

5.2 Význam příslušnosti a použitelného práva s ohledem na rodičovskou zodpovědnost a jiné záležitosti, jimiž se zabývá mediační dohoda

→ Při mezinárodní rodinné mediaci je třeba vzít v úvahu vzájemný vztah mezi tématy, jimiž se mediace zabývá, a aspekty příslušnosti a použitelného práva.

- 190 Mediace v mezinárodních rodinných sporech musí brát v úvahu vzájemný vztah mezi záležitostmi projednávanými při mediaci a otázkami použitelného práva a příslušnosti. Zajištění právního účinku mediační dohody bude často vyžadovat účast soudu, ať už za účelem registrace dohody, nebo její přeměny na soudní rozhodnutí. Je proto důležité uvážit to, který soud nebo soudy mohou být příslušné pro záležitosti, jež mají být začleněny do mediační dohody, stejně jako otázku použitelného práva. Jestliže se mediační dohoda vztahuje na širokou škálu záležitostí, může se stát, že při postupu pro přiznání právního účinku obsahu této dohody je nezbytná účast více než jednoho soudního či správního orgánu²²⁵.

222 Viz rovněž S. Vigers, *Mediating International Child Abduction Cases – The Hague Convention* (citováno v pozn. pod čarou č. 95), s. 39 a násl.; viz rovněž E. Carl a M. Erb-Klünemann, „Integrating Mediation into Court Proceedings in Cross-Border Family Cases“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.) (citováno v pozn. pod čarou č. 98), s. 59–76.

223 Viz kapitola 13 o otázkách příslušnosti a pravidlech týkajících se použitelného práva; co se týká změny příslušnosti v souladu s článkem 7 úmluvy z roku 1996, viz rovněž kapitola 13 praktické příručky k Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Publications“ (Publikace)).

224 Další informace o otázce příslušnosti viz oddíl 5.2 a kapitola 13.

225 Co se týká otázek příslušnosti a použitelného práva, viz kapitola 13.

6 Zásady/modely/metody mediace

- 191 K zaručení kvalitní mediace byla vypracována řada zásad mediace, z nichž jsou mnohé začleněny do právních předpisů, kodexů chování a jiných příslušných nástrojů týkajících se mediace. Některé z těchto zásad, jako je nestrannost a neutralita, jsou často zmiňovány v samotné definici mediace.
- 192 Ačkoli se mohou zásady mediace prosazované v různých jurisdikcích a jednotlivými subjekty zajišťujícími mediaci lišit, lze určit mnoho společných prvků. Tyto pokyny se zabývají osvědčenými postupy, pokud jde o nejčastěji prosazované zásady, které mají obzvláštní význam pro mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí.
- 193 Co se týká modelů a metod mediace používaných v různých státech a různými mediačními systémy, obrázek je ještě rozmanitější a tyto pokyny nemohou podat úplný přehled. Cílem pokynů je upozornit na některé osvědčené postupy, které jsou užitečné při mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí, a současně respektovat rozmanité přístupy k metodám a modelům mediace.

6.1 Zásady mediace – mezinárodní standardy

6.1.1 DOBROVOLNÁ POVAHA MEDIACE

- **Mediace je dobrovolná.**
- **Zahájení řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy by nemělo být podmíněno účastí na mediaci nebo na informační schůzce o mediaci.**
- **Ochota či neochota zahájit mediaci by neměla mít vliv na řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy.**

- 194 Podstatou mediace je zapojení stran do dobrovolného procesu hledání smírného řešení jejich sporu. „Dobrovolnost“ je základní a nespornou zásadou mediace, která se obvykle používá v definicích mediace, a byla proto začleněna i do definice mediace pro účely těchto pokynů²²⁶.
- 195 Zásada „dobrovolnosti“ není v rozporu s požadavky na povinnou informační schůzku o mediaci v některých jurisdikcích²²⁷. I v jurisdikcích, v nichž mají strany sporu povinnost pokusit se o mediaci²²⁸, lze tvrdit, že to je v souladu s dobrovolnou povahou mediace, nejsou-li strany nuceny skutečně urovnat svůj spor prostřednictvím mediace.
- 196 Ve věcech mezinárodních únosů dětí by použití mediace nemělo zpozdit rychlá řízení o navrácení dítěte, a je tudíž třeba pečlivě zvážit použití „povinných“ opatření na podporu mediace.
- 197 Zahájení řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy by nemělo záviset na účasti obou stran na informační schůzce o mediaci, zejména v případě, pokud by rodič, který dítě odvezl, mohl jednostranně odkládat zahájení řízení. Případná povinná opatření vybízející rodiče k mediaci nemohou mimoto nepřihlížet k zvláštní situaci v případech mezinárodních únosů. Státy musí uvážit, zda jsou mechanismy používané ve vnitrostátních rodinných sporech na podporu mediace vhodné i ve věcech mezinárodních únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.

226 Viz oddíl obsahující terminologii.

227 Například ve **Francii** a v **Německu** může v případě sporů rodičů týkajících se dětí rodinný soudce uložit rodičům povinnost zúčastnit se informační schůzky o mediaci, nemůže jim však uložit povinnost pokusit se o mediaci, viz článek 373-2-10 (ve znění z roku 2004) a článek 255 (ve znění z roku 2002) **francouzského** občanského zákoníku a § 156 odst. 1 třetí věta (ve znění z roku 2012) a § 81 odst. 2 bod 5 (ve znění z roku 2012) **německého** zákona o řízení ve věcech rodinného práva (FamFG); rovněž v **Austrálii** může soud nařídit, aby se „účastníci řízení zúčastnili řešení rodinného sporu (...)“, které zahrnuje mediaci, viz § 13 C a násl. zákona o rodině z roku 1975 (ve znění zákona č. 147 z roku 2010) (pozn. pod čarou č. 174). Další informace o povinných schůzkách týkajících se mediace v občanských věcech v některých státech viz rovněž K. J. Hopt a F. Steffek (citováno v pozn. pod čarou č. 2), s. 12.

228 Viz H. Joyce, „Mediation and Domestic Violence: Legislative Responses“, komentář, 14 *J. Am. Acad. Matrimonial Law* (1997), s. 451.

- 198 Opakujícím se vzorem v těchto případech je například to, že opuštěný rodič není obeznámen s právním systémem dožádaného státu (státu, do něhož bylo dítě odvezeno) a nehovoří jazykem tohoto státu, zatímco rodič, který dítě odvezl, má přinejmenším jazykovou vazbu na tento stát. Tlak vyvíjený na opuštěného rodiče, aby se zúčastnil mediace, která je vedena pouze v jazyce dožádaného státu, tj. mediace, při níž opuštěný rodič nemůže komunikovat ve svém mateřském jazyce, bude ze strany tohoto rodiče pravděpodobně vnímán jako nespravedlivý. Je-li u opuštěného rodiče v této situaci vzbuzován dojem, že zahájení řízení podle Haagské úmluvy závisí na jeho snaze o mediaci, může to být tímto rodičem považováno za nepatřičný nátlak, a tudíž být kontraproduktivní.
- 199 Oba rodiče musí být informováni o tom, že mediace je pouze jednou z možností, která existuje kromě řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy. Ochota či neochota rodičů zahájit mediaci či v ní pokračovat by neměla mít vliv na rozhodnutí soudu²²⁹.

6.1.2 INFORMOVANÝ SOUHLAS

→ **Rozhodnutí stran o zahájení mediace by mělo být založeno na informovaném souhlasu.**

- 200 Před mediačním řízením je nutno stranám poskytnout veškeré potřebné informace o mediaci a souvisejících záležitostech, aby mohly přijmout informované rozhodnutí o zahájení mediace²³⁰. Tyto informace by měly zahrnovat podrobné údaje o mediačním řízení a o zásadách, jimiž se mediace řídí, jako je důvěrnost; podrobné údaje o použité metodě a modelu a rovněž informace o praktických postupech; možné náklady stran. Dále by měly být poskytnuty informace o vzájemném vztahu mediace a soudního řízení. Strany by měly být informovány o tom, že mediace je pouze jednou z možností a že snahou o mediaci není dotčen jejich přístup k soudnímu řízení.
- 201 Je-li mezi mediátorem a stranami vypracována smlouva o mediaci týkající se podmínek mediace, mohou být příslušné informace uvedeny v této smlouvě; viz rovněž oddíl 4.5 týkající se „smlouvy o mediaci“.
- 202 Jelikož právní situace v mezinárodních rodinných sporech je obzvláště složitá, měly by být strany upozorněny na skutečnost, že pro diskusi v rámci mediace a pomoc při vypracovávání mediační dohody, jakož i při zajišťování právního účinku dohody v dotyčných jurisdikcích jsou nezbytné specializované právní informace. Přístup k těmto informacím může usnadnit ústřední orgán nebo ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci zřízené za tímto účelem (viz kapitola 4 „Přístup k mediaci“) nebo je mohou poskytovat specializovaní právní zástupci stran²³¹.

6.1.3 POSOUZENÍ VHODNOSTI PRO MEDIACI

→ **Je třeba provést ověření za účelem posouzení vhodnosti mediace v daném případě.**

- 203 Pokud jde o výhody prvotního ověření, viz oddíly 2.1 a 4.2.

229 Viz rovněž S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, conciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 5.1, s. 17, 18, odkazující na pilotní program mediace Reunite (pozn. pod čarou č. 97): „Při oslovení potenciálních účastníků pilotního projektu Reunite bylo oběma rodičům zdůrazněno, že mediaci lze provést pouze s plným souhlasem obou stran a že neochota zahájit mediaci nebude mít žádný dopad na výsledek návrhu podle Haagské úmluvy.“

230 Viz zásady pro zřizování struktur pro mediaci v příloze I, včetně obecné zásady týkající se „informovaného souhlasu“.

231 Viz bod 6.1.7 týkající se informovaného rozhodování; viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace): „Státy zajistí, aby byly k dispozici náležitě mechanismy, jež umožní, aby byl proces mediace prováděn v souladu s následujícími zásadami: (...) x. mediátor smí poskytovat právní informace, ale nemá poskytovat právní poradenství. Mediátor v odpovídajících případech informuje strany o možnosti poradit se s právníkem nebo libovolným jiným relevantním odborníkem.“

6.1.4 NEUTRALITA, NEZÁVISLOST, NESTRANNOST A SPRAVEDLNOST

→ Pro mediaci jsou nezbytné obecné zásady neutrality, nezávislosti, nestrannosti a spravedlnosti: je třeba je zaručit.

- 204 Pro mediaci jsou rozhodující zásady neutrality, nezávislosti, nestrannosti a spravedlnosti²³². Tyto zásady spolu úzce souvisí, ačkoliv se zabývají různými aspekty mediačního řízení. Mediace by měla být ve vztahu k výsledku řízení neutrální. Mediátor musí být nezávislý, pokud jde o způsob vedení mediace. Mediátor musí být současně vůči stranám nestranný²³³. Mediace musí být vedena spravedlivě. To znamená, že strany musí mít rovnou příležitost účastnit se mediačního řízení. Mediační řízení je třeba v každém jednotlivém případě přizpůsobit tak, aby byla zajištěna vyvážená vyjednávací pozice. Pokud možno, mělo by být například respektováno přání stran používat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, který jim vyhovuje²³⁴.

6.1.5 DŮVĚRNOST

→ Státy by měly zajistit, aby byly zavedeny odpovídající pojistky na podporu důvěrnosti mediace.
 → Státy by měly uvážit zavedení pravidel, která zajišťují, že mediátora ani ostatní osoby účastníci se mediace nelze nutit, aby vypovídali o sděleních souvisejících s mediací v občanských a obchodních soudních řízeních, pokud neplatí určité výjimky.
 → V případě mezinárodní rodinné mediace musí být strany plně informovány o pravidlech týkajících se důvěrnosti, která platí v jednotlivých dotčených jurisdikcích.

- 205 Veškerá sdělení v průběhu a v rámci mediace by měla být s výhradou použitelného práva²³⁵ důvěrná, nedohodnou-li se strany jinak²³⁶. Důvěrnost sdělení souvisejících s mediací pomáhá vytvářet ovzduší důvěry, které je zapotřebí k tomu, aby strany začaly otevřeně jednat o celé škále možných řešení jejich sporu. Strany mohou být méně ochotné uvážit různé možnosti, jestliže se obávají, že jejich návrhy mohou být brány jako ústupek a použity proti nim v soudním řízení. V případě únosu dítěte se bude například opuštěný rodič pravděpodobně zdráhat naznačit, že by mohl souhlasit se setrváním dítěte v jiné jurisdikci, pokud se obává, že by to mohlo být vykládáno jako „souhlas“ ve smyslu čl. 13 prvního odstavce písm. a) Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.
- 206 Předání čistě administrativních údajů o zahájení, pokračování či ukončení mediace příslušnému soudu nebo ústřednímu orgánu, který se podílel na postoupení k mediaci, nepředstavuje porušení zásady důvěrnosti²³⁷. Sdílení těchto informací je naopak důležitou součástí organizační spolupráce mezi mediátory, ústředními orgány a soudy ve věcech mezinárodních únosů dětí²³⁸.

232 Viz rovněž S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, konciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 3.2–3.4, s. 11–13, a rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace):

„Státy zajistí, aby byly k dispozici náležité mechanismy, jež umožní, aby byl proces mediace prováděn v souladu s následujícími zásadami:

- i. mediátor je vzhledem ke stranám sporu nestranný;
- ii. mediátor je z pohledu výsledku procesu mediace neutrální;
- iii. mediátor respektuje názor stran a dbá na zachování rovnosti jejich vyjednávacích pozic.“

233 Viz rovněž standard II amerických standardů chování (pozn. pod čarou č. 56); viz rovněž článek 8 pokynů AIFI pro správnou praxi v případě rodinné mediace (citováno v pozn. pod čarou č. 144); viz rovněž J. Zawid, „Practical and Ethical Implications of Mediating International Child Abduction Cases: A New Frontier for Mediators“, *Inter-American Law Review*, sv. 40, 2008, 1 a násl., 37 a násl.

234 Viz oddíl 2.5 výše.

235 Pokud jde o výjimky ze zásady důvěrnosti, viz odstavec 211.

236 Viz rovněž standard V amerických standardů chování (pozn. pod čarou č. 56); viz rovněž článek 7 pokynů AIFI pro správnou praxi v případě rodinné mediace (citováno v pozn. pod čarou č. 144).

237 Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52):

„V. Vztah mezi mediací a řízením před soudním nebo jiným příslušným orgánem (...)

b. Státy zavedou mechanismy, které: (...)

- iii. zajistí, že soudní nebo jiný příslušný orgán bude informován o tom, zda strany pokračují v mediaci nebo jestli strany dosáhly dohody.“

238 Viz bod 2.1.2.

- 207 K zajištění důvěrnosti mediace se používají různá opatření. V mnoha smluvních státech Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 se důvěrností mediace zabývají právní předpisy²³⁹. Rovněž smlouvy uzavřené mezi mediátorem a stranami před zahájením mediace často obsahují pravidla týkající se důvěrnosti²⁴⁰. Smlouva může například obsahovat podmínky, které stranám zakazují předvolat mediátora k soudu, a dokonce odrazující ustanovení, podle něhož musí strana, která předvolá mediátora k soudu, uhradit odměnu právního zástupce mediátora²⁴¹.
- 208 Jestliže však neexistují právní předpisy či jiná pravidla, která jsou závazná pro soudy a která mediátora a ostatní osoby účastnící se mediačního řízení osvobozují od povinnosti vypovídat o informacích získaných v souvislosti s mediací v občanských nebo obchodních soudních řízeních, může být důvěrnost mediace v průběhu těchto soudních řízení porušena.
- 209 Státy by měly uvážit zavedení pravidel, která zajišťují, že tomu tak nebude, nepoužijí-li se určité výjimky²⁴². Různé regionální nástroje, například evropská směrnice o mediaci²⁴³ nebo vzorový zákon USA o mediaci (UMA Spojených států amerických)²⁴⁴, vyžadují, aby byla důvěrnost mediace zaručena prostřednictvím takovýchto legislativních opatření. A mnoho států takováto opatření skutečně zavedlo.
- 210 Mediátor musí strany plně informovat o použitelných pravidlech týkajících se důvěrnosti. V případě mezinárodní rodinné mediace je nanejvýš důležité, aby byly uváženy názory obou (všech) dotčených jurisdikcí na otázku důvěrnosti. Strany musí vědět, zda informace, které si vymění v průběhu mediace, mohou být v některé z dotčených jurisdikcí použity u soudu. Pokud mediátor nezná pravidla důvěrnosti platná v ostatních jurisdikcích, musí strany upozornit na skutečnost, že se tato pravidla mohou lišit a že sdělení v průběhu mediace nemusí být v jiné jurisdikci považována za důvěrná. Doporučuje se dotázat se specializovaných právních zástupců stran. Užitečným zdrojem informací

239 Viz profily zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121), bod 19.2; k státům, které mají právní předpisy týkající se důvěrnosti mediace, patří: **Belgie, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Řecko, Maďarsko, Irsko, Izrael, Litva, Norsko, Panama, Paraguay, Polsko, Rumunsko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a USA** (v jednotlivých federálních státech USA platí různá pravidla).

240 Viz oddíl 4.5; viz rovněž S. Vigers, *Mediating International Child Abduction Cases – The Hague Convention* (citováno v pozn. pod čarou č. 95), s. 47 a násl.

241 Viz K. K. Kovach (citováno v pozn. pod čarou č. 110), s. 197, 198.

242 Pokud jde o výjimky, viz odstavec 211.

243 Evropská směrnice o mediaci (pozn. pod čarou č. 5), viz článek 7 (Důvěrnost mediace):

„1. Vzhledem k tomu, že mediace má probíhat způsobem dodržujícím důvěrnost, zajistí členské státy, aby mediátoři ani osoby zúčastněné na správě mediačního řízení nebyli nuceni předkládat důkazy v občanských a obchodních soudních řízeních nebo v rozhodčích řízeních ohledně informací vyplývajících z mediace nebo souvisejících s mediačním řízením, pokud se strany nedohodnou jinak, a to s výjimkou případů, kdy:

a) je to nutné z naléhavých důvodů veřejného pořádku dotčeného členského státu, zejména vyžaduje-li to zabezpečení ochrany nejlepších zájmů dětí nebo zabránění újmě na tělesné nebo duševní integritě člověka, nebo

b) je zpřístupnění obsahu dohody vyplývající z mediace nutné k provedení nebo výkonu dané dohody.

2. Žádné ustanovení odstavce 1 členským státům nebrání v tom, aby na ochranu důvěrnosti mediace stanovily přísnější opatření.“

Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace):

„Státy zajistí, aby byly k dispozici náležitě mechanismy, jež umožní, aby byl proces mediace prováděn v souladu s následujícími zásadami: (...)

v. podmínky, za jakých se rodinná mediace koná, musejí zaručovat soukromí a důvěrnost;

vi. diskuze vedené v rámci mediace jsou důvěrné a nesmějí být následně použity; výjimkou jsou případy, kdy se tak stane po dohodě stran nebo v situacích, které povoluje vnitrostátní právní řád.“

244 Zákon USA o jednotné mediaci (pozn. pod čarou č. 54), viz § 4 (Právo nevypovídat; přípustnost; zveřejňování):

„a) Není-li v § 6 stanoveno jinak, vztahují se na sdělení v rámci mediace výsady uvedené v písm. b) a tato sdělení nesmí být zveřejněna a nejsou přípustná při dokazování v řízení, nejsou-li tyto výsady zrušeny či vyloučeny, jak je stanoveno v § 5.

b) V řízeních platí tyto výsady:

1. Účastník mediace může odmítnout zveřejnit sdělení v rámci mediace a může jiné osobě zabránit v jejich zveřejnění.

2. Mediátor může odmítnout zveřejnit sdělení v rámci mediace a může jiné osobě zabránit, aby zveřejnila sdělení mediátora v rámci mediace.

3. Třetí osoba může odmítnout zveřejnit sdělení v rámci mediace a může jiné osobě zabránit, aby zveřejnila sdělení třetí osoby v rámci mediace.

c) Důkazy nebo informace, které jsou jinak přípustné nebo mohou být zveřejněny, se nestávají nepřipustnými či chráněnými před zveřejněním pouze z důvodu jejich zveřejnění nebo použití při mediaci.“

o stávajících právních předpisech o důvěrnosti mediace ve smluvních státech úmluvy mohou být mimoto profily zemí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980²⁴⁵.

- 211 Ze zásady důvěrnosti existují samozřejmě výjimky, co se týká informací o spáchaných či plánovaných trestných činech. Výslovné výjimky v tomto ohledu obsahuje mnoho pravidel upravujících důvěrnost mediace²⁴⁶. Výjimky mohou mimoto přímo vyplývat z jiných předpisů, jako jsou trestněprávní předpisy. Podle těchto předpisů může mít mediátor či jiná osoba účastníci se mediace povinnost oznámit určité informace policii, a pokud tyto informace souvisí s možnou hrozbou duševní nebo fyzické újmy způsobené dítěti, případně i dalším organizacím péče o dítě či jiným úřadům pro ochranu dětí. Jinou otázkou je, zda může být mediátor v těchto případech požádán, aby u soudu vypovídal o informacích, které získal v rámci mediace, a tato otázka bude záviset na použitelném právu.

6.1.6 UVÁŽENÍ ZÁJMU A BLAHA DÍTĚTE

- **Mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí musí vzít v úvahu zájem a blaho dotyčného dítěte.**
- **Mediátor by měl rodiče vybízet k tomu, aby se soustředili na potřeby dětí, a připomenout jim jejich prvořadou odpovědnost za blaho jejich dětí a nutnost, aby své děti informovali a radili se s nimi²⁴⁷.**

- 212 Vzhledem ke skutečnosti, že výsledek mediace ve sporech rodičů týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním přímo ovlivňuje dotyčné dítě, musí mediace vzít v úvahu zájem a blaho dotyčného dítěte. Mediace samozřejmě není direktivním procesem; mediátor pouze usnadňuje komunikaci mezi stranami a umožňuje jim nalézt odpovědné řešení jejich sporu. Mediátor však: „má věnovat zvláštní pozornost spokojenosti a nejlepším zájmům dětí, má vybízet rodiče k tomu, aby se soustředili na potřeby dětí, a má rodičům připomínat jejich prvořadou odpovědnost za spokojený vývoj jejich dětí a nutnost, aby své děti informovali a radili se s nimi“²⁴⁸.
- 213 Rovněž zásady pro zřizování struktur pro mediaci v rámci maltského procesu²⁴⁹ uznávají význam tohoto bodu a uvádějí, že rodičům je třeba pomoci dosáhnout dohody, „která bere v úvahu zájem a blaho dítěte“.
- 214 Přihlednutí k zájmu a blahu dotyčného dítěte nejenže přikládá náležitý význam právům dítěte, nýbrž může být rovněž rozhodující při zajištění právního účinku mediační dohody. V mnoha státech budou

245 Pozn. pod čarou č. 121, viz rovněž pozn. pod čarou č. 239. Příslušné právní předpisy uvedené v profilech zemí jsou v případě, že byly poskytnuty příslušnými smluvními státy, k dispozici rovněž na internetových stránkách Haagské konference společně s profily zemí.

246 Viz rovněž evropská směrnice o mediaci (pozn. pod čarou č. 5), čl. 7 písm. a), v němž je stanovena výjimka v případě, kdy „je to nutné z naléhavých důvodů veřejného pořádku dotčeného členského státu, zejména vyžaduje-li to zabezpečení ochrany nejlepších zájmů dětí nebo zabránění újme na tělesné nebo duševní integritě člověka“; viz rovněž zákon USA o jednotné mediaci (pozn. pod čarou č. 54), § 6 (Výjimky z výsady):

„a) Výsada podle § 4 se nevztahuje na sdělení v rámci mediace, které je:

1. dohodou doloženou záznamem podepsaným všemi stranami dohody;
2. přístupné veřejnosti podle (vložit odkaz na zákon o veřejně přístupných záznamech) nebo bylo učiněno během mediačního sezení, které je veřejně přístupné nebo musí být veřejně přístupné podle zákona;
3. vyhrůžkou či vyslovením úmyslu dopustit se ublížení na zdraví nebo násilného trestného činu;
4. úmyslně použito k naplánování trestného činu, k pokusu o spáchání či ke spáchání trestného činu nebo k zatajení trestného činu či pokračující trestné činnosti;
5. požadováno nebo nabídnuto k prokázání či vyvrácení tvrzení nebo stížnosti na profesní pochybení nebo nesprávný postup, jež se týká mediátora;
6. není-li v písm. c) stanoveno jinak, požadováno nebo nabídnuto k prokázání či vyvrácení tvrzení nebo stížnosti na profesní pochybení nebo nesprávný postup, jež se týká účastníka mediace, třetí osoby nebo zástupce některé strany, a to v důsledku chování, k němuž došlo během mediace; nebo
7. požadováno či nabídnuto k prokázání nebo vyvrácení zneužití, zanedbání, opuštění nebo vykořisťování v řízení, jehož účastníkem je úřad pro ochranu dětí nebo dospělých osob, ledaže (alternativa A:) je věc (týkající se ochrany dítěte nebo dospělé osoby, uvést příklad pro stát) postoupena soudem k mediaci a účastníkem je veřejná instituce.)
(alternativa B: ledaže se mediace účastní veřejná instituce (pro ochranu dětí nebo dospělých osob, uvést příklad pro stát) (...)).“

247 Tato zásada je obsažena v doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace).

248 Tamtéž.

249 Viz příloha I.

muset být dohody rodičů týkající se rodičovské zodpovědnosti schváleny soudem, aby bylo zajištěno, že dohoda je slučitelná s nejlepším zájmem dotčeného dítěte.

6.1.7 INFORMOVANÉ ROZHODOVÁNÍ A NÁLEŽITÝ PŘÍSTUP K PRÁVNÍMU PORADENSTVÍ

- Mediátor, který vede mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí, musí strany upozornit na význam zvážení právní situace v obou (všech) dotčených právních systémech.
- Strany musí mít přístup k příslušným právním informacím.

- 215 Řešení dohodnuté stranami by mělo být výsledkem informovaného rozhodnutí²⁵⁰. Strany si musí být plně vědomy svých práv a povinností a rovněž právních důsledků svých rozhodnutí. Jak již bylo zdůrazněno, právní situace v mezinárodních rodinných sporech je obzvláště složitá. Proto je třeba strany upozornit na skutečnost, že pro diskusi na mediačních sezeních a pomoc při vypracovávání mediační dohody i zajištění jejího právního účinku v dotčených jurisdikcích jsou zapotřebí specializované právní informace.
- 216 Strany by měly mít přístup k specializovanému právnímu poradenství²⁵¹. Přístup k příslušným právním informacím může usnadňovat ústřední orgán nebo ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci zřízené za tímto účelem (viz bod 4.1.4), nebo je mohou poskytovat specializovaní právní zástupci stran²⁵².
- 217 Má-li právního zástupce pouze jedna strana, musí mediátor druhou stranu upozornit na nutnost získání právních informací. Určité právní informace může poskytnout i samotný mediátor, přičemž však musí jednoznačně uvést, že nemůže poskytovat právní rady.

6.1.8 MEZIKULTURNÍ KOMPETENCE

- Mediaci v mezinárodních rodinných sporech musí vést mediátoři s mezikulturními kompetencemi.

- 218 Jak bylo uvedeno výše, mediace v mezinárodních rodinných sporech zpravidla zahrnuje strany pocházející z různého kulturního a náboženského prostředí²⁵³. Mediátoři vedoucí mediaci v těchto případech musí být informováni o případných kulturních a náboženských záležitostech a musí k nim přistupovat citlivě. V tomto ohledu je zapotřebí zvláštní odborná příprava²⁵⁴.

6.1.9 KVALIFIKACE MEDIÁTORŮ NEBO SUBJEKTŮ ZAJIŠŤUJÍCÍCH MEDIACI – MINIMÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ STANDARDY

- Mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí musí vést zkušení rodinní mediátoři, kteří absolvovali zvláštní odbornou přípravu pro tento druh mediace.

- 219 U mediátorů vedoucích mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí se vyžaduje zvláštní odborná příprava. Další informace viz kapitola 3.

250 Viz tamtéž, včetně obecných zásad týkajících se „informovaného rozhodování a náležitého přístupu k právnímu poradenství“.

251 Pokud jde o informovaný souhlas, viz rovněž bod 6.1.2, odstavec 202.

252 Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace): „Státy zajistí, aby byly k dispozici náležité mechanismy, jež umožní, aby byl proces mediace prováděn v souladu s následujícími zásadami: (...) x. mediátor smí poskytovat právní informace, ale nemá poskytovat právní poradenství. Mediátor v odpovídajících případech informuje strany o možnosti poradit se s právníkem nebo libovolným jiným relevantním odborníkem.“

253 Viz oddíl 2.4; viz rovněž např. K. Kriegel, „Interkulturelle Aspekte und ihre Bedeutung in der Mediation“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.) (citováno v pozn. pod čarou č. 98), s. 91–104; R. Chouchani Hatem (citováno v pozn. pod čarou č. 110), s. 43–71; D. Ganancia (citováno v pozn. pod čarou č. 110), s. 132 a násl.; M. A. Kucinski (citováno v pozn. pod čarou č. 110), s. 555–582.

254 Pokud jde o otázku odborné přípravy, viz kapitola 14.

6.2 Modely a metody mediace

- 220 Jak bylo uvedeno výše, co se týká modelů a metod mediace používaných v různých státech a různými mediačními systémy, tyto pokyny nemohou podat úplný přehled. Nemohou ani dospět k závěru, že se jeden model nebo metoda upřednostňují před ostatními. Cílem pokynů je upozornit na konkrétní osvědčené postupy, které jsou užitečné při mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí, pokud jde o určité modely nebo metody mediace.

6.2.1 PŘÍMÁ NEBO NEPŘÍMÁ MEDIACE

→ **To, zda je v daném případě nejvhodnější přímá, či nepřímá mediace, bude záviset na okolnostech daného případu.**

- 221 Rozhodnutí o tom, zda použít přímou, nebo nepřímou mediaci²⁵⁵, nebo jejich kombinaci, bude záviset na okolnostech daného případu, například na nákladech souvisejících se zeměpisnou polohou a na možných tvrzeních ohledně domácího násilí (viz kapitola 10) atd. Rozhodnutí úzce souvisí rovněž s určením místa konání mediace, pokud byla jako další postup určena osobní schůzka (viz oddíl 4.4).

6.2.2 SAMOSTATNÁ NEBO SPOLEČNÁ MEDIACE

→ **Ve velmi konfliktních věcech mezinárodních únosů dětí by se měla podporovat společná mediace, je-li to možné.**

- 222 Společná mediace, tj. mediace vedená dvěma mediátory, je úspěšně využívána ve věcech mezinárodních únosů dětí různými mediačními systémy, které byly výslovně zřízeny pro tyto případy.
- 223 Mediace ve velmi konfliktních věcech mezinárodních únosů dětí je velmi intenzivní a složitá; diskuse stran může být velmi emocionální a potenciálně výbušná. V těchto případech se ukázalo jako obzvláště výhodné využití společné mediace²⁵⁶. Společná mediace je prospěšná v tom, že jsou k dispozici zkušenosti, znalosti a metodika dvou mediátorů, což zvyšuje pravděpodobnost dosažení dohodnutého výsledku v těchto velmi konfliktních případech. Již samotná přítomnost dvou mediátorů v místnosti může usnadnit vytvoření klidného a konstruktivního ovzduší pro diskusi. Spolupráce mediátorů může rodičům sloužit jako příklad. Výhodou je i samotná skutečnost, že společná mediace může zaručit, že strany nezůstanou během mediačních sezení nikdy samy. Současně je třeba vzít v úvahu, že se mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí musí uskutečnit v napjatém časovém rámci, což může znamenat, že mediační sezení bude případně nutné zorganizovat jako krátký sled mediačních sezení v délce dvou až tří hodin. S přihlédnutím ke skutečnosti, že mediace za těchto okolností znamená pro mediátora velkou zátěž, může být společná mediace v zájmu všech zúčastněných²⁵⁷.
- 224 Mohou však existovat případy, kdy společná mediace není možná. Společná mediace bude pravděpodobně nákladnější než samostatná mediace. Mimoto může být složité nalézt ve stanovené krátké lhůtě dva vhodné mediátory. Jestliže mediátoři předtím nevedli společnou mediaci, může existovat riziko, že budou potřebovat určitý čas, aby se přizpůsobili jiné dynamice společné mediace. To naznačuje výhody samostatné mediace vedené mediátorem, který má zkušenosti s mediací ve sporech týkajících se mezinárodních únosů dětí, přičemž tato mediace bude pravděpodobně méně nákladná, může být snazší ji naplánovat a nezahrnuje riziko, že metodiky použité jednotlivými mediátory, kteří předtím nevedli společnou mediaci, budou v rozporu.
- 225 Nicméně vzhledem k různým výhodám společné mediace by se v případě, že se plánuje vytvoření mediačního systému pro případy únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, mělo uvážit zavedení společné mediace pro velmi konfliktní případy²⁵⁸.

255 Pokud jde o definice, viz oddíl obsahující terminologii.

256 Viz např. zpráva o pilotním programu mediace Reunite z roku 2006 (citováno v pozn. pod čarou č. 97), s. 42–44, pokud jde o zkušenosti mediátorů ve věcech mezinárodních únosů dětí.

257 Ve zprávě o pilotním programu mediace Reunite z roku 2006 (tamtéž) na s. 11 mediátoři důrazně doporučili, aby byla v těchto případech mediace vedena jako společná mediace.

258 Pokud jde o smluvní státy úmluvy z roku 1980, v nichž je dostupná společná mediace, viz rovněž profily zemí (pozn. pod čarou č. 121), bod 19.1 písm. d). Společná mediace je dostupná např. v **Austrálii, Belgii, Francii, Německu, Maďarsku, Litvě, Slovinsku, Spojeném království (Anglie a Wales, Severní Irsko) a USA.**

6.2.3 KONCEPCE BIKULTURNÍ, DVOUJAZYČNÉ MEDIACE

- Je-li to vhodné a možné, je ve věcech přeshraničních únosů dětí třeba podporovat používání biculturní, dvoujazyčné společné mediace.
- Informace o možných modelech a postupech mediace by měly být zúčastněným stranám poskytovány prostřednictvím ústředního orgánu nebo ústředního kontaktního místa pro mezinárodní rodinnou mediaci.

- 226 Zvláštní formou společné mediace je biculturní, dvoujazyčná mediace. Biculturní, dvoujazyčná společná mediace se zabývá zvláštními potřebami mezikulturních kompetencí a rovněž jazykových dovedností při mediaci vedené mezi stranami, které pocházejí z různých států a hovoří různými mateřskými jazyky.
- 227 Podle tohoto modelu má být mediace vedena dvěma zkušenými rodinnými mediátory: jedním ze státu původu a kulturního prostředí každé strany. Pokud se ve státech původu hovoří různými jazyky, mediátoři zajistí potřebné jazykové dovednosti, ačkoli je třeba zdůraznit, že přinejmenším jeden z nich musí mít dobrou znalost druhého dotčeného jazyka. Existují další dvě záležitosti, jež se některé mediální systémy zřízené pro mezinárodní únosy dětí využívající dvoustrannou mediaci pokoušejí vyřešit, tj. pohlaví a odborné znalosti mediátorů. Společnou mediaci v těchto systémech vede jedna mediátorka a jeden mediátor, přičemž jeden z nich má právní vzdělání a druhý sociálně-psychologické vzdělání. To umožňuje spojit odborné znalosti a kulturní kompetence při řešení různých záležitostí, jimiž se mediace zabývá. Tyto systémy společné mediace zahrnující mediátory různého pohlaví a s různým odborným vzděláním lze proto nazývat jako biculturní, dvoujazyčné, smíšené a dvouoborové²⁵⁹.
- 228 Z historického hlediska sahá rozvoj systémů biculturní mediace v souvislosti s únosy dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 k dvoustranné francouzsko-německé parlamentní iniciativě týkající se mediace. S cílem napomáhat v obzvláště složitých případech únosů mezi Německem a Francií za účasti státních příslušníků obou zemí se ministři spravedlnosti Francie a Německa v roce 1998 rozhodli zřídit skupinu parlamentních mediátorů a financovat její činnost. Skupina sestávající ze tří francouzských a tří německých členů parlamentu, přičemž jeden člen z každé strany byl poslancem Evropského parlamentu, zahájila svou práci v roce 1999. Mediace byla v těchto případech vedena jako společná mediace jedním francouzským a jedním německým mediátorem²⁶⁰. V roce 2003 byl parlamentní systém nahrazen systémem neparlamentních profesionálních mediátorů z obou zemí, který fungoval do roku 2006²⁶¹. Přejít od účasti členů parlamentu směrem ke společné mediaci vedené profesionálními nezávislými mediátory představoval krok vpřed, pokud jde o zamezení politizaci a nacionalizaci některých soukromých rodinných sporů²⁶².

259 Např. mediální systémy, které jsou v současnosti dostupné prostřednictvím **německé** neziskové organizace MiKK e.V.: **německo-polský** projekt (zahájený v roce 2007), **německo-americký** projekt (zahájený v roce 2004), **německo-francouzský** projekt navazující na práci **francouzsko-německého** mediálního systému, který organizovalo a financovalo **francouzské** a **německé** ministerstvo spravedlnosti (2003–2006), **německo-britský** projekt ve spolupráci s Reunite (zahájený v roce 2003/4), další informace viz pozn. pod čarou č. 97. Viz rovněž Vratislavské prohlášení z roku 2008 týkající se zásad, které mají tyto systémy „biculturní“ mediace dodržovat, S. Kiesewetter, C. C. Paul a E. Dobiejewska, „Breslauer Erklärung zur binationalen Kindschaftsmediation“, FamRZ 8/2008, s. 753 a násl.; Vratislavské prohlášení je k dispozici rovněž na adrese: < <http://www.mikk-ev.de/english/codex-and-declarations/wroclaw-declaration/> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

260 Pokud jde o stručný popis parlamentní iniciativy týkající se mediace, viz zpráva o **francouzsko-německé** profesionální dvoustranné společné mediaci, T. Elsen, M. Kitzing a A. Böttger, „Professionelle binationale Co-Mediation in familienrechtlichen Streitigkeiten (insbesondere Umgang) – Endbericht“, Hannover 2005. Na **francouzsko-německém** parlamentním projektu mediace se podíleli rovněž profesionální mediátoři, viz tamtéž.

261 Viz tamtéž, „německé ministerstvo spravedlnosti odhaduje, že se tato skupina od svého zřízení v říjnu 2003 do ukončení činnosti v březnu 2006 zabývala přibližně 30 případy mediace“. Jelikož bylo známo, že státní financování projektu v roce 2006 skončí, založili profesionální mediátoři, kteří se podíleli na těchto případech, v roce 2005 sdružení pro dvoustrannou rodinnou mediaci v Evropě – *Médiation familiale binationale en Europe* (MFBE), aby mohl projekt pokračovat.

262 Mnoho obzvláště složitých případů mezinárodních únosů dětí je bohužel navíc polarizováno sdělovacími prostředky, které zpravidla příliš zdůrazňují aspekty týkající se státní příslušnosti. U příslušného mezinárodního právního rámce, zejména Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, avšak rovněž jiných nástrojů, jako je Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996 a nařízení Brusel IIa, nehraje státní příslušnost stran žádnou roli. Podle těchto nástrojů je rozhodující obvyklé bydliště dítěte.

- 229 Na základě kladných zkušeností s francouzsko-německým projektem mediace²⁶³ byly v Německu zahájeny další projekty dvoustranné mediace (jeden s USA a rovněž pilotní projekt polsko-německé dvoustranné mediace).
- 230 Samozřejmě to není samotná státní příslušnost profesionálních mediátorů, která je činí obzvláště vhodnými pro vedení společné mediace v případech zahrnujících strany z domovských zemí mediátorů. Důležité je spíše kulturní prostředí, z něhož mediátor pochází, a výsledná schopnost porozumět hodnotám a očekáváním strany a rovněž schopnost převádět kulturně podmíněnou verbální a neverbální komunikaci způsobem, který ji činí srozumitelnější pro druhou stranu. To zjevně předpokládá, že mediátor dobře zná kulturu druhé strany.
- 231 Jestliže se uzná, že kultura dotyčné osoby je ovlivněna mnoha faktory, přičemž státní příslušnost je pouze jedním z těchto faktorů, a že v daném případě mohou kulturu určité osoby ovlivnit mnohem silněji než občanství i jiné aspekty, jako je náboženství a vazba na určitou etnickou skupinu, můžeme chtít hovořit o podpoře „bikulturní“ mediace jako o zásadě²⁶⁴.
- 232 Velkou výhodou „bikulturní“, „dvoujazyčné“ společné mediace je to, že může stranám poskytnout rámec pro budování důvěry a vytvořit ovzduší, v němž mají strany za to, že jsou pochopeny a že jim při komunikaci poskytuje pomoc osoba pocházející z jejich vlastního jazykového a kulturního prostředí. Vzhledem k možnému nebezpečí, že se určitá strana identifikuje s jedním z mediátorů a bude považovat tuto osobu za zástupce při mediaci, musí mediátoři vyzdvihnout svou úlohu coby neutrálních a nestranných třetích osob.
- 233 Model „bikulturní“ mediace může být užitečný rovněž v případě, že strany pocházejí ze stejného státu původu, mají však odlišnou kulturní identitu, jelikož patří do různých náboženských nebo etnických komunit, a mediace pak může být vedena jako společná mediace ze strany mediátorů pocházejících ze stejného kulturního prostředí.
- 234 Nevýhodou „bikulturní“, „dvoujazyčné“ společné mediace mohou být náklady. Mimoto může být ještě obtížnější než v případě běžné společné mediace nalézt v krátkém čase vhodné, dostupné mediátory, zejména v případě, má-li být mediace mimoto „smíšená“ a „dvouoborová“.
- 235 V případech, kdy strany pocházejí ze stejného kulturního prostředí, nepřináší „bikulturní“ mediace zjevně žádnou přidanou hodnotu; „smíšená“, „dvouoborová“ společná mediace však může mít určité přínosy, je-li možná.
- 236 Informace o modelech mediace by měly být zúčastněným stranám zpřístupněny prostřednictvím ústředního orgánu nebo ústředního kontaktního místa pro mezinárodní rodinnou mediaci (viz kapitola 4).

263 Podrobné informace viz zpráva o **německém** projektu dvoustranné profesionální mediace, která byla vyhotovena na žádost **německého** ministerstva spravedlnosti: T. Elsen, M. Kitzing a A. Böttger (citováno v pozn. pod čarou č. 260); viz rovněž E. Carl, J.-P. Copin a L. Ripke, *Das deutsch-französische Modellprojekt professioneller Mediation*, KindPrax 2005, 25–28.

264 Viz rovněž S. Vigers, *Mediating International Child Abduction Cases – The Hague Convention* (citováno v pozn. pod čarou č. 95), s. 34 a násl.

7 Účast dítěte

- 237 V mezinárodních rodinných sporech týkajících se dětí může účast dítěte na řešení sporu sloužit různým účelům. Za prvé, vyslechnutí názorů dítěte umožňuje pochopit jeho pocity a přání, což mohou být důležité informace, pokud jde o rozhodnutí, zda je řešení v nejlepším zájmu dítěte. Za druhé, může rodičům otevřít oči, pokud jde o přání jejich dítěte, a pomoci jim distancovat se od vlastních stanovisek v zájmu přijatelného společného řešení²⁶⁵. Za třetí, účast dítěte respektuje právo dítěte, aby bylo vyslechnuto²⁶⁶, přičemž současně umožňuje dítě informovat o tom, co se děje.
- 238 Při zvažování, v jaké míře by děti mohly a měly být zapojeny do mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí, je užitečné posoudit účast dítěte v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy a v řízeních ve věcech rodinného práva obecně v různých právních systémech. Standardy stanovené příslušnými dotčenými právními systémy bude nutno posoudit zejména s ohledem na zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti mediační dohody.

7.1 Účast dítěte v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy a v řízeních ve věcech rodinného práva

- 239 V řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 mohou být v rozhodnutí soudce zohledněny názory dítěte v závislosti na jeho věku a stupni vyspělosti. Obzvláštní důraz se klade na nesouhlas dítěte s návratem. V čl. 13 druhém odstavci úmluvy z roku 1980 je stanoveno, že soud může „odmítnout nařídit návrat dítěte, zjistí-li se, že dítě nesouhlasí s návratem a dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům“²⁶⁷.
- 240 Z historického hlediska je nutno toto ustanovení číst ve spojení s čl. 4 Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, který omezuje použitelnost úmluvy na děti mladší šestnácti let a uznává, že „osoba starší šestnácti let má obvykle vlastní mínění, které nemůže být snadno ignorováno jedním či oběma rodiči nebo soudním či správním orgánem“²⁶⁸. Ustanovení čl. 13 druhého odstavce bylo zavedeno s cílem poskytnout soudu možnost, aby podle svého uvážení rozhodl o návratu dítěte, pokud dítě mladší šestnácti let, které dosáhlo dostatečného stupně vyspělosti, s návratem nesouhlasí²⁶⁹.

265 Viz např. J. McIntosh, *Child inclusion as a principle and as evidence-based practice: Applications to family law services and related sectors*, Australian Family Relations Clearinghouse, 2007, s. 1–23.

266 Viz článek 12 Úmluvy OSN o právech dítěte, který prosazuje právo dítěte, aby „bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství“; co se týká účinného uplatňování článku 12, viz obecná poznámka č. 12 (červenec 2009) – Právo dítěte na vyslechnutí, vypracovaná Výborem pro práva dítěte, k dispozici na adrese < <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

267 Pohovor s dítětem může být mimoto důležitý při zvažování, zda „je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace“, ve smyslu čl. 13 prvního odstavce písm. b) úmluvy z roku 1980.

268 E. Pérez-Vera, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980 (citováno v pozn. pod čarou č. 93), s. 450, odstavec 77; viz rovněž P. Beaumont a P. McEleavy, *The Hague Convention on International Child Abduction*, Oxford 1999, s. 177, 178.

269 Pokud jde o další souvislosti čl. 13 druhého odstavce úmluvy z roku 1980, viz E. Pérez-Vera (citováno v pozn. pod čarou č. 268). Viz rovněž P. McEleavy, INCADAT-Case Law Analysis Commentary: Exceptions to Return – Child's Objection – Requisite Age and Degree of Maturity, k dispozici na adrese < www.incadat.com > v části „Case Law Analysis“ (Analýza judikatury).

- 241 V současnosti se však na toto ustanovení stále více pohlíží v širším kontextu práva dítěte na to, aby bylo vyslechnuto²⁷⁰, jak uznává Úmluva OSN o právech dítěte²⁷¹, Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996²⁷² a řada regionálních nástrojů²⁷³ a iniciativ²⁷⁴.
- 242 Tento vývoj se odráží v informacích, které poskytly smluvní státy v profilech zemí²⁷⁵ podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a které byly projednány na šestém zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování úmluv z roku 1980 a 1996. Zvláštní komise „uvítala ohromnou podporu pro to, aby dětem bylo v závislosti na jejich věku a stupni vyspělosti umožněno, aby byly vyslechnuty v řízeních o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980 bez ohledu na to, zda byl vyjádřen nesouhlas podle čl. 13 druhého odstavce“²⁷⁶. Zvláštní komise rovněž uznala „nutnost, aby bylo dítě vhodným způsobem a s přihlédnutím k jeho věku a stupni vyspělosti informováno o probíhajícím řízení a o jeho možných důsledcích“²⁷⁷.
- 243 Je třeba dodat, že rovněž judikatura v mnoha smluvních státech odráží větší povědomí o nutnosti samostatného zastupování dítěte v určitých složitých případech únosů²⁷⁸.

270 Viz P. Beaumont a P. McEleavy (citováno v pozn. pod čarou č. 268).

271 Viz článek 12 Úmluvy OSN o právech dítěte (reprodukováno v pozn. pod čarou č. 266), který prosazuje právo dítěte na to, aby bylo vyslechnuto; co se týká účinného uplatňování článku 12, viz obecná poznámka č. 12 (červenec 2009) – Právo dítěte na vyslechnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 266).

272 Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996, která byla inspirována článkem 12 Úmluvy OSN o právech dítěte, v čl. 23 odst. 2 písm. b) stanoví, že uznání opatření přijatého některým smluvním státem může být odmítnuto, „jestliže opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, v soudním nebo správním řízení, aniž by dítě dostalo příležitost být slyšeno, čímž byly porušeny základní zásady řízení dožadovaného státu“; viz rovněž P. Lagarde, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996 (citováno v pozn. pod čarou č. 80), s. 585, odstavec 123.

273 V roce 1996 přijala například Rada Evropy *Evropskou úmluvu o výkonu práv dětí*, která vstoupila v platnost dne 1. července 2000 a jejímž cílem je chránit nejlepší zájmy dětí prostřednictvím řady procesních opatření, která dětem umožňují vykonávat jejich práva, zejména v soudních řízeních v rodinných věcech. V době vyhotovování pokynů byla tato úmluva v platnosti v **Rakousku, Chorvatsku, na Kypru, v České republice, Finsku, Francii, Německu, Řecku, Itálii, Lotyšsku, Černé Hoře, Polsku, Slovinsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonie, Turecku a na Ukrajině**, viz < <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=160&CM=8&DF=05/12/2010&CL=ENG> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012); rovněž nařízení Brusel IIa, které je ode dne 1. března 2005 použitelné pro všechny členské státy EU s výjimkou **Dánska** a které v těchto státech doplňuje uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, odráží nedávný rychlý vývoj při prosazování práv dětí v soudních řízeních. Nařízení Brusel IIa, které je z velké části založeno na Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996, ještě důrazněji podporuje zohlednění přání dětí.

274 Například „pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem“, které Výbor ministrů Rady Evropy přijal dne 17. listopadu 2010, k dispozici na adrese < <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1705197&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012); viz rovněž „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Agenda EU v oblasti práv dítěte“, KOM(2011) 60 v konečném znění ze dne 15.2.2011, zejména s. 6, k dispozici na internetu na adrese < http://ec.europa.eu/justice/policies/children/docs/com_2011_60_en.pdf > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012). Dále viz přípravná zpráva vyhotovená pí U. Kilkelly, „Listening to children about justice: Report of the Council of Europe on Child-friendly Justice“, k dispozici na adrese < http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/CJ-S-CH%20_2010_%2014%20rev.%20E%205%20oct.%202010.pdf > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

275 Viz bod 10.4 profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

276 Viz závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 50.

277 Tamtéž.

278 Viz bod 10.4 písm. d) v profilech zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121) a závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 51. Co se týká **Spojeného království**, viz rovněž M. Freeman a A.-M. Hutchinson, „Abduction and the Voice of the Child: Re M and After“, *IFL* 2008, 163–167; pokud jde například o **Nový Zéland**, viz rovněž dokument Practice Note „Hague Convention Cases: New Zealand Family Court Guidelines“, k dispozici na adrese < <http://www.justice.govt.nz/courts/family-court/practice-and-procedure/practice-notes> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012) a § 106 a 6 novozélandského zákona č. 90 o péči o děti z roku 2004 (ve znění ke dni 29. listopadu 2010), k dispozici na adrese < <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2004/0090/latest/DLM317233.html> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

- 244 Je však nutno uvést, že cesty, které státy přijaly k ochraně práv a zájmů dětí v soudních řízeních, jsou rozmanité a způsob možného zapojení nebo zastoupení dítěte v soudním řízení nebo metody, jimiž lze zjistit názory dítěte, se značně liší²⁷⁹. V některých státech soudci v řízeních v rodinných věcech týkajících se rodičovské zodpovědnosti vyslyšají děti přímo; dítě může být vyslechnuto při běžném soudním jednání či během zvláštního jednání, při němž soudce dítě vyslechne o samotě nebo v přítomnosti sociálního pracovníka atd.²⁸⁰ Avšak i mezi zeměmi, které dítě přímo zapojují do soudního řízení, se názory na nejčasnější fázi, v níž může být dítě zapojeno, liší. V ostatních státech, v nichž se soudci zdráhají vyslechnout přímo dítě, může být stanovisko dítěte soudu předloženo prostřednictvím zprávy, kterou vyhotoví například sociální pracovník nebo psycholog, který za tímto účelem provede s dítětem pohovor²⁸¹.
- 245 Kromě otázky, jak lze příslušného soudce obeznámit s názory dítěte, bude zvláštní otázka týkající se toho, jaký význam by se měl přikládat stanoviskům a přáním dítěte, záviset na předmětu sporu a věku a stupni vyspělosti dítěte.
- 246 Na šestém zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování úmluv z roku 1980 a 1996 zvláštní komise „vzala na vědomí rozdílné přístupy ve vnitrostátním právu (států), pokud jde o způsob získání názorů dítěte a jejich předložení v řízení“, a zdůraznila „význam zajištění toho, aby osoba, která dítě vyslechne, ať už je to soudce, nezávislý odborník, či jiná osoba, měla odpovídající odbornou přípravu pro tento úkol, je-li to možné“²⁸².

7.2 Hlas dítěte při mediaci

- Při mediaci by měly být uváženy názory dítěte v souladu s jeho věkem a stupněm vyspělosti.
- Je třeba pečlivě uvážit způsob, jakým mohou být při mediaci předloženy názory dítěte, a to, zda by se mělo dítě zapojit přímo, nebo nepřímo, přičemž to bude záviset na okolnostech daného případu.

- 247 Při mediaci v rodinném sporu týkajícím se dětí je nutno vzít v úvahu názory dítěte²⁸³. Totéž platí pro jiné alternativní mechanismy řešení sporů. S ohledem na vývoj v oblasti ochrany práv a zájmů dětí v soudním řízení je nutné respektovat práva a zájmy dětí, a zejména právo dítěte na to, aby byly vzaty v úvahu jeho názory, i v případě alternativních forem řešení sporů.
- 248 Výbor pro práva dítěte potvrdil tuto zásadu v diskusi o účinném uplatňování článku 12 Úmluvy OSN o právech dítěte a v obecné poznámce z roku 2009 k právu dítěte na vyslechnutí uvedl, že právo dítěte, aby „bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká“, musí být respektováno rovněž tehdy, pokud tato řízení „zahrnují alternativní mechanismy řešení sporů, jako je mediace a rozhodčí řízení“²⁸⁴.

279 Pokud jde o srovnání různých evropských států, viz například M. Reich Sjögren, „Protection of Children in Proceedings“, sdělení vypracované pro Výbor Evropského parlamentu pro právní záležitosti, Brusel, listopad 2010, PE 432.737.

280 Viz např. **Německo**: děti musí být vyslechnuty od věku 14 let či ještě dříve, pokud se názory dítěte pokládají za obzvláště důležité pro řízení (§ 159 FamFG, pozn. pod čarou č. 227, nahrazující § 50 b FGG), což bude obvykle platit v řízení o svěřeni do péče (v těchto řízeních jsou někdy děti vyslechnuty již ve věku tří nebo čtyř let); viz rovněž studie týkající se vyslechnutí dětí, kterou si vyžádalo ministerstvo spravedlnosti, M. Karle, S. Gathmann, G. Klosinski, „Rechtstatsächliche Untersuchung zur Praxis der Kindesanhörung nach § 50 b FGG“, 2010. Ve **Francii** může děti vyslechnout soudce nebo osoba určená soudcem za účelem vyslechnutí dítěte v souladu s článkem 388-1 **francouzského** občanského zákoníku.

281 Viz M. Reich Sjögren, s dalšími odkazy (citováno v pozn. pod čarou č. 279); ve **Spojeném království** si může soud v řízení o svěřeni péče a úpravě styku s dítětem vyžádat zprávu o blahu dítěte (Welfare report) od specializovaného sociálního pracovníka Poradenské a podpůrné služby Soudu pro děti a rodinu (Children and Family Court Advisory and Support Service (CAFCASS)); viz rovněž M. Potter, „The Voice of the Child: Children’s „Rights“ in Family Proceedings“, *IFL* 2008, 140–148, na s. 143.

282 Viz závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 50.

283 Viz rovněž „The Involvement of Children in Divorce and Custody Mediation – A Literature Review“, zveřejněno Family Justice Services Division of the Justice Services Branch (British Columbia Ministry of Attorney General), březen 2003, k dispozici na adrese < <http://www.ag.gov.bc.ca/dro/publications/index.htm> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

284 Viz obecná poznámka č. 12 (2009) – Právo dítěte na vyslechnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 266), s. 12, odstavec 33; viz rovněž s. 15, odstavec 52.

- 249 Co se týká „vyslechnutí hlasu dítěte“ při mediaci, v porovnání se soudním řízením existují dva hlavní rozdíly. Za prvé, způsob, jakým může být názor dítěte předložen v mediačním řízení, se může značně lišit od prostředků dostupných v rámci soudního řízení. Za druhé, existuje rozdíl ve způsobu, jakým lze vzít v úvahu stanoviska a přání dítěte.
- 250 To, zda a jakým způsobem lze názor dítěte předložit v mediačním řízení, bude do jisté míry záviset na souhlasu rodičů s určitým postupem. Důvodem je skutečnost, že ve většině jurisdikcí nemají mediátoři pravomoc provádět výslech, tj. na rozdíl od soudců nemohou mediátoři obvykle předvolat dítě k jednání nebo nařídit znalci, aby dítě vyslechl a vyhotovil zprávu. Mediátor může pouze upozornit rodiče na význam, jaký má hlas dítěte, a případně uvést, že soud, který bude požádán, aby dohodu učinil právně závaznou a vykonatelnou, může přezkoumat, zda byly dostatečně vzaty v úvahu názory dítěte. Mediátor by měl doporučit postup pro předložení názoru dítěte při mediaci s přihlédnutím k okolnostem daného případu (např. věk dítěte, riziko opětovného únosu, to, zda existují informace o domácím násilí v minulosti atd.). Jednou z možností je přímá účast dítěte na jednom či více mediačních sezeních. Další možností je zajištění zvláštního vyslechnutí dítěte a zpětné informování rodičů²⁸⁵. Osoba, která dítě vyslechně, však musí mít zvláštní odbornou přípravu²⁸⁶, aby bylo zaručeno, že konzultace s dítětem jsou vedeny „podpůrným způsobem odpovídajícím jeho stupni vývoje“, a aby bylo zajištěno, že „forma konzultací zbavuje dítě jakékoli zátěže spojené s rozhodováním“²⁸⁷.
- 251 Pokud byly v mediačním řízení předloženy názory dítěte, liší se v porovnání se soudním řízením rovněž způsob jejich zohlednění. V soudním řízení vyvodí soudce závěry z jednání a v závislosti na věku a stupni vyspělosti dítěte vezme názory dítěte v úvahu při rozhodování o nejlepším zájmu dítěte. Naopak mediátor může pouze strany upozornit na stanovisko dítěte nebo na aspekty, které mohou být důležité pro zájem a blaho dítěte, je však zcela na rodičích, aby rozhodli o obsahu své dohody. Jak již bylo uvedeno výše, v tomto ohledu je třeba zdůraznit, že mediátor „má věnovat zvláštní pozornost spokojenosti a nejlepším zájmům dětí (a) má vybízet rodiče k tomu, aby se soustředili na potřeby dětí, a má rodičům připomínat jejich prvořadou odpovědnost za spokojený vývoj jejich dětí (...)“²⁸⁸.
- 252 V závislosti na dotčených právních systémech musí mediátor případně rodičům rovněž připomenout, že schválení dohody soudem může záviset na tom, zda jsou náležitě chráněna práva a zájmy dětí.

8 Možná účast třetích osob

→ Pokud s tím strany sporu souhlasí a pokud to mediátor považuje za možné a vhodné, může být mediace otevřená účasti třetích osob, jejichž přítomnost může pomoci nalézt dohodnuté řešení.

- 253 K dosažení udržitelného řešení rodinného sporu může být někdy užitečné zapojit do mediačního řízení osobu, která má úzké vztahy s jednou stranou či s oběma stranami a jejíž spolupráce je zapotřebí k úspěšnému provedení dohodnutého řešení. Touto osobou může být například nový partner jednoho z rodičů nebo prarodič. Podle kulturního prostředí, z něhož strany pocházejí, mohou strany chtít, aby se mediace zúčastnil vysoce postavený zástupce jejich komunity.

285 V pilotním projektu *Centrum Internationale Kinderontvoering* týkajícím se mediace v **Nizozemsku** vyslechl dotyčné dítě speciálně vyškolený mediátor, který nevedl mediaci v daném případě, a poté předložil zprávu o pohovoru; ve **Spojeném království** mohou mediátoři podílející se na programu mediace Reunite soud příslušný v řízení o navrácení dítěte požádat, aby nařídil, že dítě má vyslechnout pracovník Poradenské a podpůrné služby Soudu pro děti a rodinu (CAFCASS) a že zpráva má být zpřístupněna rodičům a mediátorům, viz zpráva o pilotním programu mediace Reunite z roku 2006 (citováno v pozn. pod čarou č. 97), s. 10.

286 Například ve **Spojeném království (Anglie a Wales)** „kodex správné praxe pro rodinné mediátory“ (Code of Practice for Family Mediators) Rady pro rodinnou mediaci (Family Mediation Council) schválený členskými organizacemi v roce 2010, k dispozici na adrese < www.familymediationcouncil.org.uk > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012), stanoví, že „mediátoři mohou provádět přímé konzultace s dětmi pouze tehdy, pokud úspěšně absolvovali zvláštní odbornou přípravu, kterou schválila jejich členská organizace a/nebo Rada, a obdrželi zvláštní povolení z rejstříku trestů (Criminal Records Bureau)“ (body 3.5 a 5.7.3); viz rovněž kapitola 14.

287 Viz J. McIntosh (citováno v pozn. pod čarou č. 265), s. 5.

288 Viz doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace); pokud jde o zásadu týkající uvážení zájmu a blaha dítěte, viz bod 6.1.6.

- 254 Jednou z výhod mediace je, že řízení je dostatečně flexibilní, aby umožnilo účast osob, které nemají v dané věci právní postavení, mohou však mít silný vliv na úspěšné vyřešení sporu. Mediátor však musí v každém jednotlivém případě rozhodnout, zda je účast třetí osoby na mediačním sezení nebo jeho části možná a vhodná, aniž by byla ohrožena účinnost mediace. Účast třetí osoby na mediačním sezení nebo vyslechnutí třetí osoby mediátorem samozřejmě předpokládá souhlas obou stran. Zapojení třetí osoby může představovat problém zejména při zajištění toho, aby nedošlo k nerovnováze ve vyjednávací pozici stran. Jestliže se mediace účastní třetí osoba, je třeba se zabývat rovněž otázkou důvěrnosti sdělení v rámci mediace.
- 255 Co se týká dohodnutého řešení, jehož bylo dosaženo při mediaci, je třeba zdůraznit, že se jedná o dohodu mezi stranami a že se třetí osoba prostřednictvím své účasti na mediaci nestává stranou této dohody. V určitých případech však může být užitečné, pokud třetí osoba, na jejíž spolupráci závisí provedení dohody, udělí svůj souhlas s dohodou stran jako signál, že se zavazuje tuto dohodu podporovat.

9 Zajištění kontaktu mezi opuštěným rodičem a dítětem během mediačního řízení

- 256 Únos dítěte má zpravidla za následek náhlé a úplné přerušování kontaktů mezi opuštěným rodičem a dítětem. To je pro obě strany velmi bolestné a v závislosti na délce přerušování kontaktů může vést k odcizení. V zájmu ochrany dítěte před další újmu a s ohledem na právo dítěte na udržování kontaktů s oběma rodiči je důležité rychlé obnovení kontaktů mezi dítětem a opuštěným rodičem. Existují různé způsoby, jak lze bezprostředně po únosu prozatímně obnovit kontakt. Lze uvážit moderní komunikační prostředky (včetně elektronické pošty, výměny rychlých zpráv, internetového volání atd.)²⁸⁹.
- 257 Jestliže opuštěný rodič cestuje do dožadovaného státu, aby se zúčastnil soudního jednání v souvislosti s řízením o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy nebo mediačního sezení, důrazně se doporučuje uvážit opatření, která umožní osobní schůzku mezi dítětem a opuštěným rodičem²⁹⁰. To je důležitý krok k deeskalaci konfliktu. Takovéto osobní schůzky mohou být velmi užitečné zejména v případech mediace, kdy má zásadní význam konstruktivní dialog mezi stranami. Mediátoři se zkušenostmi s mezinárodními únosy dětí potvrzují kladné dopady tohoto osobního kontaktu na mediační řízení²⁹¹.

9.1 Pojistky / zamezení opětovnému únosu

→ **Může být nutné zavést pojistky, aby bylo zajištěno dodržování podmínek ujednání o prozatímním kontaktu a vyloučeno riziko opětovného únosu.**

K těmto pojistkám může patřit²⁹²:

- odevzdání cestovního pasu nebo cestovních dokladů s požadavkem, aby zahraniční konzuláty/velvyslanectví nevydaly dítěti nový cestovní pas / cestovní doklady;
- požadavek, aby se dožadující rodič během doby kontaktu pravidelně hlásil na policii či u jiného orgánu;
- složení peněžní kauce nebo záruky;
- dohled na kontakt s dítětem ze strany odborníka nebo rodinného příslušníka;
- omezení míst, kde se může návštěva uskutečnit atd.

289 Viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16), oddíl 6.7, s. 33.

290 Viz rovněž S. Vigers, Sdělení o vývoji mediace, konciliace a obdobných prostředků (citováno v pozn. pod čarou č. 11), 6.1, s. 20.

291 Viz např. S. Kiesewetter a C. C. Paul, „Family Mediation in an International Context: Cross-Border Parental Child Abduction, Custody and Access Conflicts: Traits and Guidelines“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.) (citováno v pozn. pod čarou č. 98), s. 47.

292 Viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16), oddíl 6.3, s. 31–32.

- 258 Co se týká dalších informací, viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt s dětmi²⁹³, kapitola 6, které berou v úvahu rovněž cíle *Úmluvy Rady Evropy ze dne 15. května 2003 o kontaktu s dětmi*²⁹⁴.

9.2 Úzká spolupráce s ústředními orgány a správními a soudními orgány

→ Při zajišťování kontaktu mezi opuštěným rodičem a uneseným dítětem v průběhu mediálního řízení může být nezbytná spolupráce s orgány, aby se vyloučila případná rizika pro dítě, včetně opětovného únosu.

- 259 Podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 má ústřední orgán povinnost „případně umožnit úpravu nebo zajištění účinného výkonu práva styku s dítětem“ (viz čl. 7 druhý odstavec písm. f); viz rovněž čl. 21)²⁹⁵. Ustanovení čl. 7 druhého odst. písm. b) úmluvy z roku 1980 současně ukládá ústředním orgánům povinnost učinit všechna potřebná opatření, aby „uchránily dítě další újmy a zúčastněné strany poškození tím, že učiní předběžná opatření nebo zařídí jejich přijetí“. Jak bylo uznáno na šestém zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování úmluv z roku 1980 a 1996, „podle čl. 7 druhého odstavce písm. b) a čl. 21 úmluvy z roku 1980 může během probíhajícího řízení o navrácení dítěte dožadavý smluvní stát stanovit, aby měl navrhovatel ve vhodném případě během řízení o navrácení dítěte kontakt s dítětem či dětmi“²⁹⁶.
- 260 Ústřední orgány se vybízejí, aby „při plnění svých příslušných funkcí ve věcech týkajících se mezinárodního styku/kontaktu s dítětem přijaly aktivní a praktický přístup“²⁹⁷. Mediátoři by si měli být vědomi významné pomoci, kterou mohou ústřední orgány poskytnout při zajišťování prozatímního kontaktu mezi opuštěným rodičem a uneseným dítětem. Stejně tak by si měli být vědomi potřeby úzké spolupráce s ústředními orgány a jinými subjekty, pokud jde o přijetí potřebných ochranných opatření. Další informace viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt s dětmi²⁹⁸.

293 Tamtéž, s. 31 a násl.

294 CETS 192; znění úmluvy je k dispozici na adrese < <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/192.htm> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

295 Podrobnosti viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16), oddíl 4.6, s. 23.

296 Viz závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 20; viz rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16), oddíl 4.4, s. 21, 22.

297 Viz závěry a doporučení z první části šestého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 38), doporučení č. 18; viz rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 296).

298 Citováno v pozn. pod čarou č. 16.

10 Mediace a obvinění z domácího násilí

- 261 Domácí násilí je bohužel rozšířeným jevem, který může mít mnoho podob: může spočívat ve fyzickém či psychickém zneužívání²⁹⁹; může být nasměrováno proti dítěti („zneužívání dítěte“)³⁰⁰ a/nebo proti partnerovi³⁰¹ a může sahat od jednoho ojedinělého incidentu po trvalé a opakující se jednání. Jestliže k domácímu násilí dochází opakovaně, může typický kruh násilí sestávat z: 1. fáze vytváření napětí s menšími útoky; 2. ostrého incidentu s eskalací násilí a 3. fáze usmíření, kdy pachatel často prosí za prominutí a slibuje, že se násilí již nikdy nedopustí, zatímco oběť se snaží uvěřit ujištěním a někdy se dokonce cítí zodpovědná za psychickou pohodu pachatele³⁰². Pro opakující se násilí je typické, že se oběť cítí být chycena v kruhu násilí a bezmoci a domnívá se, že se situace nemůže změnit, a bojí se pachatele opustit ze strachu před odvetou³⁰³.
- 262 Ve věcech mezinárodních únosů dětí nejsou tvrzení o domácím násilí ojedinělá. Některá tato obvinění se mohou ukázat jako nepodložená, jiná jsou však oprávněná a mohou být důvodem, proč rodič, který dítě odvezl, zemi opustil i s dítětem. Domácí násilí je velmi citlivá záležitost a je třeba se jím zabývat odpovídajícím způsobem.
- 263 Názory se liší, pokud jde o to, zda jsou rodinné spory zahrnující domácí násilí vhodné pro mediaci. Někteří odborníci považují mediaci v těchto případech obvykle za nevhodnou, a to z řady důvodů. Poukazují na to, že mediace může oběť ohrozit. Na základě úvahy, že okamžik odchodu od osoby, která se dopouští zneužívání, je pro oběť nejnebezpečnější doba, tvrdí, že případný osobní kontakt se zneužívající osobou v této době znamená riziko dalšího násilí nebo traumatizace³⁰⁴. Dále je logické, že mediace jako prostředek smírného řešení sporů není v případech domácího násilí účinná, jelikož je založena na spolupráci³⁰⁵ a její úspěch závisí na stejné vyjednávací pozici stran. Tvrdí se, že jelikož oběti domácího násilí mají v případě setkání se zneužívající osobou často potíže při prosazování svých vlastních zájmů, musí mediace vést k nespravedlivým dohodám³⁰⁶. Někteří z těch, kdo jsou proti použití mediace v případě domácího násilí, poukazují na skutečnost, že by mediace místo potrestání zneužívajících osob prohlásila domácí násilí za legitimní.
- 264 Mnoho odborníků je naopak proti obecnému vyloučení mediace v případech domácího násilí, pokud se záležitostí zabývají náležitě vyškolení a informovaní odborníci³⁰⁷. Poukazují na skutečnost, že se případy domácího násilí značně liší a že je nezbytné posouzení v každém jednotlivém případě: některé případy mohou být vhodné pro mediační řízení, zatímco jinými by se měly zjevně zabývat soudy³⁰⁸. Pokud oběť obdržela dostatečné informace, aby mohla učinit informované rozhodnutí, je třeba respektovat její přání zúčastnit se řízení, které by mohlo být přínosné (je-li bezpečné)³⁰⁹. Někteří autoři uvádějí, že účast oběti na náležitě a dobře vedené mediaci může postavení této osoby posílit³¹⁰. Obavy ohledně bezpečnosti oběti během mediace se setkávají s protiargumentem, že mediace nemusí nutně zahrnovat mediační sezení za osobní účasti, nýbrž může být vedena rovněž jako telefonní konference nebo jako kyvadlová mediace.
- 265 Ve vztahu k mediačnímu řízení se tvrdí, že existuje mnoho způsobů, jak je přizpůsobit tak, aby chránilo oběť a posílilo její postavení. Pravidla stanovená pro mediační sezení například zakazují ponižující chování spolu s ustanovením o okamžitém ukončení mediace v případě, že tato pravidla

299 Fyzické a psychické zneužívání se může rozšířit na sexuální, citové a dokonce finanční zneužívání. Domácí násilí je „složitý a kulturně rozmanitý jev“ a „překračuje hranice pohlaví, rasy, etnické příslušnosti a věku a sociálně-ekonomické hranice“, viz J. Alanen, „When Human Rights Conflict: Mediating International Parental Kidnapping Disputes Involving the Domestic Violence Defense“, 40 *U. Miami Inter-Am. L. Rev.* 49 (2008–2009), s. 64.

300 Co se týká násilí na dětech, v pokynech se rozlišuje mezi přímým a nepřímým násilím. Přímé násilí je definováno jako násilí nasměrované proti dítěti a nepřímým násilím je násilí nasměrované proti rodiči či jinému příslušníkovi domácnosti, které se dotýká dítěte. Viz rovněž definice domácího násilí v oddíle obsahujícím terminologii a odstavec 270.

301 Ve většině případů je obětí domácího násilí žena, viz např. „Domestic Violence Parliamentary Report of the United Kingdom“, zveřejněno v červnu 2008, shrnutí v *IFL* 2008, s. 136, 137, „převážné většiny závažného a opakujícího se násilí se dopustili muži na ženách“, viz rovněž H. Joyce (citováno v pozn. pod čarou č. 228), s. 449, „ženy jsou oběťmi v 95 procentech nahlášených případů domácího násilí“.

302 Tamtéž, s. 499, 450.

303 Tamtéž.

304 Další odkazy ohledně tohoto názoru viz tamtéž, s. 452.

305 Další odkazy ohledně tohoto názoru viz tamtéž.

306 Další odkazy ohledně tohoto názoru viz tamtéž s. 451.

307 Viz například zpráva o pilotním programu mediace Reunite z roku 2006 (citováno v pozn. pod čarou č. 97), s. 53.

308 Viz N. ver Steegh, s dalšími odkazy (citováno v pozn. pod čarou č. 8), s. 665.

309 Viz tamtéž, s dalšími odkazy.

310 J. Alanen (citováno v pozn. pod čarou č. 299), s. 69, pozn. 69.

nejsou dodržována. Odborníci na mediaci by měli být informováni o rehabilitačních programech a jiných zdrojích, které mohou být dostupné pro zneužívajícího rodiče.

- 266 Rozdílné názory se odrážejí rovněž v právních předpisech. V některých jurisdikcích zákonná ustanovení výslovně zakazují použití mediace v rodinných sporech týkajících se dětí, pokud existují důkazy o domácím násilí v minulosti, nebo mediace musí v těchto případech podléhat určitým podmínkám³¹¹.
- 267 Je nutno zdůraznit, že domácí násilí samo o sobě často představuje závažný trestný čin a není samozřejmě předmětem mediace; mediace se týká záležitostí, jako je péče o dítě a styk s ním, stanovení výživného a jiné organizační rodinné záležitosti³¹².

10.1 Zabývání se domácím násilím v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy

- 268 Před zvážením mediace ve věcech únosů dětí, které zahrnují obvinění z domácího násilí, je důležité říci pár slov o obviněních z domácího násilí v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy obecně.
- 269 Pokud došlo k únosu dítěte, mají ústřední orgány v souladu s čl. 7 druhým odstavcem písm. b) Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 povinnost „uchránit dítě další újmy a zúčastněné strany poškození tím, že učiní předběžná opatření nebo zařídí jejich přijetí“. Hrozí-li proto nebezpečí, že by rodič, který dítě odvezl, mohl dítěti způsobit újmu, může ústřední orgán v závislosti na pravomocích, které mu svěřil příslušný smluvní stát, učinit předběžná opatření nebo zařídit jejich přijetí příslušným orgánem. Toto ustanovení se uplatňuje společně s článkem 11 Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, který v naléhavých případech svěřuje pravomoc k přijetí potřebných ochranných opatření orgánům smluvního státu, na jehož území se dítě nachází.
- 270 Ve většině případů však není obvinění z domácího násilí vzneseno proti rodiči, který dítě odvezl, nýbrž proti opuštěnému rodiči³¹³. Bezprostředním bezpečnostním rizikem pro rodiče, který dítě odvezl, a/nebo dítě se budou zabývat orgány v dožádaném státě v souladu s procesním právem tohoto státu. Ústřední orgán a/nebo soud může například přijmout opatření s cílem zamezit zjištění místa pobytu oběti domácího násilí druhým rodičem nebo jinak zajistit, aby nedošlo k setkání obou stran bez doprovodu³¹⁴.
- 271 V průběhu řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy hrají obvinění z domácího násilí roli při rozhodování o případném použití výjimky s ohledem na navrácení dítěte v souladu s čl. 13 prvním odstavcem písm. b) Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980. Podle tohoto článku není soudní nebo správní orgán dožádaného státu povinen nařídit navrácení dítěte, jestliže je zjištěno, že „je vážné nebezpečí, že návrat (dítěte) by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace“. Toto riziko může vyvolat nejen únos dítěte, nýbrž rovněž domácí násilí na rodiči, který dítě odvezl, jež se nepřímo dotýká dítěte. Výjimky v čl. 13 jsou však v souladu s cíli úmluvy z roku 1980 vykládány úzce³¹⁵. To, zda jsou v případě s údajným domácím násilím splněny podmínky pro výjimku týkající se vážného nebezpečí, bude kromě okolností daného případu záviset rovněž na možnosti zařídit ochranná opatření k zajištění bezpečného návratu³¹⁶ dítěte a případně rodiče, který dítě odvezl, do státu jeho obvyklého bydliště.
- 272 Ačkoli se Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 zabývá navrácením dítěte, bude se soud příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy často zajímat i o bezpečný návrat rodiče, který dítě odvezl, zejména v případech, že rodič, který dítě odvezl, je hlavní osobou, která o dítě pečuje. Zařízení bezpečného návratu rodiče, který dítě odvezl, může být nezbytnou podmínkou pro rozhodnutí o navrácení dítěte, pokud by oddělení dítěte od rodiče kvůli tomu, že se rodič, který dítě odvezl, nemůže vrátit, dítě vystavilo vážnému nebezpečí újmy. Viz rovněž výše oddíl 2.8, pokud jde o trestní řízení jako překážku návratu rodiče, který dítě odvezl.

311 Viz rovněž H. Joyce (citováno v pozn. pod čarou č. 228), s. 459 a násl.

312 J. Alanen (citováno v pozn. pod čarou č. 299), s. 87–88, pozn. 151.

313 Ustanovení čl. 7 druhého odstavce písm. b) Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 bylo vypracováno především s cílem zamezit dalšímu přemístění dítěte. Viz E. Pérez-Vera, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980 (citováno v pozn. pod čarou č. 93), odstavec 91.

314 Viz rovněž odstavec 277.

315 Viz E. Pérez-Vera (tamtéž), s. 434, odstavec 34; viz rovněž závěry a doporučení ze čtvrtého zasedání zvláštní komise (citováno v pozn. pod čarou č. 34), č. 4.3, s. 12, a závěry a doporučení z pátého zasedání zvláštní komise (tamtéž) č. 1.4.2, s. 8.

316 Opatření k zajištění bezpečného návratu mohou zahrnovat zrcadlová rozhodnutí, rozhodnutí zajišťující bezpečný přístav nebo jiná ochranná opatření. Bližší informace viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výkon rozhodnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 23), kapitola 9, s. 35 a násl.; viz rovněž J. D. Garbolino, *Handling Hague Convention Cases in U.S. Courts* (3. vyd.), Nevada 2000, s. 79 a násl.

- 273 Jestliže se zjistí, že by návrat dítě vystavil vážnému nebezpečí fyzické nebo duševní újmy či je jinak dostal do nesnesitelné situace, není soud, jemuž byl předložen návrh na navrácení dítěte, povinen nařídít navrácení dítěte³¹⁷. Rozhodnutí o nenavrácení povede ve většině případů k přenesení příslušnosti³¹⁸ ve věcech péče o dítě na stát nového obvyklého bydliště dítěte³¹⁹.
- 274 Zabývání se obviněními z domácího násilí v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy představuje velmi citlivou záležitost, kterou nelze zevšeobecňovat, zejména s ohledem na mnoho aspektů případů údajného domácího násilí. Na šestém zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování úmluv z roku 1980 a 1996 byla vyzdvižena autonomie soudu příslušného v řízení o navrácení dítěte, pokud jde o „posouzení důkazů a rozhodnutí o výjimce na základě vážného nebezpečí újmy (čl. 13 první odstavce písm. b)), včetně tvrzení o údajném domácím násilí, (...) s patřičným přihlédnutím k účelu úmluvy z roku 1980, kterým je zajistit bezodkladný a bezpečný návrat dítěte“³²⁰. Zvláštní komise současně navrhla opatření na podporu větší jednotnosti při výkladu a uplatňování čl. 13 prvního odstavce písm. b)³²¹. Na základě tohoto návrhu Rada v dubnu 2012 rozhodla o „zřízení pracovní skupiny složené ze širokého spektra odborníků, včetně soudců, ústředních orgánů a mezioborových odborníků, která vypracuje pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výklad a uplatňování čl. 13 prvního odstavce písm. b) úmluvy o únosech dětí z roku 1980, jež budou obsahovat část s pokyny určenými výslovně soudním orgánům“³²².

10.2 Pojistky při mediaci / ochrana zranitelné strany

- Použití mediace v případech, v nichž se objevuje otázka domácího násilí, je nutno pečlivě uvážit. Je nezbytná odpovídající odborná příprava pro posouzení vhodnosti dané věci pro mediaci.
 - Mediace nesmí ohrozit život ani bezpečnost žádné osoby, zejména oběti domácího násilí, rodinných příslušníků nebo mediátora. Volba přímé nebo nepřímé mediace, místa konání mediace a modelu a metody mediace musí být přizpůsobena okolnostem daného případu.
 - Pokud se mediace v případě zahrnujícím domácí násilí považuje za vhodnou, musí ji vést zkušení mediátoři, kteří absolvovali zvláštní odbornou přípravu pro mediaci za této situace.
- 275 Vhodnost mediace ve věci mezinárodního únosu dítěte, v níž bylo vůči jednomu z rodičů vzneseno obvinění z domácího násilí, je třeba pečlivě uvážit. Osoba, která posuzuje, zda je věc vhodná pro mediaci, musí mít odpovídající odbornou přípravu³²³. I v případě, že nebylo vzneseno obvinění z domácího násilí, je nutno při posuzování vhodnosti dané věci pro mediaci vzít v úvahu skutečnost, že se v daném případě přesto může domácí násilí vyskytovat.

317 Nařízení Brusel IIa, které se uplatňuje společně s Haagskou úmluvou o únosech dětí z roku 1980, obsahuje v čl. 11 odst. 4 dodatečné pravidlo, že „soud nemůže zamítnout žádost o navrácení dítěte na základě článku 13 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980, pokud se prokáže, že byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení“.

318 Pokud jde o otázku příslušnosti, viz kapitola 13; viz rovněž kapitola 13 praktické příručky k Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996 (citováno v pozn. pod čarou č. 223), pokud jde o změnu příslušnosti v souladu s článkem 7 úmluvy z roku 1996.

319 Podle čl. 11 odst. 8 nařízení Brusel IIa může být nutné dítě vrátit bez ohledu na rozhodnutí o nenavrácení v případě „následného rozhodnutí nařizujícího navrácení dítěte, které vydal soud příslušný podle tohoto nařízení“.

320 Viz závěry a doporučení přijaté na druhé části šestého zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 (25. – 31. ledna 2012) (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí)), doporučení č. 80.

321 Tamtéž, doporučení č. 81 a 82:

„81. Zvláštní komise doporučuje uskutečnit další práci na podporu jednotného výkladu a uplatňování čl. 13 prvního odstavce písm. b), mimo jiné včetně tvrzení o domácím a rodinném násilí.

82. Zvláštní komise doporučuje, aby Rada pro obecné záležitosti a politiku povolila zřízení pracovní skupiny složené ze soudců, ústředních orgánů a meziodvětvových odborníků, která vypracuje pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výklad a uplatňování čl. 13 prvního odstavce písm. b), jež budou obsahovat část s pokyny určenými výslovně soudním orgánům, s přihlédnutím k závěrům a doporučením z minulých zasedání zvláštní komise a pokynům pro správnou praxi.“

322 Viz závěry a doporučení přijaté Radou na zasedání v roce 2012 (citováno v pozn. pod čarou č. 39), doporučení č. 6.

323 Co se týká významu příslušných postupů ověřování, viz L. Parkinson, *Family Mediation – Appropriate Dispute Resolution in a new family justice system*, 2. vyd., Family Law 2011, kapitola 3, s. 76 a násl.

- 276 Při posuzování vhodnosti dané věci pro dostupnou mediační službu mohou mít obzvláštní význam tyto faktory³²⁴: závažnost a četnost domácího násilí³²⁵; cíl domácího násilí; forma násilí³²⁶; tělesné a duševní zdraví stran³²⁷; pravděpodobná reakce hlavního pachatele³²⁸; dostupnost mediace určené výslovně pro případy domácího násilí; jak se může dostupná mediační služba zabývat otázkami bezpečnosti; zda jsou strany zastoupeny³²⁹. Je třeba rovněž zdůraznit, že pokud se mediátor v průběhu prvotního ověření nebo později v mediačním řízení doví o okolnostech, které naznačují spáchání trestného činu (např. sexuální zneužití dítěte), má v mnoha jurisdikcích povinnost to oznámit orgánům, například policii a úřadům pro ochranu dětí. Tato povinnost může existovat navzdory zásadě důvěrnosti mediace³³⁰.
- 277 Mediace nesmí ohrozit život nebo bezpečnost žádné osoby, zejména oběti domácího násilí, rodinných příslušníků a mediátora. Osobní schůzka, ať už v průběhu mediace, nebo jako předběžná schůzka, by měla být svolána pouze tehdy, lze-li zaručit bezpečnost. V závislosti na okolnostech daného případu může být nezbytná pomoc státních orgánů³³¹. V ostatních případech může postačovat, aby se předešlo riziku setkání stran bez doprovodu. V těchto případech by měla být například vyloučena možnost, že se strany nedopatřením potkají na cestě na místo konání mediace; je proto nutné zařídit samostatný příchod a odchod³³². K dalším opatřením může patřit nouzové tlačítko v místnosti, kde se má mediační sezení konat. V průběhu mediačního sezení by strany neměly být nikdy ponechány o samotě. V tomto ohledu může být obzvláště užitečné využití společné mediace. Přítomnost dvou zkušených mediátorů bude pro oběť uklidňující a může pomoci zmírnit napětí. Pokud musí jeden mediátor z jakéhokoli důvodu sezení opustit, toto rovněž zajišťuje, že v přítomnosti stran zůstane zkušený mediátor. Zvážit lze případně i přítomnost jiných osob, například právníka nebo osoby poskytující podporu³³³.
- 278 Není-li dostupná mediační služba vybavena tak, aby bylo možné vyloučit bezpečnostní rizika spojená s osobní schůzkou, nebo pokud se takováto schůzka nejeví jako vhodná z jiných důvodů, lze uvážit použití nepřímé mediace prostřednictvím samostatných schůzek mezi mediátorem a každou stranou (tzv. porady) nebo použití moderní technologie, jako je videospojení nebo internetová komunikace.
- 279 Jakmile byly zavedeny pojistky proti nebezpečí újmy při mediaci, je nutno přijmout opatření s cílem zaručit, aby mediace nebyla nepříznivě ovlivněna nerovnými vyjednávacími pozicemi³³⁴. Mediaci musí vést zkušení a speciálně vyškolení mediátoři; mediátoři musí mediační řízení přizpůsobit problémům každého jednotlivého případu. Je třeba náležitě uvážit bezpečnostní otázky spojené s prováděním mediační dohody v pozdější fázi.
- 280 Úzká spolupráce se soudními a správními orgány obvykle napomáhá předejít bezpečnostním rizikům³³⁵.

324 Viz rovněž článek 48 *Úmluvy Rady Evropy ze dne 11. května 2011 o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí*, k dispozici na adrese < <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20Czech.pdf> > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012), který požaduje, aby státy učinily „v souvislosti s přečiny posuzovanými v souladu s touto úmluvou nezbytná legislativní i jiná opatření k zákazu povinných postupů alternativního řešení sporů, včetně mediace a smířčího řízení“.

325 Viz N. ver Steegh, s dalšími odkazy (citováno v pozn. pod čarou č. 8), s. 665.

326 Tamtéž.

327 Tamtéž.

328 Tamtéž.

329 Tamtéž.

330 Co se týká výjimek ze zásady důvěrnosti, viz odstavec 211.

331 Čím závažnější jsou okolnosti, tím méně je pravděpodobné, že by byl daný případ vhodný pro mediaci.

332 Viz rovněž L. Parkinson (citováno v pozn. pod čarou č. 323).

333 Viz N. ver Steegh, s dalšími odkazy (citováno v pozn. pod čarou č. 8), s. 666.

334 Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace): „Státy zajistí, aby byly k dispozici náležitě mechanismy, jež umožní, aby byl proces mediace prováděn v souladu s následujícími zásadami: (...) ix. mediátor věnuje zvýšenou pozornost tomu, zda mezi stranami došlo v minulosti k násilí nebo zda by se násilí mohlo vyskytnout v budoucnu, a posoudí dopad, jaký by tato skutečnost mohla mít na vyjednávací pozice stran. Zváží rovněž, jestli je za takovýchto okolností proces mediace vhodný.“

335 Viz bod 19.4 písm. g) a h) profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121), pokud jde o informace o dostupnosti určitých zvláštních pojistek.

- 281 Mediátoři by měli věnovat pozornost příznakům domácího násilí a/nebo rizikům budoucího násilí a být schopni je rozpoznat³³⁶, včetně případů, kdy žádná ze stran nevnese obvinění, a musí být připraveni přijmout potřebná preventivní a jiná opatření³³⁷.

10.3 Informace o ochranných opatřeních

→ **Měly by být k dispozici informace o opatřeních na ochranu rodiče a dítěte, která lze v dotčených jurisdikcích přijmout.**

- 282 Měly by být k dispozici informace o možných ochranných opatřeních, která lze s ohledem na rodiče a dítě přijmout ve státě bydliště dítěte před únosem a rovněž ve státě, do něhož bylo dítě uneseno, za účelem diskuse při mediačním sezení. Poskytování těchto informací by mohl usnadnit ústřední orgán nebo ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci³³⁸. Užitečným zdrojem informací o dostupných ochranných opatřeních mohou být mimoto profily zemí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980³³⁹.

11 Podmínky mediační dohody – ověření reálnosti

→ **Podmínky mediační dohody musí být reálné a přihlížet ke všem příslušným praktickým otázkám, zejména co se týká ujednání o kontaktu a návštěvách.**

- 283 Jakmile je v dohledu dohodnuté řešení, musí být mediátor stranám nápomocen při vypracovávání detailů dohody. Mediátor bude v mnoha případech osobou, která podle přání stran vypracuje „dohodu“ nebo „memorandum o porozumění“³⁴⁰.
- 284 Jak je uvedeno výše v kapitole 5 („Rozsah mediace“), mediační dohody ve věcech mezinárodních únosů dětí budou pravděpodobně obsahovat tyto body: dohodu o navrácení či nenavrácení dítěte a v posledně uvedeném případě dohodu o tom, kde bude mít dítě nové bydliště; s kým bude dítě žít; otázku rodičovské zodpovědnosti a jejího výkonu. Dohoda se bude pravděpodobně zabývat rovněž určitými finančními záležitostmi, jako jsou cestovní výdaje, v některých případech pak také otázkami výživného na dítě a vyživovacích povinností mezi manželi.
- 285 Je důležité, aby byla mediační dohoda vypracována v souladu s použitelným právním rámcem, aby bylo možno dosáhnout právního účinku v obou (všech) příslušných jurisdikcích. Ačkoli úlohou mediátora zjevně není poskytování právních rad, měl by strany v tomto ohledu odkázat na příslušný vnitrostátní nebo mezinárodní právní rámec. Mediátor by měl každopádně strany upozornit na význam konzultace se specializovanými právními zástupci v tomto ohledu či vyžádání si specializovaného právního poradenství ohledně právní situace v dané věci jiným způsobem.
- 286 Po vypracování dohody může být vhodné ponechat „před podpisem omezený čas na zvážení (...)“³⁴¹. Tato doba by se měla využít rovněž k provedení potřebných právních přezkumů³⁴².

336 Co se týká různých druhů násilí a zneužívání, které by měl být mediátor schopen rozpoznat a rozlišit, viz například L. Parkinson (citováno v pozn. pod čarou č. 323).

337 Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), III. (Proces mediace): „Státy zajistí, aby byly k dispozici náležitě mechanismy, jež umožní, aby byl proces mediace prováděn v souladu s následujícími zásadami: (...) ix. mediátor věnuje zvýšenou pozornost tomu, zda mezi stranami došlo v minulosti k násilí nebo zda by se násilí mohlo vyskytnout v budoucnu, a posoudí dopad, jaký by tato skutečnost mohla mít na vyjednávací pozice stran. Zváží rovněž, jestli je za takovýchto okolností proces mediace vhodný.“

338 Pokud jde o úlohu ústředních kontaktních míst pro mezinárodní rodinnou mediaci při usnadňování poskytování informací, viz oddíl 4.1.

339 Viz bod 11.2 profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

340 Viz K. K. Kovach (citováno v pozn. pod čarou č. 110), na s. 205.

341 Viz doporučení Rady Evropy Rec (2002)10 o mediaci v civilních věcech (pozn. pod čarou č. 53), zásada VI (Dohody, kterých bylo dosaženo na základě mediace):

„16. Za účelem stanovení předmětu, oblasti působnosti a závěrů dohody se na konci každého mediačního řízení obvykle vyhotoví písemný dokument. Po vypracování dokumentu a před jeho podpisem je stranám ponechán určitý omezený čas na zvážení, na němž se strany dohodnou.“

342 Viz kapitola 12 o zajišťování právní závaznosti a vykonatelnosti dohody.

- 287 Mediační dohoda musí být reálná a co nejpodrobnější, co se týká všech povinností a práv, na něž se vztahuje. To je důležité nejen pro bezproblémové provádění dohody, nýbrž rovněž s ohledem na možnost učinit dohodu vykonatelnou (viz rovněž kapitola 12). Pokud se například rodiče dohodnou na návratu dítěte, je třeba se zabývat podmínkami návratu, včetně otázky cestovních výdajů a toho, s kým se dítě vrátí zpět a kde bude dítě pobývat bezprostředně po návratu³⁴³. Mají-li rodiče bydlet v různých státech, je třeba reálně upravit přeshraniční výkon rodičovské zodpovědnosti³⁴⁴. Při vypracovávání ujednání o přeshraničním kontaktu by měla být uvedena konkrétní data a lhůty k zohlednění školních prázdnin atd. Je třeba se zabývat rovněž cestovními výdaji. Je důležité, aby byl pokud možno vyloučen možný zdroj nedorozumění a praktické překážky při uplatňování ujednání o kontaktu. Jestliže například opuštěný rodič souhlasí s tím, aby dítě zůstalo s rodičem, který je odvezl, ve státě, do něhož bylo dítě odvezeno, je-li dostatečně zajištěno jeho právo kontaktu s dítětem, mohou se rodiče dohodnout, že rodič, který dítě odvezl, pořídí letenky, aby mohlo dítě strávit letní prázdniny v předchozím státě bydliště s opuštěným rodičem. Je třeba se zabývat budoucí finanční situací, a aby se zamezilo problémům s nákupem letenek, které se objeví v poslední chvíli, mohou se rodiče například dohodnout, že dostatečně včas před cestou k opuštěnému rodiči bude složena určitá peněžní částka, aby bylo možné cestu zařídit³⁴⁵.
- 288 S ohledem na podmínky, které překračují sféru vlivu jednotlivých stran, je nezbytná obezřetnost. Dohoda by neměla například přikazovat jedné ze stran ukončení trestního řízení, jestliže v příslušném právním systému může trestní řízení po jeho zahájení zastavit pouze státní zástupce nebo soud³⁴⁶.

12 Zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti dohody

- Podmínky mediační dohody musí být vypracovány tak, aby dohodě bylo možno přiznat právní účinek a učinit ji vykonatelnou v příslušných jurisdikcích.
- Důrazně se doporučuje, aby před dokončením dohody byl stranám ponechán určitý omezený čas na zvážení, aby si mohly vyžádat specializované právní rady ohledně úplných právních důsledků a toho, zda je obsah „předběžné dohody“ v souladu s právem použitelným v různých dotčených právních systémech.
- Opatření nezbytná k tomu, aby byl dohodě přiznán právní účinek a byla učiněna vykonatelnou v příslušných jurisdikcích, by měla být přijata dostatečně rychle, a to před provedením dohody.
- Ústřední orgány nebo ústřední kontaktní místa pro mezinárodní rodinnou mediaci by měly usnadňovat přístup k informacím o příslušných postupech v dotčených jurisdikcích.
- K usnadnění vykonatelnosti dohody ve všech dotčených státech může být zapotřebí spolupráce mezi správními/soudními orgány.
- Soudy se vybízejí, aby využívaly vnitrostátní, regionální³⁴⁷ a mezinárodní soudní sítě, jako je mezinárodní haagská síť soudců, a případně si vyžádaly pomoc ze strany ústředních orgánů³⁴⁸.
- Státy by měly v případě potřeby přezkoumat vhodnost zavedení správních nebo právních předpisů k usnadnění postupů pro zajištění vykonatelnosti mediačních dohod.

- 289 S ohledem na funkci dohodnutého řešení coby základu pro udržitelné řešení sporu by řešení, jehož bylo dosaženo při mediaci, mělo splňovat požadavky pro přiznání právního účinku v dotčených státech a před jeho praktickým uplatňováním by mělo být zajištěno, aby bylo právně závazné a vykonatelné v těchto státech. Vykonatelnost v obou (všech) dotčených právních systémech je obzvláště důležitá, pokud dohodnuté řešení zahrnuje přeshraniční výkon rodičovské zodpovědnosti. Dotyčné dítě je třeba chránit před možným opětovným únosem v budoucnu či jinou újmou způsobenou nedodržením

343 Co se týká podrobných údajů, které musí být obsaženy v rozhodnutí o navrácení dítěte, viz kapitola 4 pokynů pro správnou praxi, pokud jde o výkon rozhodnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 23), s. 21 a násl.

344 Viz zásady pro zřizování struktur pro mediaci v příloze I, část B bod 3.

345 Viz rovněž pokyny pro správnou praxi, pokud jde o přeshraniční kontakt (citováno v pozn. pod čarou č. 16).

346 Co se týká zvláštního problému souvisejícího s trestním řízením, viz oddíl 2.8.

347 Příkladem regionální sítě je Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci, další informace viz < http://ec.europa.eu/civiljustice/index_cs.htm > (naposledy navštíveno dne 16. června 2012).

348 Viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výkon rozhodnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 23), zásada 8.2.

dohody ze strany rodičů. Jakmile se rodiče dohodnou, mělo by k navrácení dítěte dojít pokud možno co nejdříve, aby se zamezilo další dezorientaci nebo odcizení dítěte.

- 290 Za prvé, řešení, jehož bylo dosaženo při mediaci, by mělo být zdokumentováno písemně a obě strany by je měly podepsat. V závislosti na záležitostech, jimiž se dohoda rodičů zabývá, a na použitelném právu může dohoda od okamžiku uzavření představovat právně závaznou smlouvu mezi stranami. Mnoho právních systémů však do jisté míry omezuje autonomii stran v oblasti rodinného práva, zejména co se týká rodičovské zodpovědnosti³⁴⁹. Mnoho států se domnívá, že práva a blaho dotčeného dítěte je nutno chránit zapojením soudních nebo správních orgánů. Dohody týkající se výkonu rodičovské zodpovědnosti, které většina těchto systémů podporuje, mohou proto za účelem přiznání právního účinku vyžadovat například schválení soudem, při němž se ověřuje, zda jsou v souladu s „nejlepším zájmem dítěte“³⁵⁰.
- 291 Autonomie stran může být mimoto omezena i s ohledem na jiné věci rodinného práva, jako je výživné na dítě. Některé právní systémy například omezují možnost rodičů vyhnout se smluvně závazkům týkajícím se výživného na dítě, které vyplývají z použitelného práva.
- 292 Je třeba rovněž podotknout, že může nastat situace, kdy s některými záležitostmi, jimiž se mediační dohoda zabývá, mohou strany nakládat volně, zatímco s jinými nikoli, a že podle použitelného práva se dohoda ve vztahu k prvně uvedeným záležitostem stává pro strany ihned závaznou, zatímco druhá část dohody závisí na schválení soudem³⁵¹. To může být nešťastná situace, není-li s ohledem na zbývající část dohody dosaženo (nebo nelze-li dosáhnout) schválení soudem, jelikož se strany obvykle dohodnou na celém „balíčku“ a částečně závazná dohoda může jednu ze stran zvýhodňovat³⁵².
- 293 Jelikož právní situace v mezinárodních rodinných sporech je často složitá, důrazně se doporučuje, aby před dokončením mediační dohody byl stranám ponechán určitý čas na vyžádání si specializované právní rady ohledně plných právních důsledků dohody a toho, zda je obsah jejich „předběžné dohody“ v souladu s právem použitelným na tyto záležitosti v jednotlivých dotčených právních systémech. Může se stát, že si rodič není vědom toho, že souhlasí se vzdáním se určitých práv nebo že dohoda či její praktické uplatňování mohou vést k (dlouhodobé) změně příslušnosti a použitelného práva, pokud jde o určité záležitosti. Pokud například opuštěný rodič souhlasí s přemístěním dítěte a rodiče, který dítě odvezl, bude to dříve či později znamenat změnu „obvyklého bydliště“ dítěte³⁵³, což pravděpodobně povede ke změně příslušnosti a použitelného práva, pokud jde o řadu záležitostí týkajících se dítěte³⁵⁴.
- 294 Jestliže platnost celé dohody či její části závisí na schválení soudem, měly by podmínky dohody obsahovat ustanovení, že její vstup v platnost bude podmíněn tím, že dohoda bude úspěšně schválena soudem. V těchto případech může být vhodné odkazovat na výsledek mediace jako na „předběžnou dohodu“ a toto zohlednit v názvu a znění dokumentu, který zaznamenává dohodnuté řešení. V některých právních systémech odkazují mediátoři na bezprostřední výsledek mediace jako na „memorandum o porozumění“ místo na „dohodu“, aby se zamezilo předpokladu, že dohoda je v této fázi právně závazná.
- 295 Je třeba zdůraznit, že ne každá dohoda, která je v jednom právním systému pro strany právně závazná, je v tomto právním systému rovněž automaticky vykonatelná. V právních systémech, v nichž dohody týkající se rodičovské zodpovědnosti vyžadují schválení soudními nebo správními orgány, aby byly právně závazné, však bude opatření ke schválení (např. zahrnutí podmínek dohody do soudního rozhodnutí) často současně opatřením, kterým je dohoda učiněna vykonatelnou v této jurisdikci³⁵⁵. Na druhou stranu může dohoda rodičů, která je po uzavření v určitém právním systému právně závazná, vyžadovat notářské ověření nebo potvrzení soudem, aby byla učiněna vykonatelnou, nestanoví-li právní předpisy tohoto státu jinak. Pokud jde o formality, které jsou nezbytné k učinění mediačních

349 Viz rovněž studie proveditelnosti přeshraniční mediace v rodinných věcech (citováno v pozn. pod čarou č. 13), bod 5.4, s. 23.

350 Například **Francie**, viz články 376 a 373-2-7 občanského zákoníku, nebo **Německo**, viz § 156 odst. 2 FamFG (pozn. pod čarou č. 227); viz rovněž odpovědi na dotazník II pracovní skupiny pro mediaci v rámci maltského procesu (pozn. pod čarou č. 42); viz rovněž M. Lloyd, „The Status of mediated agreements and their implementation“, *Family mediation in Europe – proceedings*, 4. evropská konference o rodinném právu, Palais de l'Europe, Štrasburk, 1. a 2. října 1998, Vydavatelství Rady Evropy, duben 2000, s. 87–96.

351 Viz rovněž odstavec 41.

352 Problémy nastanou samozřejmě pouze tehdy, pokud zvýhodněná strana uplatní svá práva vyplývající z dohody rodičů, a mnoho právních systémů by tuto situaci napravilo, bylo by však nezbytné soudní řízení.

353 Pokud již nedošlo ke změně obvyklého bydliště dítěte; další informace o významu „obvyklého bydliště“ viz P. McEleavy, INCADAT-Case Law Analysis Commentary: Aims and Scope of the Convention – Habitual Residence, k dispozici na adrese < www.incadat.com > v části „Case Law Analysis“ (Analýza judikatury).

354 Viz kapitola 13.

355 Podrobnosti budou záviset na příslušném procesním právu.

dohod vykonatelnými ze strany smluvních států Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, mohou být užitečným zdrojem informací profily zemí podle úmluvy z roku 1980³⁵⁶.

- 296 Co se týká učinění dohody, která se stala vykonatelnou (začleněním do soudního rozhodnutí či jinak) v jednom právním systému (stát A), právně závaznou a vykonatelnou v druhém příslušném právním systému (stát B), existují obvykle dvě cesty, které lze uvážit:

1. Cesta uznání a výkonu ve státě B:

Soudní rozhodnutí, jehož bylo dosaženo ve státě A a které obsahuje dohodu, může být uznáno ve státě B, a to buď na základě mezinárodního, regionálního, či dvoustranného nástroje, který zajišťuje takovéto uznání, nebo na základě rozhodnutí zahraničního soudu, které lze v tomto právním systému uznat v souladu s právním řádem státu B. Co se týká skutečného výkonu dohodnutého řešení, může být nezbytné dodatečné prohlášení vykonatelnosti či registrace ve státě B. Při tomto scénáři mohou problémy nastat v případě, že se soudy ve státě B domnívají, že soudy ve státě A neměly mezinárodní příslušnost pro vydání rozhodnutí v dané věci (pokud jde o více informací o problémech spojených s příslušností ve věcech mezinárodních únosů dětí, viz kapitola 13). Jako jinou možnost si lze představit, že mezi státem A a státem B platí pravidla, která umožňují uznání dohody, která je vykonatelná ve státě A, ve státě B, aniž by byla tato dohoda obsažena v soudním rozhodnutí³⁵⁷.

2. Cesta přenesení samotné dohody do státu B a zajištění potřebných opatření k učinění dohody závaznou a vykonatelnou ve státě B:

Strany se mohou se svou dohodou obrátit na orgány státu B a požádat, aby byla učiněna právně závaznou a vykonatelnou podle vnitrostátních postupů ve státě B. To znamená, že se poté bude postupovat bez ohledu na právní status, který jejich dohoda má (získala) ve státě A. S ohledem na toto řešení mohou nastat problémy kvůli otázkám týkajícím se příslušnosti. Může se například stát, že se orgány ve státě B domnívají, že nemají (mezinárodní) příslušnost pro přeměnu dohody na soudní rozhodnutí či přijetí jiných potřebných kroků k učinění dohody závaznou, jelikož mají za to, že výlučnou pravomoc zabývat se záležitostmi, na něž se dohoda vztahuje, mají orgány státu A.

- 297 Ideální situací je situace, kdy mezinárodní, regionální³⁵⁸ nebo dvoustranný nástroj zajišťuje zjednodušené uznání a výkon soudních rozhodnutí jednoho státu ve druhém státě. Takovýmto nástrojem je Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996. Podle úmluvy z roku 1996 představuje soudní rozhodnutí obsahující dohodu ohledně péče o dítě nebo kontaktu s dítětem v jednom smluvním státě „opatření na ochranu dítěte“ a jako takové bude uznáno ze zákona a vykonatelné ve všech smluvních státech. To znamená, že „nebude nutné uchýlit se k jakémukoli řízení za účelem dosažení (...) uznání“³⁵⁹ v ostatních smluvních státech. Pokud jde o vlastní výkon opatření, je nutné prohlášení vykonatelnosti nebo registrace (čl. 26 odst. 1). Úmluva z roku 1996 však smluvním státům ukládá povinnost použít v tomto ohledu „jednoduchý a rychlý postup“ (čl. 26 odst. 2, zdůraznění přidáno). Prohlášení vykonatelnosti nebo registraci lze odmítnout pouze v případě některého z omezených důvodů pro neuznání, které jsou uvedeny v čl. 23 odst. 2. Důvodem odmítnutí je například to, že „opatření bylo přijato orgánem, jehož pravomoc se nezakládá na některém z důvodů

356 Viz bod 19.5 písm. b) profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121). V některých státech existuje více než jedna možnost. Níže uvedené státy uvedly, že k učinění dohody vykonatelnou je zapotřebí schválení soudem: **Argentina, Austrálie, Belgie, Brazílie, Burkina Faso, Kanada (Manitoba, Nové Skotsko), Čína (Zvláštní administrativní oblast Hongkong), Kostarika, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko** (Radou pro sociální záležitosti), **Francie, Řecko, Honduras, Maďarsko** (opatrovnickým úřadem), **Irsko, Izrael, Lotyšsko, Litva, Mauricius, Mexiko, Norsko, Paraguay, Polsko, Rumunsko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko** (Radou pro sociální záležitosti), **Švýcarsko, Spojené království (Anglie a Wales, Severní Irsko), USA a Venezuela**; notářské ověření je jednou z možností v **Belgii, Burkině Faso, Dánsku, Estonsku, Maďarsku, Rumunsku, Slovinsku** a registrace u soudu je jednou z možností v **Austrálii, Burkině Faso, Kanadě (Britská Kolumbie, Nové Skotsko, Saskatchewan), Estonsku, Řecku, Hondurasu** (profily zemí – stav k červnu 2012).

357 Viz např. článek 46 nařízení Brusel IIa, podle něhož „dohody stran vykonatelné v členském státě (Evropské unie) původu jsou uznávány a prohlašovány za vykonatelné za stejných podmínek jako rozhodnutí (podle nařízení)“. Viz rovněž čl. 30 odst. 1 Haagské úmluvy o výživném na dítě z roku 2007, který stanoví, že „dohoda o výživném uzavřená ve smluvním státě je způsobilá pro uznání a výkon jako rozhodnutí (...) za předpokladu, že je vykonatelná jako rozhodnutí ve státě původu“.

358 Obdobně jako Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996 obsahuje i nařízení Brusel IIa pravidla pro zjednodušené uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Článek 46 nařízení Brusel IIa mimoto umožňuje uznání a výkon samotných dohod, pokud jsou vykonatelné v členském státě původu, viz pozn. pod čarou č. 357.

359 Viz P. Lagarde, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o ochraně dětí z roku 1996 (citováno v pozn. pod čarou č. 80), s. 585, odstavec 119.

uvedených“ v úmluvě z roku 1996, a že „opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, v soudním nebo správním řízení, aniž by dítě dostalo příležitost být slyšeno, čímž byly porušeny základní zásady řízení dožádaného státu“.

- 298 Případné pochybnosti ohledně důvodů pro neuznání lze v počáteční fázi rozptýlit použitím postupu „předběžného uznání“ podle článku 24 Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996. Podle tohoto článku může „zúčastněná osoba požadovat na příslušných orgánech smluvního státu, aby rozhodly o uznání nebo neuznání opatření přijatého v jiném smluvním státě“. (Další informace o úmluvě z roku 1996 viz praktická příručka³⁶⁰.)
- 299 Je třeba zdůraznit, že v případech únosů dětí je situace v souvislosti s příslušností velmi složitá³⁶¹. Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 i Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996 vycházejí z myšlenky, že v případě únosu dítěte mají orgány ve státě, do něhož bylo dítě uneseno (dožádaný stát), pravomoc rozhodnout o navrácení dítěte, nemohou však věcně rozhodovat o právu péče o dítě³⁶². Soud, který je příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy v dožádaném státě, bude mít proto problémy při přeměně mediační dohody na soudní rozhodnutí, jestliže se tato dohoda vztahuje kromě otázky návratu rovněž na záležitosti týkající se péče o dítě či jiné záležitosti, pro něž nemá soud příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy (mezinárodní) příslušnost (další informace o zvláštní situaci v souvislosti s příslušností ve věcech mezinárodních únosů dětí viz kapitola 13).
- 300 Další komplikace v souvislosti s příslušností může vyplývat ze začlenění dodatečných záležitostí, jako je vyživovací povinnost mezi manželi a výživné na dítě, do dohody. V důsledku toho může být za účelem učinění celé dohody právně závaznou a vykonatelnou v dotčených právních systémech nezbytná účast různých orgánů, případně z různých států. V těchto případech může být zapotřebí specializované právní poradenství ohledně opatření, která je nutno přijmout, a toho, ve kterém z dotčených států by měla být přijata.
- 301 Ústřední orgán nebo jiný subjekt fungující jako ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci v příslušných jurisdikcích by mohl usnadnit přístup k informacím o tom, kde si lze vyžádat specializované právní poradenství, a o opatřeních, která jsou nezbytná k učinění dohody vykonatelnou v dotčených státech³⁶³.
- 302 Při zajišťování vykonatelnosti dohody v různých jurisdikcích může být nezbytná rovněž spolupráce mezi správními/soudními orgány různých dotčených států.
- 303 Soudy by měly v možném rozsahu podporovat udržitelnost dohodnutého řešení tím, že jsou stranám nápomocny v jejich úsilí o zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti dohody v různých dotčených právních systémech. To může zahrnovat použití zrcadlových rozhodnutí nebo rozhodnutí zajišťujících bezpečný přístav³⁶⁴. Soudy by mimoto měly v případě, že je to možné a vhodné, využívat stávající soudní síť³⁶⁵ a vyžádat si pomoc ústředních orgánů. V tomto ohledu má obzvláštní význam mezinárodní haagská síť soudců specializujících se na rodinné záležitosti, která byla vytvořena³⁶⁶ s cílem usnadnit komunikaci a spolupráci mezi soudci na mezinárodní úrovni a napomáhat při zajištění účinného uplatňování mezinárodních nástrojů v oblasti ochrany dítěte, včetně Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980³⁶⁷. Používáním přímé komunikace mezi soudy může být soudce

360 Citováno v pozn. pod čarou č. 223.

361 Další informace viz kapitola 13.

362 Viz čl. 16 úmluvy z roku 1980; článek 7 úmluvy z roku 1996.

363 Viz zásady pro zřizování struktur pro mediaci v příloze I části C (Zajištění právní závaznosti mediačních dohod). Pokud jde o další informace o úloze ústředních kontaktních míst pro mezinárodní rodinnou mediaci, viz oddíl 4.1.

364 Výraz „zrcadlové rozhodnutí“ se vztahuje na rozhodnutí přijaté soudy v dožadujícím státě, které je totožné nebo podobné jako (tj. „zrcadlí“) rozhodnutí přijaté v dožádaném státě. „Rozhodnutím zajišťujícím bezpečný přístav“ je rozhodnutí, které vydal soud v dožadujícím státě, často na návrh opuštěného rodiče, s cílem zajistit podmínky návratu. Další informace o použití zrcadlových rozhodnutí a rozhodnutí zajišťujících bezpečný přístav ve věcech mezinárodních únosů dětí viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o výkon rozhodnutí (citováno v pozn. pod čarou č. 23), kapitola 5 („Prosazování dobrovolného dodržování“) a kapitola 8 („Přeshraniční spolupráce v zájmu zajištění bezpečného návratu“). Co se týká příkladů, viz rovněž E. Carl a M. Erb-Klünemann, „Integrating Mediation into Court Proceedings in Cross-Border Family Cases“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.) (citováno v pozn. pod čarou č. 98), s. 59 a násl., na s. 72; viz rovněž K. Nehls, „Cross-border family mediation – An innovative approach to a contemporary issue“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.) (tamtéž), s. 18 a násl., na s. 27.

365 Co se týká používání přímé komunikace mezi soudy k zajištění právního uznání a vykonatelnosti dohod ve věcech mezinárodních únosů dětí, viz zpráva dvou německých soudců, E. Carl a M. Erb-Klünemann, „Integrating Mediation into Court Proceedings in Cross-Border Family Cases“, S. Kiesewetter a C. C. Paul (eds.) (citováno v pozn. pod čarou č. 98), s. 59 a násl., na s. 72, 73.

366 Síť byla zřízena na základě návrhu předloženého na semináři pro soudce, který se týkal mezinárodní ochrany dětí, De Ruwenberg, 1998; více informací viz < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí). Více informací o mezinárodní haagské síti soudců a fungování přímé komunikace mezi soudy viz pozn. pod čarou č. 128.

367 Viz závěry a doporučení ze společné konference soudců ES-HCCH, 15. a 16. ledna 2009, k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí); na základě dohody přijaty více než 140 soudci z více než 55 jurisdikcí.

příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy schopen koordinovat podporu pro dohodu rodičů, včetně záležitostí týkajících se péče o dítě, se soudcem příslušným pro záležitosti týkající se péče o dítě ve státě návratu³⁶⁸.

- 304 Státy by měly usnadnit jednoduché postupy, jejichž prostřednictvím mohou být mediační dohody na žádost stran schváleny a/nebo učiněny vykonatelnými ze strany příslušného orgánu³⁶⁹. Pokud takovéto postupy neexistují, měly by státy přezkoumat vhodnost zavedení správních nebo právních předpisů usnadňujících takovéto postupy³⁷⁰.

13 Otázky příslušnosti a pravidla týkající se použitelného práva

- Při vypracovávání mediační dohody je nutno vzít v úvahu otázky příslušnosti a použitelného práva.
- Soudní a správní orgány dožádaného státu a dožadujícího státu by měly pokud možno spolupracovat v zájmu odstranění případných problémů při zajišťování právní závaznosti a vykonatelnosti dohody, která smírnou cestou urovnává spor v souvislosti s mezinárodním únosem dítěte, v obou státech. V tomto ohledu může být obzvláště užitečné využití přímé komunikace mezi soudy.

- 305 Jak bylo zdůrazněno v kapitole 12, v mezinárodních rodinných sporech jsou rozhodující aspekty týkající příslušnosti a použitelného práva, pokud jde o zajištění vykonatelnosti mediačních dohod v jednotlivých dotčených státech. Může se stát, že s ohledem na tento aspekt je třeba přizpůsobit rozsah mediace, a to kvůli komplikacím, které by znamenalo zahrnutí některých dodatečných záležitostí, jako je výživné³⁷¹.
- 306 Co se týká příslušnosti v přeshraničních rodinných sporech, je třeba otázku mezinárodní příslušnosti (tj. který stát je příslušný) odlišit od otázky vnitrostátní příslušnosti (tj. který soud nebo orgán v rámci jednoho státu je příslušný pro určitou věc). Mnohostranné smlouvy obsahující pravidla týkající se příslušnosti se zpravidla zabývají pouze mezinárodní příslušností, zatímco úpravu vnitrostátní příslušnosti ponechávají na jednotlivých státech.
- 307 Pokud jde o mezinárodní příslušnost ve věcech mezinárodních únosů dětí, zvláštní pozornost je třeba věnovat důsledkům, které mohou vyplývat ze spojení dvou záležitostí, jimiž se mediační dohody ve věcech mezinárodních únosů dětí zpravidla zabývají, a to 1. otázky vrácení či nenavrácení dítěte a 2. úpravy práva péče o dítě a kontaktu s ním po vrácení či nenavrácení. Samotné protiprávní přemístění nebo zadržení dítěte vytváří zvláštní situaci, pokud jde o příslušnost ve věcech mezinárodních únosů dětí spadajících do oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a/nebo Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996. Podle obecně uplatňované zásady mezinárodní příslušnosti má pravomoc přijímat dlouhodobá rozhodnutí o svěření péče a úpravě kontaktu s dítětem a rovněž rozhodnutí o přeshraničním přemístění rodiny soud v místě obvyklého bydliště dítěte. Tuto zásadu podporuje

368 Viz například výrok **australského** odborníka na šestém zasedání zvláštní komise, „závěry a doporučení a zpráva z první části šestého zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 (1. – 10. června 2011)“, dokument vypracovaný Stálým výborem, předb. dok. č. 14 z listopadu 2011 určený pro zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, které se konalo v lednu 2012 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí)), odstavec 252; viz rovněž E. Carl a M. Erb-Klünemann (citováno v pozn. pod čarou č. 364), s. 59 a násl., na s. 72.

369 Co se týká vývoje v Evropské unii, viz článek 6 evropské směrnice o mediaci (pozn. pod čarou č. 5), podle něhož členské státy „zajistí, aby strany, nebo jedna z nich s výslovným souhlasem ostatních, mohly žádat, aby byl obsah písemné dohody vyplývající z mediace učiněn vykonatelným“. Výjimkami uvedenými v článku 6 jsou případy, kdy je obsah takové dohody „v daném případě v rozporu s právem členského státu, v němž je žádost podávána, nebo pokud právo uvedeného členského státu neumožňuje jeho vykonatelnost“. V článku 6 je zdůrazněno, že „tímto článkem nejsou dotčena pravidla použitelná na uznání a výkon dohody, jež byla učiněna vykonatelnou (podle tohoto článku), v jiném členském státě“. Co se týká opatření přijatých v členských státech Evropské unie k dosažení souladu se směrnicí, viz Evropský soudní atlas (pozn. pod čarou č. 60).

370 Viz rovněž doporučení Rady Evropy č. R (98) 1 o rodinné mediaci (pozn. pod čarou č. 52), IV. (Statut dohod, kterých bylo dosaženo na základě mediace):

„Státy jsou nápomocny při schvalování dohod, kterých bylo dosaženo na základě mediace, soudními orgány nebo jiným kompetentním orgánem, jestliže to strany požadují, a zajišťují mechanismy k vymáhání dodržování takto schválených smluv v souladu s vnitrostátním právním řádem.“

371 Nic stranám nebrání v tom, aby se po vyřešení únosu dítěte vrátily k mediaci za účelem projednání těchto dodatečných záležitostí.

úmluva z roku 1996³⁷², která se uplatňuje společně s úmluvou z roku 1980, jakož i příslušné regionální nástroje³⁷³. Tato zásada je založena na úvaze, že soud v místě obvyklého bydliště dítěte představuje zpravidla nejvhodnější fórum pro rozhodnutí o otázce péče o dítě, jelikož to je soud s nejužší vazbou na běžné prostředí dítěte, tj. soud, který může snadno posoudit životní podmínky dítěte a může nejlépe rozhodnout v nejlepším zájmu dítěte. V případě únosu chrání úmluva z roku 1980 zájmy dítěte tím, že rodičům brání ve vytvoření „umělých procesních vazeb na mezinárodní úrovni za účelem dosažení (výhradní) péče o dítě“³⁷⁴. V tomto duchu čl. 16 úmluvy z roku 1980 zajišťuje, že „po obdržení oznámení o protiprávním přemístění nebo zadržení dítěte“ soudy v dožádaném státě nemohou „věcně rozhodovat o právu péče o dítě, dokud nebude rozhodnuto, že dítě nemá být podle této úmluvy vráceno, nebo nebude-li podán návrh podle této úmluvy v přiměřené lhůtě po obdržení oznámení“.

- 308 V témže duchu článek 7 Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, který posiluje Haagskou úmluvu o únosech dětí z roku 1980, stanoví, že v případě protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte zůstávají zachovány pravomoci orgánů státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, ve věcech péče o dítě, dokud není splněna řada podmínek³⁷⁵.
- 309 Co se týká spojení záležitostí ve výše uvedené dohodě rodičů, soud příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy bude mít pravomoc zabývat se pouze první částí této dohody, tj. vrácením nebo nenavrácením dítěte, a nebude mít mezinárodní příslušnost pro schválení druhé části dohody o právu péče o dítě a dlouhodobého kontaktu s ním. Pokud by soud přesto zahrnul celou dohodu rodičů do soudního rozhodnutí, které ukončuje řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, nemusí být soudní rozhodnutí pro soudy v dožadujícím státě (tj. ve státě, z něhož bylo dítě uneseno) závazné, co se týká dlouhodobých záležitostí souvisejících s péčí o dítě, a to kvůli neexistenci mezinárodní příslušnosti v těchto věcech.
- 310 Problémy, které mohou otázky příslušnosti vyvolávat v praxi, dokládá konkrétní příklad:

- *Kvůli vážným problémům ve vztahu se mladí manželé, rodiče osmiletého dítěte, rozhodnou rozvést. Manželé, kteří původně bydleli ve státě B, mají od narození dítěte obvyklé bydliště ve státě A. Zatímco rozvodové řízení probíhá ve státě A, matka (M) protiprávně přemístí dítě do státu B (dožádaného státu) v obavě, že by mohla přijít o právo společné péče o dítě. Na žádost otce (O) je ve státě B zahájeno řízení o navrácení dítěte podle úmluvy z roku 1980. Mezitím soud ve státě A (dožadující stát) svěří dítě do výhradní péče otci. Během přítomnosti O ve státě B za účelem účasti na soudním jednání proběhne úspěšně pokus o mediaci. V průběhu mediačních sezení vypracují rodiče dohodu, podle níž se dohodli na společné péči o dítě a střídavém bydlišti dítěte. Dále se dohodli na tom, že odcestují zpět do státu A a že M uhradí cestovní výdaje.*

M a O chtějí zajistit právní závaznost své dohody před jejím provedením. Jelikož v důsledku protiprávního přemístění bylo ve státě A dítě svěřeno do výhradní péče otci, chce mít matka určitou jistotu, že soudy ve státě A budou respektovat dohodu rodičů.

Rodiče se dovědí, že soud příslušný v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy ve státě B může do soudního rozhodnutí zahrnout pouze část dohody týkající se návratu a podmínek návratu, podmínky týkající se péče o dítě však nemohou být do rozhodnutí zahrnuty vůbec, či přinejmenším tak, aby byly právně závazné pro orgány ve státě A. Zejména M není spokojena s částečným schválením dohody. M a O proto zvažují, že se obrátí na orgány ve státě A, které mají mezinárodní příslušnost ve věcech péče o dítě. Dovědí se však, že příslušný soud ve státě A sice pravděpodobně dohodu rodičů schválí, bude však obvykle trvat na přítomnosti obou stran a na vyslechnutí dítěte jako součástí zákonné povinnosti ověřit nejlepší zájem dítěte ve věcech péče o dítě. M však není ochotna se s dítětem do státu A vrátit, dokud nebude ujištěna, že dohoda bude respektována orgány státu A. ■

372 Obvyklé bydliště představuje hlavní vazbu, která se používá ve všech moderních Haagských úmluvách týkajících se rodiny stejně jako v mnoha regionálních nástrojích, jež souvisí s ochranou dítěte, jako je nařízení Brusel IIa.

373 Viz např. nařízení Brusel IIa.

374 Viz E. Pérez-Vera, Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o únosech dětí z roku 1980 (citováno v pozn. pod čarou č. 93), s. 428, odstavec 11.

375 Podle čl. 7 odst. 1 úmluvy z roku 1996

„zůstávají zachovány pravomoci orgánů smluvního státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, až do té doby, než dítě získá obvyklé bydliště v jiném státě, a

a) osoba, instituce nebo jiný orgán mající právo péče souhlasily s přemístěním nebo zadržením nebo

b) dítě bydlelo v tomto jiném státě nejméně po dobu jednoho roku poté, co osoba, instituce nebo jiný orgán, které mají právo péče, znaly nebo musely znát místo pobytu dítěte, nevznesly požadavek na navrácení během tohoto období a dítě se šlo se svým novým prostředím“.

- 311 Praktické problémy, které mohou vyplývat ze zvláštní situace v souvislosti s příslušností ve věcech mezinárodních únosů dětí, byly podrobněji projednány během první části šestého zasedání zvláštní komise pro přezkum praktického uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, která se konala v červnu 2011³⁷⁶. Další rozpracování této otázky lze nalézt rovněž v předběžném dokumentu č. 13 z listopadu 2011³⁷⁷, který byl vypracován v rámci přípravy na druhou část šestého zasedání zvláštní komise, která se konala v lednu 2012 a během níž byla záležitost opět projednána v širším kontextu diskuse o případné potřebě zjednodušení uznávání a výkonu dohod v oblasti rodinného práva³⁷⁸.
- 312 V současné právní situaci bude udržitelnost dohodnutého řešení, jehož bylo dosaženo v případě mezinárodního únosu dítěte, do značné míry záviset na spolupráci mezi soudními orgány v dožádaném státě a soudními orgány v dožadujícím státě při napomáhání stranám v jejich úsilí o zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti dohody v obou státech. Jak bylo zmíněno v kapitole 12, existuje řada opatření, která na podporu dohody může přijmout jak soud příslušný v řízení o navrácení dítěte, tak soudy v dožadujícím členském státě (pokud jde o více informací o zrcadlových rozhodnutích nebo rozhodnutích zajišťujících bezpečný přístav atd., viz výše). V těchto případech může obzvláště pomoci využití přímé komunikace mezi soudy³⁷⁹.
- 313 K odstranění výše popsaných problémů souvisejících s příslušností lze uvážit rovněž přenesení příslušnosti podle článků 8 a 9 Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, jsou-li oba dotčené státy smluvními státy úmluvy z roku 1996. (Další informace o přenesení příslušnosti viz praktická příručka k úmluvě z roku 1996.)
- 314 Vzhledem k výše zmíněné složitosti při zajišťování právní závaznosti dohod ve věcech mezinárodních únosů dětí se důrazně doporučuje, aby si rodiče vyžádali specializované právní rady ohledně svého případu. Ústřední orgány by měly stranám a soudům pokud možno poskytnout informace a podpořit jejich úsilí o překonání překážek souvisejících s příslušností k zajištění právní závaznosti a vykonatelnosti mediační dohody v dožádaném i dožadujícím státě.
- 315 Kromě záležitostí týkajících se příslušnosti mohou při mediaci v oblasti mezinárodního rodinného práva hrát důležitou úlohu i otázky použitelného práva. Dohoda, již bylo dosaženo při mediaci, musí být slučitelná s použitelným právem, aby mohla sloužit jako reálný základ řešení sporu. Strany mezinárodního rodinného sporu si musí být vědomy toho, že právem použitelným na určité záležitosti projednávané při mediaci není nutně právo státu, v němž se mediace koná. Musí vědět, že je dokonce možné, že se na různé záležitosti projednávané při mediaci mohou vztahovat právní předpisy různých států.
- 316 Například v případě mezinárodního únosu dítěte, kdy se mediace uskutečňuje v dožádaném státě (tj. ve státě, do něhož bylo dítě odvezeno) spolu s řízením o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, nebude hmotným právem použitelným na otázky péče o dítě zpravidla právo tohoto státu, nýbrž pravděpodobně právo dožadujícího státu (tj. státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před únosem). Zevšeobecnování je v tomto ohledu samozřejmě těžké, jelikož otázka použitelného práva v daném případě závisí na mezinárodních, regionálních nebo dvoustranných smlouvách platných v příslušných státech, a pokud takovéto smlouvy neexistují, na příslušných vnitrostátních kolizních normách. Jestliže je v daném případě použitelná Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996, soud příslušný pro věcné rozhodnutí o právu péče o dítě v případě únosu dítěte (kterým je soud v dožadujícím státě, jak bylo uvedeno výše) použije v souladu s úmluvou z roku 1996 zpravidla

376 Viz závěry a doporučení a zpráva z první části šestého zasedání zvláštní komise, předb. dok. č. 14 z listopadu 2011 (citováno v pozn. pod čarou č. 368), odstavec 247 a násl.

377 Viz dokument „Guide to Part II of the Sixth Meeting of the Special Commission and Consideration of the desirability and feasibility of further work in connection with the 1980 and 1996 Conventions“, vypracovaný Stálým výborem, předb. dok. č. 13 z listopadu 2011 určený pro zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996, které se konalo v lednu 2012 (k dispozici na adrese < www.hcch.net > v části „Child Abduction Section“ (Únosy dětí)), zejména odstavec 29 a násl.

378 Podle doporučení ze šestého zasedání zvláštní komise pro praktické uplatňování úmluv z roku 1980 a 1996 (viz závěry a doporučení z druhé části šestého zasedání zvláštní komise, citováno v pozn. pod čarou č. 320, doporučení č. 77) Rada na zasedání v roce 2012 pověřila Haagskou konferenci, aby „zřídila skupinu odborníků, která provede další předběžný výzkum týkající se přeshraničního uznávání a výkonu dohod, jichž bylo dosaženo v průběhu mezinárodních sporů týkajících se dítěte, včetně dohod, jichž bylo dosaženo prostřednictvím mediace, s přihlédnutím k provádění a používání úmluvy z roku 1996“, a uvedla, že „tato práce zahrnuje určení povahy a rozsahu právních a praktických problémů, včetně otázek pravomoci, a vyhodnocení přínosů nového nástroje, ať už závazného, či nezávazného, v této oblasti“, viz závěry a doporučení přijaté na zasedání Rady v roce 2012 (citováno v pozn. pod čarou č. 39), doporučení č. 7.

379 Viz pozn. pod čarou č. 368; další informace o přímé komunikaci mezi soudy viz pozn. pod čarou č. 128.

vlastní právo (viz článek 15 úmluvy z roku 1996). V této situaci musí být proto ustanovení mediační dohody v případech, že se týkají záležitostí souvisejících s péčí o dítě a dlouhodobým kontaktem, slučitelná s hmotným právem státu, v němž má dítě obvyklé bydliště (viz praktická příručka k úmluvě z roku 1996).

- 317 Co se týká ostatních záležitostí, jimiž se zabývá mediační dohoda, například ustanovení o výživném na dítě nebo vyživovací povinnosti mezi manželi, mohou se pravidla týkající se příslušnosti a použitelného práva lišit. V závislosti na okolnostech daného případu a pravidlech mezinárodního práva soukromého vztahujících se na daný případ může mít příslušnost ve věcech výživného jiný soud než soud příslušný ve věcech péče o dítě a otázky výživného může upravovat jiné hmotné právo než právo použitelné na záležitosti týkající se péče o dítě. To představuje další komplikaci a opět to poukazuje na nutnost, aby si strany s ohledem na daný případ vyžádaly specializované právní rady.

14 Použití mediace s cílem zabránit únosům dětí

- **Prosazování dobrovolných dohod a usnadnění mediace ve vztahu k právu péče o dítě nebo právu kontaktu/styku s dítětem může pomoci zabránit následným únosům³⁸⁰.**
- **Lze uvážit výhody vyplývající ze zajištění specializované mediace pro páry v případech mezikulturních vztahů³⁸¹.**

- 318 Jelikož se uznává, že příčinou mnoha mezinárodních únosů dětí je rozpad vztahu mezi osobami z různých států, je „zajištění dobrovolné dohody ve fázi, kdy se rodiče rozcházejí nebo jednají o otázkách péče o dítě nebo kontaktu/styku s dítětem, užitečným preventivním opatřením“³⁸².
- 319 Pokud se například jeden z rodičů chce po rozchodu s partnerem přemístit do jiného státu, může být obzvláště užitečná mediace v počáteční fázi. Specializovaná mediace může rodičům umožnit, aby lépe pochopili stanovisko druhé strany a našli dohodnuté řešení přihlížející k potřebám dítěte. Výsledky mohou být různé stejně jako okolnosti každého jednotlivého případu, včetně přemístění obou rodičů do nového státu, setrvání obou rodičů v témže státě nebo přemístění jednoho rodiče, přičemž je dostatečně zajištěno právo druhého rodiče na kontakt s dítětem.
- 320 Použití mediace při zajišťování dodržování ujednání o kontaktu, a to jak v rámci jednoho státu, tak na přeshraničním základě, může současně zabránit situacím, které mohou vést k mezinárodnímu únosu dítěte, viz pokyny pro správnou praxi, pokud jde o preventivní opatření³⁸³, oddíl 2.1.
- 321 Usnadnění poskytování informací o mediaci a opatřeních, která jsou nezbytná k učinění mediační dohody vykonatelnou v obou dotyčných jurisdikcích, prostřednictvím ústředních orgánů nebo ústředních kontaktních míst pro mezinárodní rodinnou mediaci pomůže prosazovat mediaci jako opatření, které zabraňuje únosu dítěte³⁸⁴.
- 322 Mediace samozřejmě zůstává pouze jednou z mnoha možností. Přístup k soudním řízením v případě přemístění by neměl být podmíněn účastí stran na mediačních sezeních³⁸⁵.

380 Viz zásady převzaté z pokynů pro správnou praxi, pokud jde o preventivní opatření (citováno v pozn. pod čarou č. 23), bod 2.1, s. 15.

381 Viz zásady převzaté z pokynů pro správnou praxi, pokud jde o preventivní opatření, tamtéž.

382 Tamtéž.

383 Tamtéž.

384 Pokud jde o úlohu ústředních orgánů a jiných subjektů při usnadňování poskytování těchto informací, viz oddíl 4.1.

385 Viz Washingtonské prohlášení o mezinárodním stěhování rodin (pozn. pod čarou č. 160).

15 Jiné postupy k dosažení dohodnutých řešení

- Kromě mediace je nutno v případě mezinárodních rodinných sporů týkajících se dětí podporovat používání jiných postupů k dosažení dohodnutých řešení.
- Postupy k dosažení dohodnutých řešení, které jsou dostupné pro vnitrostátní případy, by měly být za účelem použití v mezinárodních rodinných sporech uváženy pouze tehdy, je-li možné jejich přizpůsobení zvláštním potřebám mezinárodních sporů.
- Státy by měly poskytovat informace o postupech k dosažení dohodnutých řešení, které jsou v jejich jurisdikci dostupné v případě mezinárodních únosů dětí.

- 323 Cílem těchto pokynů je podporovat používání postupů k dosažení dohodnutých řešení k smírnému urovnání mezinárodních rodinných sporů týkajících se dětí.
- 324 Kromě mediace bylo v jednotlivých zemích vyvinuto mnoho jiných postupů k dosažení dohodnutých řešení, které se úspěšně používají v rodinných sporech³⁸⁶. K těmto postupům patří „konciliace“, „rodičovská koordinace“, „přípravné neutrální posouzení“ a modely řešení sporů za účasti právních zástupců, jako jsou přístupy založené na „právu spolupráce“ nebo „právu součinnosti“.
- 325 „**Konciliace**“, která je často vedena v průběhu soudního řízení příslušným soudcem, je jedním z direktivnějších prostředků řešení sporů uvedených na tomto seznamu. Jak bylo uvedeno v oddíle obsahujícím terminologii, konciliace se někdy zaměňuje s mediací. Při mediaci nemůže neutrální třetí osoba rozhodovat za strany; mediátor pouze usnadňuje komunikaci stran a napomáhá jim při hledání odpovědného řešení jejich sporu. Při konciliaci má naopak neutrální třetí osoba zpravidla mnohem větší vliv na řešení sporu³⁸⁷. Konciliace se v mnoha zemích pravidelně používá v soudních řízeních týkajících se rodinných sporů, zejména v rozvodových řízeních a řízeních týkajících se rodičovské zodpovědnosti³⁸⁸. Konciliace vedená příslušným soudcem může být snadno použita v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, pokud se považuje za vhodnou a možnou, k dosažení soudního urovnání, aniž by hrozily průtahy.
- 326 V USA nabízejí některé jurisdikce programy „**rodičovské koordinace**“ ve velmi konfliktních věcech týkajících se práva péče o dítě a práva styku s dítětem, kdy rodiče opakovaně prokázali svou neschopnost nebo neochotu dodržovat soudní rozhodnutí nebo dohody rodičů³⁸⁹. „Rodičovská koordinace je prostředek alternativního řešení sporů zaměřený na dítě, při němž je odborník na duševní zdraví nebo právník, který absolvoval odbornou přípravu pro mediátora a který má příslušné zkušenosti, nápomocen rodičům ve velmi konfliktní situaci při provádění rodičovského plánu tím, že usnadňuje včasné řešení jejich sporů, informuje rodiče o potřebách dítěte a s předchozím souhlasem stran a/nebo soudu přijímá rozhodnutí v oblasti působnosti soudního nařízení nebo smlouvy o ustanovení.“³⁹⁰
- 327 Rodičovský koordinátor je ustanoven soudem příslušným v řízení o svěření do péče. „Rodičovská koordinace“ byla zavedena na základě doporučení interdisciplinární konference o velmi konfliktních sporech týkajících se péče o dítě, která se konala v roce 2000 a kterou financovala Americká advokátní komora (American Bar Association).

386 Další informace o prostředcích alternativního řešení sporů, které jsou dostupné v jednotlivých smluvních státech Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, viz kapitola 20 v profilech zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

387 Bližší informace o rozdílu mezi mediací a konciliací viz oddíl obsahující terminologii, „mediace“.

388 Například v **Maroku** je třeba před tím, než soud rozhodne o rozvodu, pokusit se o smír mezi manželi, viz § 81 a násl. **marockého** zákona o rodině (*Code de la Famille – Bulletin Officiel No 5358 du 2 ramadan 1426*, 6. října 2005, s. 667), k dispozici na adrese < www.justice.gov.ma >. Podobně v **Itálii** je pokus o smír mezi manželi povinný v případě řízení o odluce nebo rozvodu, viz článek 708 občanského soudního řádu a § 1 a § 4 odst. 7 **italského** zákona o rozvodu (*Legge* ze dne 1. prosince 1970, č. 898, *Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio*, v *Gazzetta Ufficiale* n. 306, ze dne 3. prosince 1970).

389 Viz N. ver Steegh (citováno v pozn. pod čarou č. 8), s. 663, 664.

390 Viz dokument „Guidelines for Parenting Coordination“, vypracovaný pracovní skupinou pro rodičovskou koordinaci v rámci Association of Family and Conciliation Courts (AFCC), květen 2005, k dispozici na adrese < <http://www.afccnet.org/Portals/0/PublicDocuments/Guidelines/AFCCGuidelinesforParentingcoordinationnew.pdf> > (naposledy navštíveno dne 14. června 2012).

- 328 Dalším prostředkem podporujícím dohodnuté řešení rodinných sporů je „**přípravné neutrální posouzení**“³⁹¹, jehož prostřednictvím strany obdrží nezávazné odborné posouzení právní situace, načež mají možnost sjednat dohodnuté řešení³⁹². Tento postup je k dispozici například v některých jurisdikcích USA, kde sezení za účelem „přípravného neutrálního posouzení“ trvá dvě až tři hodiny, je vedeno jedním či více odborníky a je důvěrné³⁹³.
- 329 Podpora postupů k dosažení dohodnutých řešení v různých právních systémech se projevuje rovněž ve změně přístupu právníků k prosazování zájmů klientů v oblasti rodinného práva. V současnosti se právníci zaměřují spíše na hledání dohod jako nejlepšího výsledku pro své klienty.
- 330 Prvním ze dvou zajímavých postupů, které je třeba v této souvislosti zmínit, je model založený na „**právu spolupráce**“³⁹⁴. Podle tohoto modelu, který se používá v řadě jurisdikcí³⁹⁴, jsou stranám nápomocni „spolupracující právníci“, kteří používají vyjednávací techniky k vyřešení problémů na základě zájmu s cílem spor vyřešit, aniž by bylo nutné obrátit se na soud³⁹⁵. Není-li dosaženo dohody a záležitost je nutno vyřešit v soudním řízení, jsou spolupracující právníci z dalšího zastupování vyloučeni; v tomto případě tudíž strany potřebují nové zastoupení. Model založený na právu spolupráce se určitou dobu úspěšně používá v některých jurisdikcích, například v některých státech USA. Některé z těchto právních systémů mezitím zavedly právní předpisy nebo „etické stanovisko“ týkající se „práva spolupráce“³⁹⁶.
- 331 Druhým modelem smírného řešení sporů za účasti právních zástupců je model založený na „**právu součinnosti**“³⁹⁷. Model založený na „právu součinnosti“ sleduje zásady modelu založeného na „právu spolupráce“ s výjimkou toho, že v případě, je-li daná věc postoupena soudu, nejsou právní zástupci vyloučeni³⁹⁷.
- 332 V případě mezinárodních rodinných sporů by se mělo uvážit použití postupů, jež jsou dostupné k dosažení dohodnutých řešení vnitrostátních rodinných sporů. Tyto postupy však musí být přizpůsobeny zvláštním problémům spojeným s mezinárodními rodinnými spory, a zejména zvláštním problémům ve věcech mezinárodních únosů dětí, jak bylo uvedeno výše ve vztahu k mediaci. Použití modelu založeného na právu spolupráce ve věcech mezinárodních únosů dětí nemusí být například vhodné tehdy, jestliže stranám hrozí, že budou potřebovat druhý pár zástupců, pokud zajištění závaznosti dohody dosažené v tomto procesu znamená nutnost obrátit se na soud a jejich zástupci musí v této fázi odstoupit.
- 333 Těmto jiným prostředkům je nutno přizpůsobit osvědčené postupy uvedené v těchto pokynech ve vztahu k mediaci.
- 334 Státy se vybízejí, aby ve svých jurisdikcích zpřístupnily informace o postupech k dosažení dohodnutých řešení, které lze použít ve věcech mezinárodních únosů dětí. Tyto informace by mohly poskytovat ústřední orgány a ústřední kontaktní místa pro mezinárodní rodinnou mediaci³⁹⁸.

391 Další informace viz mimo jiné N. ver Steegh (citováno v pozn. pod čarou č. 8), s. 663.

392 Tamtéž.

393 Tamtéž. Přípravné neutrální posouzení je dostupné rovněž v **Kanadě (Manitoba)**, viz bod 20 písm. a) profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

394 Model založený na právu spolupráce se v současnosti používá mimo jiné v **Kanadě (Alberta, Britská Kolumbie, Manitoba, Nové Skotsko, Saskatchewan)**, **Izraeli**, **Spojeném království (Anglie a Wales; Severní Irsko)** a **USA**, viz bod 20 písm. a) profilů zemí podle úmluvy z roku 1980 (pozn. pod čarou č. 121).

395 Další informace viz mimo jiné N. ver Steegh (citováno v pozn. pod čarou č. 8), s. 667.

396 Tamtéž, s. 667, 668.

397 Tamtéž, s. 668.

398 Pokud jde o úlohu ústředních orgánů a jiných subjektů při usnadňování poskytování těchto informací, viz oddíl 4.1.

16 Používání mediace a obdobných postupů k dosažení dohodnutého řešení v případech nespadajících do oblasti působnosti Haagské úmluvy

- Používání mediace a obdobných postupů k dosažení dohodnutých řešení je třeba podporovat rovněž v mezinárodních rodinných sporech týkajících se dětí, a zejména v případech únosů dětí, na něž se nevztahuje Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980 nebo jiné rovnocenné nástroje.
- Státy by měly podporovat zřízení struktur pro mediaci pro tyto případy, jak je stanoveno v zásadách pro zřizování struktur pro mediaci v rámci maltského procesu³⁹⁹. Státy by měly uvážit zejména určení ústředních kontaktních míst pro mezinárodní rodinnou mediaci k snazšímu šíření informací o dostupné mediaci a ostatních souvisejících službách, o prosazování osvědčených postupů s ohledem na zvláštní odbornou přípravu pro mezinárodní rodinnou mediaci a o procesu mezinárodní mediace. Současně je nutno poskytovat pomoc při zajišťování závaznosti mediačních dohod v dotčených právních systémech.
- V případě potřeby by země měly „přezkoumat vhodnost zavedení správních nebo právních předpisů pro výkon mediačních dohod“⁴⁰⁰.

- 335 Pokud mezinárodní rodinné spory týkající se dětí zahrnují dva státy, mezi nimiž neplatí Haagská úmluva o únosech dětí z roku 1980, Haagská úmluva o ochraně dětí z roku 1996 nebo jiný příslušný mezinárodní či regionální právní rámec, může být mediace nebo jiné postupy k dosažení dohodnutých řešení jediným prostředkem a jediným způsobem, jak dotčeným dětem pomoci „udržovat pravidelné osobní kontakty a přímé styky s oběma rodiči“, což je právo, které prosazuje Úmluva OSN o právech dítěte⁴⁰¹.
- 336 Nepoužitelnost příslušných regionálních nebo mezinárodních nástrojů nejsou samozřejmě dotčeny právní prostředky, které mají rodiče k dispozici podle vnitrostátního práva. V případech, kdy došlo k mezinárodnímu únosu dítěte nebo existuje jiný přeshraniční spor týkající se práva péče o dítě a práva kontaktu s ním, vede v jednotlivých dotčených jurisdikcích neexistence použitelného regionálního nebo mezinárodního právního rámce zpravidla k protichůdným rozhodnutím, což často znamená bezvýhodnou situaci, pokud jde o právní řešení sporu.
- 337 Jak bylo objasněno výše⁴⁰², pracovní skupina pro mediaci v rámci maltského procesu vypracovala zásady pro zřizování struktur pro mediaci v rámci maltského procesu. Státy by měly podporovat zřizování struktur pro mediaci, jak je uvedeno v těchto zásadách. Státy by měly uvážit zejména určení ústředních kontaktních míst pro mezinárodní rodinnou mediaci k snazšímu šíření informací o dostupných mediačních službách a ostatních příslušných informací. Státy by měly rovněž podporovat osvědčené postupy s ohledem na odbornou přípravu mediátorů na mezinárodní rodinnou mediaci a proces mezinárodní mediace.
- 338 I v těchto případech jsou použitelné osvědčené postupy uvedené v těchto pokynech s ohledem na mediaci ve věcech mezinárodních únosů dětí podle Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980. Stejně jako ve věcech mezinárodních únosů dětí spadajících do oblasti působnosti úmluvy z roku 1980 musí být mediace vedena s největší péčí a mediační dohody musí být vypracovány tak, aby byly slučitelné s dotýcnými jurisdikcemi a vykonatelné v těchto jurisdikcích. Není-li ve věcech mezinárodních únosů použitelný žádný regionální nebo mezinárodní právní rámec, je rovněž důležitý čas; kontakt mezi dítětem a opuštěným rodičem je třeba obnovit co nejrychleji, aby se zabránilo odcizení.
- 339 Při bližší úvaze je mediace ve věcech mezinárodních únosů dětí v případě neexistence použitelného regionálního nebo mezinárodního právního rámce vedena za velmi zvláštní situace. Pokud mediace neuspěje nebo pokud je mediační dohoda učiněna vykonatelnou v příslušných jurisdikcích, avšak při jejím praktickém uplatňování se objeví potíže, nelze se uchýlit k řešení prostřednictvím soudního řízení. Proto je zásadní, aby bylo dohodnuté řešení, jehož bylo dosaženo v těchto věcech, učiněno před zahájením jeho praktického uplatňování právně závazným a vykonatelným v jednotlivých dotčených právních systémech. Tímto způsobem může mediace odstranit konfliktní situaci mezi jednotlivými dotčenými právními systémy; samotná mediační dohoda pak slouží jako základ pro vytvoření jednotného právního názoru na danou věc v jednotlivých dotčených právních systémech.

399 Viz příloha I.

400 Tamtéž.

401 Viz čl. 10 odst. 2 této úmluvy.

402 Viz odstavce 14, 112 a násl.

- 340 Stranám přeshraničního rodinného sporu je nutno poskytnout veškerou možnou pomoc při zajišťování právní závaznosti a vykonatelnosti jejich mediační dohody v příslušných právních systémech. Poskytování informací o opatřeních, která jsou zapotřebí k zajištění právního účinku dohody, by měl usnadňovat ústřední subjekt, například ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci⁴⁰³. V případě potřeby by státy měly „přezkoumat vhodnost zavedení správních nebo právních předpisů pro výkon mediačních dohod“⁴⁰⁴.
- 341 Mediátoři v případech mezinárodních rodinných sporů týkajících se péče o dítě a kontaktu s ním, na něž se nevztahuje žádný mezinárodní nebo regionální právní rámec, by si měli být vědomi rozsahu své odpovědnosti. Musí strany upozornit na právní důsledky nepoužitelnosti příslušných regionálních nebo mezinárodních právních nástrojů a na nutnost vyžádat si specializované právní rady a rovněž zajistit vykonatelnost dohody v příslušných právních systémech před jejím praktickým uplatňováním. Strany si musí být vědomy zvláštních důsledků neexistence nadnárodních pravidel pro uznávání a výkon rozhodnutí o svěření do péče a kontaktu s dítětem do budoucna. Musí pochopit, že i když je po mediaci zajištěna vykonatelnost jejich dohody v obou (všech) dotčených jurisdikcích, mohou změny situace ovlivnit vykonatelnost dohody v budoucnu. Případnou úpravu obsahu dohody budou muset uznat oba (všechny) právní systémy, což je proces, který bude vyžadovat spolupráci stran.

403 Pokud jde o další informace o úloze ústředních kontaktních míst pro mezinárodní rodinnou mediaci, viz zásady pro zřizování struktur pro mediaci v příloze I a rovněž oddíl 4.1.

404 Viz zásady pro zřizování struktur pro mediaci (tamtéž).

Přílohy

Příloha I

ZÁSADY PRO ZŘIZOVÁNÍ STRUKTUR PRO MEDIACI V RÁMCI MALTSKÉHO PROCESU

vypracované pracovní skupinou s pomocí Stálého výboru

A ÚSTŘEDNÍ KONTAKTNÍ MÍSTO

Státy by měly zřídit/určit ústřední kontaktní místo pro mezinárodní rodinnou mediaci, které by mělo přímo či prostřednictvím zprostředkovatele vykonávat tyto úkoly:

- sloužit jako kontaktní místo pro fyzické osoby a současně jako bod sítě pro mediátory působící v oblasti přeshraničních rodinných sporů;
- poskytovat informace o službách v oblasti rodinné mediace, které jsou dostupné v dané zemi, například:
 - > seznam rodinných mediátorů, včetně kontaktních údajů a informací o jejich odborné přípravě, jazykových dovednostech a praxi;
 - > seznam organizací poskytujících mediační služby v mezinárodních rodinných sporech;
 - > informace o nákladech mediace;
 - > informace o použitých/dostupných modelech mediace a
 - > informace o způsobu vedení mediace a o tématech, jichž se může mediace týkat;
- poskytovat informace s cílem pomoci při zjišťování místa pobytu druhého rodiče / dítěte v dotyčné zemi;
- poskytovat informace o tom, kde lze získat rady ohledně rodinného práva a právních postupů;
- poskytovat informace o zajištění závaznosti mediační dohody;
- poskytovat informace o výkonu mediační dohody;
- poskytovat informace o případné dostupné podpoře k zajištění dlouhodobé schůdnosti mediační dohody;
- podporovat spolupráci mezi různými odborníky prosazováním vytváření sítí, vzdělávacích programů a výměny osvědčených postupů;
- s výhradou zásady důvěrnosti shromažďovat a pravidelně zveřejňovat základní informace o počtu a povaze případů, jimiž se ústřední kontaktní místa zabývají, o přijatých opatřeních a výsledcích, včetně výsledků mediace, jsou-li známy.

Informace by měly být poskytovány v úředním jazyce daného státu a rovněž v angličtině nebo francouzštině.

Stálý výbor Haagské konference by měl být informován o příslušných kontaktních údajích ústředního kontaktního místa, včetně poštovní adresy, telefonního čísla, e-mailové adresy a jmen odpovědných osob a rovněž informací o jazycích, kterými tyto osoby hovoří.

Žádosti o informace nebo pomoc zaslané ústřednímu kontaktnímu místu by měly být vyřízeny rychle.

Je-li to možné, mělo by ústřední kontaktní místo zveřejnit na svých internetových stránkách příslušné informace o mediačních službách v úředním jazyce a v angličtině nebo francouzštině. Pokud ústřední kontaktní místo tuto službu neposkytuje, mohl by Stálý výbor zveřejnit na internetu informace obdržené prostřednictvím ústředního kontaktního místa.

B MEDIACE

1 Charakteristické znaky mediátorů / organizací zajišťujících mediaci určených ústředními kontaktními místy

Níže jsou uvedeny charakteristické znaky, k nimž by mělo ústřední kontaktní místo přihlídnout při určování mediátorů nebo organizací zajišťujících mediaci v případě mezinárodních rodinných sporů a jejich zařazení na seznam:

- profesionální přístup k rodinné mediaci a odpovídající odborná příprava na rodinnou mediaci (včetně mezinárodní rodinné mediace);
- významné zkušenosti s mezikulturními mezinárodními rodinnými spory;
- znalost a pochopení příslušných mezinárodních a regionálních právních nástrojů;
- přístup k příslušné síti kontaktů (na vnitrostátní i mezinárodní úrovni);
- znalost různých právních systémů a způsobů zajištění vykonatelnosti či závaznosti mediačních dohod v příslušných jurisdikcích;
- dostupnost administrativní a odborné podpory;
- strukturovaný a profesionální přístup k administrativě, uchování záznamů a hodnocení služeb;
- přístup k příslušným zdrojům (materiálním/komunikačním atd.) v rámci mezinárodní rodinné mediace;
- mediační služba je právně uznávána státem, v němž působí, tj. v případě, že zde takovýto systém existuje;
- jazyková způsobilost.

Uznává se, že ve státech, v nichž se rozvoj služeb v oblasti mezinárodní mediace nachází v počáteční fázi, představuje mnoho z výše uvedených charakteristických znaků spíše cíl a v tomto okamžiku není reálné na nich trvat.

2 Mediační řízení

Uznává se, že se v jednotlivých zemích používá při rodinné mediaci velké množství postupů a metod. Existují však obecné zásady, které by se s výhradou právních předpisů vztahujících se na mediační řízení měly při mediaci uplatňovat:

- ověření vhodnosti mediace v daném případě;
- informovaný souhlas;
- dobrovolná účast;
- pomoc rodičům, aby dosáhli dohody, která přihlíží k zájmu a blahu dítěte;
- neutralita;
- spravedlnost;

- používání mateřského jazyka nebo jazyka či jazyků, které účastníkům vyhovují;
- důvěrnost;
- nestrannost;
- mezikulturní kompetence;
- informované rozhodování a náležitý přístup k právnímu poradenství.

3 Mediační dohoda

Při vypracovávání dohod by mediátoři v přeshraničních rodinných sporech měli mít vždy na paměti skutečný výkon této dohody. Dohoda musí být slučitelná se všemi příslušnými právními systémy. Dohody o péči o dítě a kontaktu s ním by měly být co nejkonkrétnější a přihlížet k příslušným praktickým záležitostem. Souvisí-li dohoda se dvěma jurisdikcemi s různými jazyky, měla by být vyhotovena v obou jazycích, pokud to zjednoduší postup pro zajištění její právní závaznosti.

C ZAJIŠTĚNÍ PRÁVNÍ ZÁVAZNOSTI MEDIAČNÍ DOHODY

Mediátoři působící v oblasti mezinárodních rodinných sporů týkajících se péče o dítě a kontaktu s dítětem by měli úzce spolupracovat s právními zástupci stran.

Před zahájením provádění dohody by měla být zajištěna vykonatelnost nebo závaznost dohody v příslušných jurisdikcích.

Ústřední kontaktní místa v dotčených jurisdikcích by měla být stranám nápomocna poskytnutím informací o příslušných postupech.

V případě potřeby mohou země přezkoumat vhodnost zavedení správních nebo právních předpisů pro výkon mediačních dohod.

Příloha II

DŮVODOVÁ ZPRÁVA K ZÁSADÁM PRO ZŘIZOVÁNÍ STRUKTUR PRO MEDIACI V RÁMCI MALTSKÉHO PROCESU

vypracovaná pracovní skupinou s pomocí Stálého výboru

SOUVISLOSTI

Na svém zasedání ve dnech 31. března – 2. dubna 2009 Rada pro obecné záležitosti a politiku Haagské konference o mezinárodním právu soukromém schválila v rámci maltského procesu zřízení pracovní skupiny, která bude prosazovat rozvoj struktur pro mediaci s cílem pomoci při řešení přeshraničních rodinných sporů týkajících se péče o děti nebo kontaktu s dětmi, včetně případů jednostranného přemístění dítěte do jiného státu, pokud neplatí *Haagská úmluva ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a Haagská úmluva ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí*.

Doporučení týkající se zřízení takovéto pracovní skupiny vyplynulo ze třetí konference soudců týkající se přeshraničních věcí rodinného práva, která se konala ve dnech 23. – 26. března 2009 v St. Julian's na Maltě.

V červnu 2009 byl malý počet smluvních států Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a států, které smluvní stranou této úmluvy nejsou, vybraných na základě demografických faktorů a rozdílných právních tradic, vyzván, aby určil jednoho odborníka. Těmito státy byly Austrálie, Kanada, Egypt, Francie, Německo, Indie, Jordánsko, Malajsie, Maroko, Pákistán, Spojené království a USA. K účasti v pracovní skupině byl mimoto vyzván malý počet nezávislých odborníků na mediaci.

Pracovní skupina uspořádala dvě zasedání formou telefonní konference, jedno dne 30. července 2009 a druhé dne 29. října 2009, a rovněž jedno zasedání za osobní účasti ve dnech 11. a 12. května 2010 v Ottawě v Kanadě. Zasedáním spolupředsedali paní Lillian Thomsen z Kanady a soudce Tassaduq Hussain Jillani z Pákistánu. Na všech těchto zasedáních bylo zajištěno simultánní tlumočení mezi angličtinou, francouzštinou a arabštinou. Při přípravě na zasedání pracovní skupiny formou telefonní konference byly rozeslány dva dotazníky týkající se stávajících struktur pro mediaci a vykonatelnosti mediačních dohod a odpovědi na tyto dotazníky jsou k dispozici na internetových stránkách Haagské konference na adrese < www.hcch.net > v části „Work in progress“ (Probíhající práce), pak „Child Abduction“ (Únosy dětí).

Na prvním zasedání formou telefonní konference dospěla pracovní skupina k závěru, že je důležité zřídit ve všech zemích ústřední kontaktní místa, která usnadní poskytování informací o dostupných mediačních službách v příslušných jurisdikcích. Na základě druhého zasedání formou telefonní konference zahájila pracovní skupina práci na „předloze zásad“ pro zřizování struktur pro mediaci, které byly schváleny po důkladné diskusi na zasedání za osobní účasti v Kanadě ve dnech 11. a 12. května 2010 a následných konzultacích s odborníky, kteří se zasedání v Kanadě nemohli zúčastnit.

Zásady pro zřizování struktur pro mediaci v rámci maltského procesu

„Zásady“ byly vypracovány s cílem zřídit účinné struktury pro mediaci v přeshraničních rodinných sporech týkajících se dětí, které zahrnují státy, jež nejsou smluvní stranou Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 ani Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996 či jiných příslušných nástrojů. V případě neexistence použitelného mezinárodního nebo regionálního právního rámce jsou mediace nebo obdobné prostředky řešení sporu dohodou často jediným způsobem nalezení řešení, které dotčeným dětem umožňuje udržovat trvalé styky s oběma rodiči.

Je třeba podotknout, že zřízení struktur pro přeshraniční rodinnou mediaci bude stejně tak důležité pro přeshraniční rodinné spory spadající do oblasti působnosti Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996. Obě úmluvy prosazují smírné řešení rodinného sporu prostřednictvím mediace či obdobných prostředků. Zásady mohou být proto užitečné rovněž jako doplněk mezinárodního právního rámce vytvořeného úmluvami.

„Zásady“

„Zásady“ požadují zřízení ústředního kontaktního místa, které usnadní poskytování informací mimo jiné o dostupných mediačních službách v příslušných jurisdikcích, o přístupu k mediaci a o jiných důležitých souvisejících záležitostech, jako jsou příslušné právní informace.

ČÁST A

V části A „zásad“ se uvádí, které informace by měly být poskytnuty a jak by informace měly být zpřístupněny prostřednictvím ústředních kontaktních míst.

Informace o mediačních službách v oblasti mezinárodního rodinného práva by měly zahrnovat především seznamy mediátorů nebo organizací poskytujících mediační služby. Seznamy by měly obsahovat informace o odborné přípravě mediátorů, jejich jazykových dovednostech a praxi a rovněž jejich kontaktní údaje. Ústřední kontaktní místo by mělo mimoto usnadnit poskytování informací o nákladech mediace, jež by měly zahrnovat poplatky za mediaci a rovněž jiné související náklady. Ústřední kontaktní místo by mělo navíc zpřístupnit informace o samotném mediačním řízení, tj. použitých/dostupných modelech mediace, způsobech vedení mediace a tématech, jichž se může mediace týkat. Informace by měly být co nejpodrobnější; měly by být uvedeny informace o dostupnosti společné mediace a rovněž o zvláštních formách společné mediace, jako je dvoustranná mediace.

Ústřední kontaktní místo by mělo dále poskytovat informace s cílem pomoci zjistit místo pobytu druhého rodiče / dítěte v dotyčné zemi. Stejně tak by měly být poskytnuty informace o tom, kde lze získat rady ohledně rodinného práva a právních postupů, jak zajistit závaznost mediační dohody a jak ji vykonat. Vzhledem k často omezeným prostředkům stran rodinného sporu je třeba uvést informace o nákladech mediace; je třeba upozornit na služby *pro bono* nebo služby nabízející specializované právní poradenství za nízkou cenu, pokud jsou dostupné. Ústřední kontaktní místo by mělo poskytovat rovněž informace o případné dostupné podpoře k zajištění dlouhodobé schůdnosti mediační dohody.

Ústřední kontaktní místo by mělo zlepšovat a upevňovat přeshraniční spolupráci s ohledem na smírné urovnání mezinárodních rodinných sporů podporou spolupráce mezi různými odborníky prostřednictvím vytváření sítí, vzdělávacích programů a výměny osvědčených postupů. S výhradou zásady důvěrnosti by ústřední kontaktní místo mělo shromažďovat a zveřejňovat podrobné statistické údaje o případech, jimiž se zabývá.

ČÁST B

V části B „zásady“ odkazují na 1) určité standardy, pokud jde o určení služeb v oblasti mezinárodní mediace ústředními kontaktními místy, 2) mediační řízení a 3) mediační dohodu.

V bodě 1 části B „zásady“ stanoví řadu charakteristických znaků mediátorů nebo organizací zajišťujících mediaci, jež by ústřední kontaktní místa měla zvážit při určování služeb v oblasti mezinárodní mediace a jejich zařazení na seznam. „Zásady“ současně uznávají, že se mnoho států dosud nachází v počáteční fázi rozvoje mezinárodních mediačních služeb v rodinných věcech a že některé uvedené charakteristické znaky představují spíše cíl. Doufá se však, že státy zavádějící „zásady“ podpoří postupný rozvoj mediačních služeb, které odpovídají těmto charakteristickým znakům.

V bodě 2 části B je uvedena řada obecných zásad, které by s výhradou právních předpisů vztahujících se na mediační řízení měly být dodržovány při mezinárodní rodinné mediaci. Jelikož se uznává, že tyto zásady mohou mít v jednotlivých právních systémech mírně odlišný výklad, a s cílem umožnit rozvoj osvědčených postupů se dokument nesnaží připojit těmto obecným zásadám pevně stanovené definice. Je třeba zmínit, že se osvědčenými postupy s ohledem na tyto obecné zásady budou mnohem podrobněji zabývat pokyny pro správnou praxi na základě Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980, které se v současnosti připravují.

V bodě 3 části B jsou vyzdviženy některé důležité aspekty, které je nutno vzít v úvahu, pokud jde o mediační dohodu, s cílem umožnit, aby byla zajištěna její závaznost v dotčených právních systémech. Co se týká podrobných informací o osvědčených postupech v souvislosti s vypracováváním mediační dohody, opět se odkazuje na chystané pokyny pro správnou praxi, pokud jde o mediaci v rámci Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980.

ČÁST C

Část C uznává význam zajištění závaznosti nebo vykonatelnosti mediační dohody ve všech dotčených právních systémech před jejím provedením. Vyzdvihuje rovněž potřebu úzké spolupráce s právními zástupci stran. Ústřední kontaktní místo musí současně strany podporovat poskytováním informací o příslušných postupech.

Závěrečná poznámka

Pracovní skupina si v této důvodové zprávě přeje vyzvat státy, které dosud nejsou smluvní stranou úmluv, aby uvážily výhody ratifikace *Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí* a *Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí* či přistoupení k těmto úmluvám.

Stálý výbor Haagské konference o mezinárodním právu soukromém

6, Scheveningseweg
2517 KT Den Haag
Nizozemsko

Telefon: +31 70 363 3303

Fax: +31 70 360 4867

E-mail: secretariat@hcch.net

Internetové stránky: www.hcch.net

ISBN 978-92-79-32390-4

doi:10.2838/53730